IOANNIS VVIERI DE LAMIIS LIBER:

ITEM

DE COMMENTITIIS IEIVNIIS.

Cum Rerum ac uerborum copioso

INDICE.

Cum Cæſ. Maieſt. Regisq; Galliarum gratia & priuilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana. 1577.

EFFIGIES IOANNIS WIERI ANNO
ÆTATIS LX. SALVTIS M.D.LXXVI.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, D. ARNOLDO COMITI BENTHEMII, Tichelenburgi, Steinfordiæ, Domino in Rheed & Vuiuelichouen, IOANNES VVIERVS fœlicitatem.

IPSA re comperio uerissimũ esse, Comes illustris, quod tam multis retrò annis diuinus ille præco et Apostolus Christi Paulus, suum instituens Timotheũ, uaticinatus est, in postremis scilicet temporibus futuros, qui à fide desciscent, spiritibus impostoribus & doctrinis dæmoniorum adhærentes. Quanquam enim ante Christi tempora suis ludibrijs uniuersum terrarum orbem uariè conspurcarat diabolus, aduentu tamen æterni illius Dei filij euanescere cœperunt innumeræ dæmonum præstigiæ, cessaruntq; passim oracula, & quæcunq; diuinationum impiarum genera. Hinc & legationis suæ ministerio ultra annos triginta perfungens Christus, doctrina & ope re fraudulentos Satanæ conatus fortiter oppugnando repressit infregitq;, suis postea discipulis eandem prouinciã committens: qui porrò summa fide & indefesso labore strenuam hîc nauarunt operam, & Satanæ regnum undiq; adorsi, tantùm non funditùs illud euerterunt. Verùm enimuerò quum indormientibus huic studio posteris, Euangelicæ ueritatis lux rursus cœpisset obscurari, neruum ille denuò nactus, uarijs technis, & quibuscunq; nouis illusionibus (cuiusmodi sunt & illæ, quarum falsò insimulantur nostræ Lamiæ) Christi doctrinam pessundare, hominum mentes effascinare, oculosq; perstringere conatus est. Quæ grauis tũc fuit ruina Ecclesiæ: cuius tamen reliquias multos annos, sub densa licet caligine, conseruare adhuc ex immensa misericordia dignatus est benignissimus Deus. Interea uerò singulari illo splendore destituti mortales, neq; uerum exquirere, neq; falsa dijudicare potuerũt: sed imprudenter omnino, quasi luce menti erepta, huc & illuc fluctuantes, cæco quodam affectuum ductu, & illusionum dæmoniacarum impulsu, in quoscunq; etiam crassissimos errores, ceu perpetuæ obscuritatis latebras prociderunt, donec tandem clemẽter suos respexerit cælestis pater, & abactis quas Satan offuderat umbris, nos totos iterũ ueritatis suæ radijs ex gratia illustrarit. Eoq; nomine quicunq; nostro hoc æuo luminis illius sunt facti participes, gratias numini diuino debẽt infinitas, quippe qui genuinam filij Dei doctrinam à uanis hominum persuasionibus, & insidiosis diaboli machinationibus solertius distinguẽtes, illam uera fide & ardenti zelo religiosè amplexi sunt, has ediuersò constanter damnarunt & reiecerunt. Quocirca etiã plures nunc annos conatuum suorum effectu multum frustrari se, sensit iuratus ille generis humani hostis, & mille artiũ architectus: ut proinde ditionis Christianæ pomœrium longius quotidie extensum iri, communis piorum omnium spes esset. Cæterùm

1. Timot. 4.

Iustinus in Dial. aduersus Iudæos. Athanas. de Hum. uerbi, eiusque corporali aduentu. August. de Ciuit. Dei. Euseb. li. 7. cap. 6. & li. 5. cap. 1. 8.

uiceuersa iam nunc extrema adesse tempora, quæ uas illud electionis tot annorum interuallo prædixisse monui, uel hinc manifestò liquet, quòd præter enatas in ciuilibus hisce motibus ac intestinis bellis enormium flagitiorum erynnes, præter datam impunè quiduis ferè perpetrandi licentiam, amentiũ denuò anicularum mactationes & hostiæ (mira odoris fragrantia satanæ nares feriente) aliquandiu sepultæ, crudeliter in lucem reuocentur, non modò à supremis tam Ecclesiastici quàm politici ordinis Magistratibus, qui ad exortum cœlitùs ueritatis solem cæcutire, quàm diabolica hæc stratagemata intelligere malunt, uerùm etiam ab illis qui diuinorum mysteriorum cognitione & uocis cœlestis intelligentia mirè sibi placent. At profectò non ab æterno illo bonitatis & misericordiæ fonte, innocentium huiusmodi lanienæ ortum habent: uerùm ab immanissimo uniuersæ mortalitatis, & potissimùm Ecclesiæ Christi aduersario tales suggeruntur carnificinæ. quibus etsi me ualidis præsidijs opposuerim in editione sex librorum de Præstigijs dæmonum: tamen ubi phalarides denuò contra nostras Lamias nemini noxias citra exactam causæ cognitionem reparari uiderem, meam de ijs sententiam quàm potui breuissimè cõtrahere uolui, ac omnium oculis clarè inspectandã proponere, ut pluribus succincta huius labyrinthi explicatione delectatis inseruiatur, nec tantum innoxij sanguinis confusè effundatur. Huic appendicem de Commentitijs ieiunijs addidi, maximè ob ementitam Barbaræ Vnuenensis, duodecim annorum puellæ abstinentiam, quæ tamẽ pro uera publicis scriptis non modò per Germaniã, sed apud exteros quoq; euulgata celebrataq; fuit. Hos obulos duos cum paupercula uidua ad templi ædificationem in gazophylacium offero. Si quis se ditiorem senserit, is meam inopiam pro suæ facultatis ubertate citra controuersiæ affectũ supplere, uel saltem subleuare studeat: uni siquidem non quiduis datum esse, libenter agnosco: quicquid autem id est, pluribus quidem prodesse, nemini uerò obesse poterit. Hunc porrò laborem tuæ Clementiæ nuncupare consecrareq; uolui iustis de causis, eisq; multis. Quum etenim ad ditionum tuarum administrationem perueneris, atq; in eisdem, quemadmodũ & in circumiacentibus prouincijs, suos excitarit perpetuus mortalium hostis, homicida ab initio, atq; efferatus omnis tranquillitatis euersor, qui ipsius ludibrijs dementati, de ijs impostoris & actionibus quæ Lamijs, quas dicunt, hactenus tumultuariè attribuuntur, imprudentius censent, tuæ Clem. hoc nostrum scriptum, uelut filum cuius ductu ex hoc labyrintho extricari securè queas, offerre uolui. Eò autem tibi gratius id fore, mihi persuadeo, quòd optimè in puriori doctrina Christi & uera religione institutus, non tam facilem te diabolicis machinationibus fallacijsq;, uel humanis etiam fraudibus dedas. Cuius rei quàm memorabile exemplum, mihi non ignotum, haud ita pridem à tua Clem. Benthemij editum est, ubi heroico filio fæliciter, auxilio cœlestis gratiæ donabaris loco alijs inauspicato, ex illustri insigniterq; pia tuæ uitæ socia, Domina Magdalena uetustissimæ Nidwenariorum Comitum domus filia. Adhæc, quum in optimis sis enutritus disciplinis, de nostro hoc labore, uel potius paradoxis, tu doctus, pronunciare certius poteris: talem profectò lucubrationum nostrarum censorem requiro & patronum. Hic insignem tuam modestiam, innatam naturæ bonitatem, ac illustrem tuam humanitatem, eximiæ magnitudini coniunctã, cum reliquis egregijs tam animi quàm corporis

De commẽtitijs ieiunijs.

poris dotibus, ne quidem attingere uolo, ne magis hoc laudũ cumulo, adulationis ſuſpicionem incurram, quàm te iuſto celebrem encomio, quod doctiorem requirit ſtylum, & longiorem poſtulat orationem. Quapropter et nihil dicam de peruetuſta generis claritate, auorum & proauorum ordine nobiliſsimo: nihil de matre Domina Anna indolis raræ matrona, ex illuſtriſsima Heſſorum ſtirpe oriunda, optimè de me merita: nihil item de affinitate, qua potẽtiſsimo piiſsimoq; totius Germaniæ Principi, Palatino Electori D. Friderico per Dominam Amiliam nunquam ſatis laudatam ipſius Celſit. coniugem, ac tuæ uxoris ſororem, coniũctiſsimè unitus es. Quorſum hic ieiunè recenſenda, quæ cunctis multa cum laude tua innotuere? Hoc ſolum quàm ſubmiſsè oro, ut beneuolo animo hoc meæ erga tuam Clem. obſeruantiæ argumentũ complectaris. Sic me non impegiſſe in tetrum illud ἀχαριστίας crimen, in animũ inducam: quàm etenim tuæ Clem. ſim obſtrictus ob tuorum in me beneficiorum cumulum, non ſum neſcius. Viciſsim itaq; me totum, & quicquid in me eſt, tibi offero dedicoq;, ac meam poſteritatem tuæ Clem. commendo: Deum Opt. Max. à quo uno ſalus omnis petenda, ſuppliciter deprecans, ut pro immenſa bonitate ſua te & piiſsimam coniugem ab omni malo conſeruare cunctis diebus uitæ ueſtræ dignetur, quo Spartam quam nactus es, feliciter exornare, & commiſſo gregi fideliter beateq; præeſſe queas.

DE LAMIIS.

7

SAtis iustas Deo Optimo Maximo gratias agere nequeo, quòd meo calamo tale suppeditarit scribendi argumentum, cuius publicatione effectum sit, ut & plurimis in locis deferbuerit sæuitia grassandi in sanguinem innocentem: & truculenta atrocitas ac diaboli tyrannis à lanienа humana, qua nullum ipsi fragrantius est holocaustum, arceatur. Video enim, librorum de Præstigijs dæmonum editione me eam consequutum usuram, ut celebriores quidam magistratus miserrimas anus, quæ odioso lamiarum nomine apud plebeia iudicia notantur, non solùm mitius tractent, uerumetiam à capitali supplicio absoluant contra consuetudinem diuturna temporum præscriptione & auctoritatis prę iudicio inductam. Quinetiam frequentes cõgratulationes hominum eruditissimorum cuiuscunque etiam professionis, status, & religionis, prolixè testantur meas lucubrationes nõ esse infructuosas, quum in meam sententiam sua approbatione descendere uideantur. Postquam uerò longioris tractationis (quam tamen argumenti difficultas & magnitudo postulat) tędio eosdẽ libros subsultim uel inspici solùm, uel perfunctoriè legi à quibusdam, nec argumentorum uim satis perpendi intelligam: quæ de lamijs discutiẽda obueniunt, breuibus proponere uolui, ne quid delicatulum lectorem à iudicij nostri cognitione penitiore tardaret.

Cæterùm fermè fit, ut mota disputatione de lamiarum actionibus, sacræ mox Scripturæ testimonia obijciantur, in quibus magi uel malefici

8

siue incantatoris aut etiam præstigiatoris, ut alij interpretantur, siue uenefici nomen legitur, eoque denotari nuncupatas uulgò lamias uel sagas, statim indistinctius asseratur. Comperio autem, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs illicitisque diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominibus reddi à nostris Latinis, nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestius id erit, si contextum Hebraicum cum quacunque uersione non oscitanter conferis, Rabinorumque & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubicunque ulla horum portentorum fit mentio: quemadmodum Exodi cap. 7. 8. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hierem. 27. Daniel. 2. 4 Reg. 21. 2 Paralip. 33. & reliquis.

Conuenientissimum itaque arbitratus sum, exulceratissimo potissimùm hoc seculo, & tam adhucin dæmoniacarum eiuscemodi impostura rum dignotione & censura indocto rudique, primùm Lamias ab alijs quibuscum sine discrimine utplurimùm confunduntur, seiungere, ne tenebras offundat in illa opinionum uarietate, uocum & nominum permixtio, unde res sæpenumerò inextricabilibus adeò implicantur inuolucris, ut uix ullus postea se Theseus offerat, cuius ductu aliquis commonstretur exitus. Talis profectò hactenus extitit infamis magiæ, incantationum & ueneficiorum labyrinthus. Hac ratione internoscentur clarius, de quibus mihi hic sermo erit: constabit & palàm, ubi ab aliorum malè inolita opinione, rationis & sacrosanctæ

Scripturæ

Scripturæ basi firmiter innixus, non temerè dissentiam.

QVID MAGVS INFAMIS.

Caput I.

Magus infamis.

MAgi infamis nomẽ generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: lamiarum uerò & ueneficarum appellatio strictioribus circumscribetur limitibus. Magum siquidem nuncupo, qui à dæmone uel ab alijs aut è libris uoluntariè edoctus, prescripta barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborum formula, recitata, submurmurata applicatáue: uel characteribus quibuscunque aut exorcismis dirisque execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerunque adiunctis, pro suo arbitrio, dæmonem in præstigiosum, fallax uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut ascititia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodat, & ad quæsita uel uoce uel susurro, siue picturis, siue notis, seu quocunque alio modo respondeat: uel qui aliud opus simili ratione præter naturæ legem perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus superstitiosè modoq; uetito futura prædicunt.

γόητα. *ἐπῳδὸν.*

Hunc magum γόητα uel ἐπῳδὸν (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supra naturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet in formãdo multifariam aëre ficto, in quacunque specie ostentanda, in mortuorum spectris educendis, in rerum abstrusarum aut alioqui longè disitarũ commonstratione: breuiter, miracula hic facere creditur: quem honestiore uocabulo etiam θεurγὸν uocare audent, licet quodam discerniculo, quasi illum ut artibus illicitis deditum, censeant damnandum, hunc uerò laudabilem: quamuis utrique sint ritibus dæmonum fallacibus obstricti sub angelorum nominibus.

θεurγὸν.

Huius factionis fuere famosi illi Pharaonis magi, qui mox ubi de lamijs disceptatur consultatúrue, ab omnibus obtruduntur, quasi ijdem utrorumque sint actus, quos longè lateq; differre sentio. Vt igitur omnium obtutui hæc magorũ potestas uel potius fabula & ludibria magis pateant, clariusque innotescat horum & illarũ discretio, agite oculis minimè delusis contemplemur, solertique indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam.

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo, transformatur draconem uel serpentem. Quo documento se à Deo cœli & terræ & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè transmutare) missum esse testatur. Quòd autem idipsum à Pharaonis magis, carminibus factum Scriptura dicit, rem altius introspiciẽs, non eandem quæ à Mose uerè ostensa est, metamorphosin, sed saltem serpentis præstigiosam formam, obtutibus impij regis offusam apparuisse intelliget: quare etiam mendax serpentis magicę uanitatis facies, in præstigij reuelationem à uero Mosis serpente deuorabatur, uti mendacium à ueritate uincitur absorbeturq;. Propterea, Iosepho teste, Moses inquit: Iam declarabo manifestè, non esse hęc præstigias ueritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cum dicto uirgam in terram mittit, iubẽs ut fiat serpens: quæ

Exod. 7. Veritas trãsformationis in opere Mosis.

Præstigiæ Magorum Pharaonis.

Lib. 2. cap. 5. Antiq. Iudaic.

mox dicto parens, Aegyptiorum uirgas, quæ serpentum specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enimuerò si uerus extitit magorum serpens, dæmonis ope ex uirga ita transformatum esse oportuit. ineptam autẽ prorsus esse ut in uiuam bestiam transmutari queat, uirgæ materiem, cuiuis liquidò constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multò dissimillimam aut etiam contrariam pro suo arbitrio uerè transfundere essentiam, penes diabolum est minimè. Corpoream materiam non subijci potentiæ dæmonis, quantum ad transmutationem ipsius ad formam, confirmat Augustinus: Non est putãdum, inquiens, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilium materiem, sed soli Deo. Fatendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili quibusdã rebus emotis, serpentes, dracones uel quid aliud earum loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebant, ait Clemens. Rectè hic Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nanq; finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.

3. Trinit.

3. Recogn.

Eodem censendum modo de reliquis signis, quòd nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis aquã coram Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinẽ: mortuisque piscibus tantus extitit fluminis fœtor, ut Ægyptij de eius aqua bibere non possent, totaque Aegyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Aegyptiorum magi effecerunt, à quibus plerique omnes Ægyptij idololatræ & idonea satanæ organa pendebant, quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrũ fraudulenter offerre, Dei permissu, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuidebat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occalleſceret duritie, meritamque tandem ille lueret pœnam. Magorum autem fuisse præstigias facinus illud, uel hinc palàm est, quòd unicus ille Ægypti fluuius Nilus in sanguinẽ conuersus erat, eiusque pisces computrue rant opera Mosis serui Dei, Nec ulla præterea erat reliqua uniuersæ Ægypti aqua non tincta, ut Ægyptios omnes undique circum flumen aquam effodere quam biberent, oporteret. Vnde proculdubio colligendum, magos tantummodò pauculæ aquæ antea in uase conseruatæ uel effossæ rubicundam præstigiosè faciem ostendisse suis carminibus uel fascino, ut testatur Scriptura, hoc est ludificante dæmonum operatione, qui etiam agitatis ad hanc delusionem cõmodis humoribus, spiritum opticum uel uisualem quibuscunq; imaginibus imbuere queunt, quemadmodum plerisque melãcholicis usuuenire obseruamus: atq; in hypochymatis uel suffusionis oculorum initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdũ quasi ducentia quædã corpuscula, plerunq; ueluti caliginosa se oculis offerre, nõnullis tanquam lanarum filamenta & aranearũ telas apparere, quibusdã circa lucernas circulos uideri: item plerisq; regio morbo laborantibus, propter suffusam bilẽ omnia lutea & flauescentia sese ostẽdere. atq; hæc fiunt magis uel minus, hac uel illa forma, secundum humorum & spirituum uisoriorũ constitutionẽ, quemadmodũ naturę peritis cognitũ perspectũq; est.

Quid

Exod. 8. Ranæ Ægyptiæ.

Quid aliud dicendũ de ranis ex Ægypti fluminibus eductis, quibus terra est cooperta, Aarone ex Dei mandato manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorum ranas solũmodò fuisse eadẽ ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus soli Deo peculiare, nec ulli unquam creaturę, multò minus satanæ eiusúe clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mansit prærogatiua, qua alium nullum dignatus est unquam. Adhæc, si ueras in terram ex aqua magi produxissent ranas, utiq; & reducere uniuersum hoc ranarum genus eadem arte potuissent. Procliuius etenim fuit multò, uisas in natiuum naturalemq; suũ locum, fluuiũ quippe & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, imò aduersissima, primùm eas nõ apparentes excire, ubi illis moriendum esset: quũ in aquis, ut designato his uiuario, liberè uictitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebãtur, facilimum fuisset. Vel quã sortitos credemus magos nocẽdi aut perficiẽdi potẽtiã, si ne ranas quidẽ lædere, aut carminibus, quibus eductę putabantur, tantùm abigere ualuerunt? Hoc usqueadeò nequiuerũt, ut Pharao rex posito priore supercilio coactus fuerit suos aduersarios Aaronem & Mosem hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq́ue populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoq́; die ranæ sunt exterminatæ à domibus, eisdemq́; mortuis in cumulum coaceruatis fœtebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorẽ deferre oportuit: quemadmodũ & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quũ Deo nõ amplius

Genes. 1.

Creare solius Dei est.

præstigias permittente, cyniphes uel pediculos, tum homines tũ bestias infestantes producere, Aaronem & Mosem imitati, nequicquã tentassent: coram Pharaone confessi sunt, Digitus Dei hic est: quasi dicerent, Digitus uel potẽtia Dei est, quæ uerè progignit & condit ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitrio uult, & quãdo illi placitum est. Id uerò quod à nobis effictum uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquam reuera procreare, sed phantasticam solùm rerum imaginem dolosè ostẽtare potest: quare nos eius clientes, ministrorũ ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te actuũ populum hactenus illusimus, Deo uero ob tuã incredulitatem & cordis duritiẽ conniuente. At cessat nunc illa permissionis hora, ut non amplius dęmonij ludibrijs relinquatur locus, sed Dei uiuentis ueritati testimoniũ perhibere cogamur. Ita Dei manũ iam agnoscunt, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam prædicãt, qui suis eam fucis prius obscurarunt. Nec postea uiuũ usqueadeò Deũ glorificassent, nisi antea impediti, frustra suã tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi contumaces occasio fuisset reliqua, nisi ad præstigias prius cõniuisset, deinde impedijsset, quo se suamq́; potentiã notam faceret, ostenderetq́; illam longè esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantem cum ea quam Ægyptij idololatrę & magi in ueri Dei contemptum hactenus adeò uenerati essent. Iustinus martyr in explicationibus quæstionum Christianis propositarũ quęstione 26. asserit, magorum Pharaonis miracula non fuisse uera, sed spectantium fascinatione oculorũ opera dæmonum. Idipsum & in Decretis legitur, in 2. parte cap. 26. quæst. 5. Episcopi. Quin & Auitus Alcimus episcopus

Luc. 11.

Viennensis, qui claruit sub Zenone & Anastasio Impp. anno 490. eandem quam tuemur sententiam, elegantissimis uersibus exprimit lib.2. de peccato orig. Hos Ægyptios incantatores Iannem & Mambrē fuisse, scribit Fulgosus lib.8.cap.11.

Hi incantatores, magiam prophanam exercentes, aut si uoles, prestigiatores, Hebræis dicuntur hartumim, Græcis ἐπῳδοὶ. Vox item illorum Habar traducitur Latinè incantare, ἐπᾴδειν Græcè, quando scilicet arcana quædam uerba à magis mussantur, quibus efficacia inesse mira putatur. Quale illud est Virgilij nostri:

Eclog.8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Quin & Dauid eiuscemodi miracula fieri per tales incantationes uidetur de aspide surda significare, cuius mētionem facit Psal.58. Quo loco utitur uerbo isto Habar, & simul uerbo Lahas, quod idem significat.

DE MALEFICA IN Endor. Cap.11.

HInc porrò ad mulierem in Endor maleficam, uel Pythonis spiritu imprægnatam confugitur, quasi & illa fuerit una ex Lamiarum nostrarum numero, sed & eam fuisse magicæ artis conscium, quæ dæmonis adminiculo freta illudebat decipiebatque, & propterea à Lamijs nostris fuisse alienam, ostendere conabor.

1.Reg.28. Hæc Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita prædicentem. Eccles. 46. iastici quoq; author tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia fuisse, quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è terra, & uaticinatum esse, Delendam esse impietatem gentium.

Etsi uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach asserere uideantur, ipsum apparuisse Samuelem: penitius tamen rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed huius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libenter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse.

Primò diserte seueroque edicto, à mortuis quæri ueritatem, uetuit diuina uox, mulcta mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non Deuter.18. inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est βδέλυγμα Deo suo: hoc est, res talis quam odit Deus, abominatur, & in æternam abijcit damnationem. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquiens: Mosen habent & Luc.16. prophetas.

Magorū carminibus non obediunt beatorum animæ.

Adhæc, animas maleficarum carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Abrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu conseruatæ. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut ethnicis persuasum erat, confessum est hactenus: sed ascititia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerùm à dæmonibus illorum habitu uestitis νεκυομάντεις responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expresis mortuorum corporibus cernerentur, νεκυομαντεῖα: sin uerò tenues, nebulosas & euanidas sibi circumfunderent umbras, σκιομαντεῖα nuncupabantur. Verè nimis Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines

νεκυομάντις

νεκυομαντεῖα.

σκιομαντεῖα.

In Matth. homil.29.

homines decipiat, sic confingit. Ibidem: Animæ sunt in loco certo, & expectãt iudicium, neq; se inde possunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat, & eius corpus si non omnino computruerat, tamẽ ita deformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua nũc se denuò fictus sistit Samuel, apparere nequiuerit: neque etiam deorum magnificentiam referre potuisse cadaueroſum corpus, quilibet nouit: quum tamen deos è terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix. multò quiuit minus loqui & uaticinari.

Quorsum etiam Samuelis pijssimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momento ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non assumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc autem sanctissimi uiri spectrum ostentare, illi
4. Corinth. 11. fuisse facile, inficias ire nolo, qui se in lucis angelum transformat, cumprimis apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

Deinde quum ipsa historia paulo antè testetur, Deum contumaci & abiecto regi Sauli ipsum consulenti responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel per somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitatum, quem nec uiuum audire uoluit, uel per angelum è cœlis missum respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat: qui hoc etiam nomine motus Pythiam diuinatricem professionis ergò publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israel exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione consulere uoluit: quasi indignabundi animi institutum fuisset,

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odisse & execrari hoc factum Deus, & iusto iudicio deploratam illusione dæmoniaca Saulis impietatem contra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientiæ testimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mentem satanæ fascinum meritò permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est, ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet præscitque, magis solet excæcare, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplum esto Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio.

Quòd porrò historia commemorat, Samuelem senem pallium indutum, indignè tulisse, quòd è sua quiete excitus esset, atque eum Sauli regi loquutum uaticinatumq; fuisse: hinc non conuincitur, uerum extitisse Samuelem hoc spectrum: quòd diabolo spiritui milleartifici non sit difficile quamcunque formam mentiri, quidquis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit satan, certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideo à Samuele antea prædicta repetit, potuitque non temerè coniecturam facere ex apparatu hostium magnifico & instructis copijs, item ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo conflictu assequeretur Saul: potissimùm quum ipsum à Deo abiectũ, nec resipiscentem, & aduersus Dei mandatum postremò Pythiam uatem, diaboli mancipiũ consulentẽ, in sua haberet potestate, atque pro suo

impellere nutu, & præsentis prælij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuum testatur Scriptura in transgressione sua, qua præuaricatus erat contra Dominum: nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quòd Pythonem consuluit interrogando, neq; requisiuit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

1. Paral. 10.

Iesu Syrach authoritas.

Porrò si Iesu Syrach testimonium urgeatur (quanquam Hieronymo teste, illi ab Ecclesia non concedatur authoritas dogmata confirmandi ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodò ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad auitæ uirtutis æmulationem posteros inuitaret prouocaretq;: Samuelis item laudes succinctè recensere, minimè differere uoluisse, ueráne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Illusionẽ fuisse Samuelis apparitionẽ, consent. Hebræi.

Inter Hebræorum autem Rabinos quanquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicum, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte confícta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi contra aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illum non magis reuelauit per somnia, aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quàm per maleficam mulierem? Huic nostræ sententiæ subscribunt Tertullianus in libro de anima, Iustinus martyr in explicat. quæst. 52. Argutissimus ille sanctioris Theologiæ censor Augustinus libro Quęstionum ueteris & noui Testamenti, quæst. 27. item part. 2. cap. 26. quæst. 5. nec mirum. idem Augustinus ad Simplicianum, quæst. 3. lib. 2. & ad Dulcitium quæst. 6. & in libello de cura pro mortuis agenda: item lib. 2. de doctrina Christiana, ca. 26. Author quoque libri de mirabilibus sacrę scripturę, si is sit Augustini: Rabanus adhęc in epist. ad Bonas. abbat. Bonos spiritus nõ obedire carminibus magicis, testatur Origenes in historia de Bileamo.

DE SIMONE MAGO, ET *artis magicæ eiusdemq; librorum condemnatione.* Cap. III.

IAm ad Simonem magum progredior, qui idem nomẽ apud nostros Germanos sortitur, quod lamię. Ex hoc ortus ingens hæreticorum numerus, qui sicut Iannes & Mambres Mosi restiterunt, sic & illi Apostolicæ ueritati oblatrarũt artibus fraudulentis. Hic Simon ille Samaritanus Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione: Simoni sancto deo. Siquidẽ & Samariæ gentem magica arte ita dementauerat, ut à minimo usq; ad maximum uniuersa ab illo pendêret, dicens: Hic est uirtus Dei magna. Post uarias autẽ præstigias, quibus populũ à Petri doctrina sedulò auertere conatus est, tandem uelut in aëre uolans, à dæmonibus uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, miserequę interijt. Huius blasphemias prolixè recensent Clemens in Itinerario. Hegesippus lib. 3. de excidio Hierosolymit. cap. 2. Ambrosius in Hexamer.

Simon Samaritanus.

Act. 8.

Abdias episcop. Bab. lib. 1. cert. apost.

Hexamer. Irenęus, Euſebius, Nicephorus lib. 2. Eccleſ. hiſt. cap. 27. Fulgoſus lib. 8. cap. 11.

Eiuſdem fuit profeſsionis famoſiſſimus magus Cinops, quicum Ioanni Euangeliſtæ iuſſu Domitiani in Pathmo inſula, quę una eſt ex Sparadibus, exulanti cõtrouerſia erat, quem & Ioanne precante, fluctus abſorpſiſſe legimus.

Hanc magorũ artem omnium placita legum exterminant & execrãtur. Eiuſdem aſſectatores interdicũtur & damnantur ſeueriſsimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem, obſeruans dies, non diuinans ex ſortibus, non incantãs aut exercens præſtigias diabolicas, non conſulens Pythonẽ, non interrogans mortuos: quia abominatio eſt Domino omnis faciens hæc. Hinc & inter ſacrilega Manaſsis regis flagitia, quibus Deum irritauit, connumeratur, quòd fuerit maleficus, magiá exercuerit, & Pythonem conſuluerit. Quòd uerò hi tolerarentur audirenturq;, Eſaias uaticinatur caſum & interitum Babylonis, cui & inprimis exitio fuit huius ſceleratiſsimę artis ſtudium, quum ad ultimum à Cyro rege ſub Perſarum imperium redigeretur. Ita clamat diuinus Vates: Venient tibi duo hæc ſubitò in die uno, ſterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiem incantatorum tuorum uehemẽtem. Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorũ tuorũ, in quibus laborasti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid profit tibi. Quaſi diceret: Non te liberabũt plurimi magi aut diuini ſuis incãtationibus uarijs aut præſagijs. Meritò itaq; ſemper apud priſcos in quęſtione fuit, incantamenta ualerent ne aliquid, quum meræ ſint præſtigiæ.

Leuit. 19. 20. Deuter. 18.

4. Reg. 21. 2. Paralip. 33.

Eſaiæ 47.

Porrò de magicis curioſarum harum artium uel præſtigiarum libris quid decerni debeat, ne quidẽ in quęſtionem uocandum, quum nõ modò Romanorũ exemplo (qui licet ethnici eſſent, tamen mathematicos & incantatores ſenatuſconſulto Italia pellendos, & eorum libros cõcremari uoluerunt) eos aboleri oportet: uerùm etiam, quòd memorabile & poſteris omnibus ſine controuerſia imitãdum hic exemplum legamus in Apoſtolorum Actis, ubi Pauli apoſtoli prædicatione Epheſi comburuntur cuncti eò comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta milliũ pretio æſtimati. Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnam offert Iacobo apoſtolo, qui exurebãtur. Eos qui magiá admirati fuerant, uolumina combuſsiſſe, tradit Athanaſius de Humanit. uerbi. Imperatores item Homerus & Theodoſius conſtituerunt tales libros ſub epiſcoporũ oculis concremandos flammis. Eiuſmodi quoq; cõgeſtos tenebrarum libros ut damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorſusq; corrumpi uoluit Vlpianus Iuriſconſultus, l. cæteræ. §. 1. ff. familiæ herciſc.

Act. 19.

Abdias lib. 4. hiſt. apoſt.

Atqui ab hac magorum uel incantatorum familia longè peregrinos eſſe, quos Veneficos, & quas Lamias dictitamus, nunc porrò demonſtrare conabimur.

DE VENEFICIS. Cap. IIII.

VEneficos, uel ſi liceret, uenenificos, Greci φαρμακὸς, φαρμακοποίους, φαρμακεύεις, item φαρμακεύτας, & φαρμακευτρίας fœminas, pernicioſiſsimæ artis (quã magiam uenificã, ſi uoles, appellare licet) conſcias, dicunt. Illos pharmacis uel uenenis ex quacunque materie, ſiue ex metallorum, ſiue

ex stirpium, siue ex animantium uel excrementorum genere, uel ex corporib. mixtis propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculosos ciere morbos cum atrocissimis symptomatibus constat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducãtur: quibusdam iunctarum compages dissoluantur: cæteri uariè cruciatibus excarnificentur: nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: pleriscq; præcipitãter, quasi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præscindi uideas. Non interim ignoro, ueneficorũ nomine & alios maleficos uulgò comprehendi.

Enneadis 4. lib. 4.

Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello, & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quũ multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximũ Aedilem Curulẽ uenit, causamq; eius cladis proditurum se professa est, si fides sibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurũ esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide consensu ordinis indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi qui ancillam sequerentur: hi quasdã medicamenta coquẽtes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiq; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patritiæ gentis: quæ quum salubria esse contenderẽt, à confutante indice bibere iussæ, spatio ad colloquendum sumpto, inter se loquutæ, id haurire statuunt: medicamento in conspectu populi epoto, ad unam interiere. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eum diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitũ, prodigij est loco habita, uelut alienatis furore mentibus, id flagitiũ perpetrari contigisset.

Veneficia horrenda.

In nullã antea de Veneficio inquisitũ.

Venefica fuit Crescentij illius seditiosi Romani, eoq; nomine ab Ottone tertio uili iumento facie auersa imposiți, perq; urbem circumuecti, & tandẽ ad portam suspensi uxor: quam quum Imperator uirtute & sapientia prẽstantissimus deperijsset, illa quòd Ottone in Germaniam reditum apparante, se uideret coniugij spe excidisse, chirotecis ueneno infectis, eum necauit, anno 1001. quinto Calend. Febr.

Veneno ab uxore Zoe procaciss imæ & intemperãtissimæ libidinis fœmina, quum deperiret Paphlagonem quendam Michaëlem, sublatus Romanus Argyrus Imperator Orientis, qui priorem antea reliquerat coniugem.

Veneno lento interemptus Ioannes Cimisces Orientis Imperator à Basilio quodam eunucho, cui se potentiam derogaturum fuerat interminatus.

Veneficium adhæc fuit, quod Casalii in urbe Salassiæ regionis Italię contigit circiter annum Domini millesimum quingentesimũ tricesimum sextum. Coniurauerunt uiri ac fœminæ, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat, ut quum pestis antea sęuijsset, & iam cœpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerẽtur qui uectes tractarent: appararant & puluerem, quem uestibus clàm inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquandiu dolus,

lus, sublatiq; multi à coniunctis sangui ne uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergò. Sed quũ cuiusdam Neci nomine fratrem atque unicum filium enecassent, uixq; alij quàm domini ipsi domuũ aut filij perirẽt: simulq; animaduertissent Androgynam se in domos insinuare, atque eos maximè interire, quorũ ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Fassi etiã, quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasque in hũc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Geneuæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios similiter Mediolani uectes inunxisse cõstat: sed quæstionibus subiecti, quũ nihil confiterentur, nec quisquã obijsset, dimissi sunt. Bassianus Lãdus scribit, Patauij monachum quẽdam cum alijs plerisque identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occultè conijciebant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptum quoque ab his est supplicium. Quàm sanè hîc locum meretur suum illud Nasonis 1. Metamorph.

——Non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero, fratrũ quoq; gratia rara est,
Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,
Lucida terribiles miscent aconita nouercæ,
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Venefici capite plectendi. Hos Veneficos lex Mosi è uita sublatos uoluit Exodi 22. hoc decreto, מכשפה לאתתיה, id est, Veneficam non patieris uiuere. Nomen enim מכשפה *Mechassepha.* Mechassepha, quo lex utitur, à כשף Chasaph deflectitur: positumque est in fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes esse lex uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus asscribimus, decretum illud liberius reddidit, φαρμακοὺς οὐ περιβιώσετε, hoc est, Veneficos (ut masculino genere fœmininum comprehendatur) non retinebitis in uita. Animaduertendũ uerò, prędictũ uocabulum כשף Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur, uix usquã in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficium significent: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακὸς, φαρμακεὺς, φάρμακα, & quæ huius sunt inflexionis. Nec temerè mihi à plerisq; sinam eripi eleuariue translationis Septuaginta interpretum fidem, qui sine dubio & peritissimi fuerunt idiomatis Hebraici, & Spiritus sancti inspiratione & ductu ad tã piũ congregati opus, ut non facilè erroris notã mereãtur, propter illorum multitudinem, & idcirco maior illis fides debeatur quàm Eliæ Leuitæ aut nonnullis recentioribus, qui Mechassepha Lamias interpretantur, Germanicè Zauberinn. Nam φαρμακοῦ *Pharmacũ.* nomen quando in malam accipitur partem, semper apud Dioscoridem, Galenum, & totam Græcorum antiquitatẽ sumitur pro ueneno aut medicamẽto uenenoso: & qui cum eiusmodi medicamentis nocere student, uocantur φαρμακεύεις uel φαρμακοὶ. Pręterea huic nostræ sententiæ suffragatur Flauius Iosephus natione Hebræus, qui decimum quartum agens annũ eam laudẽ consequutus est ex literarũ studijs, ut à Pontificibus & urbis Hierosolymitanæ primoribus de penitiori legum sensu consuleretur. Hic legis eiusdem sententiam, Antiquit. Iudaic. libro quarto, capite 8. his explicuit uerbis: φάρμακον μήτε θανάσιμον, μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένον ἰσραηλιτῶν ἐχέτω μηδ' εἷς. ἐὰν δ' ἡκεντημένος φωραθεῖν τεθνάτος, τοῦτο πάσχων ὁ διέθηκεν ἐκείντε καθ' οὓς τὸ φάρμακον ἂν παρεσκευασμένον. id est,

Venenum neque letale, neq; in alios noxios usus præparatũ, Israelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis, aduersus quos uenenũ parauerat. Idem ferè sonat lex Cornelia de sicarijs & ueneficis: Qui uenenũ malum necandi hominis causa fecerit uel uendiderit uel habuerit, plectitur. *Lex Cornelia, ff. lib. 46. tit. 8.* *φάρμακα* Iesabelis, ueneficia uertit D. Hieronymus 4. Reg. 9. Adhæc si uetus Testamẽtum applicare uelimus ad nouum, comperiemus eodem uocabulo diuum Paulum uti in capite 5. ad Galat. *φαρμακῶν*, hoc est, ueneficorum, inter opera carnis, quod Germani uitiosè traduxerũt Zauberey, in quo ab Italis uincũtur, qui conuerterunt auuetenamento rectè. Si Paulus aliud genus maleficij intellexisset, alia uoce potuisset uti, aut repetere uerbũ *βασκάινεσθαι* & *βασκάινειν*, quod fascinari & fascinare designat: quo significato Theocritus, Dioscorides & ueteres utũtur, quinimò & ipse Paulus in eadem epist. cap. 3. O' amentes Galatæ, *τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε*, quis uos fascinauit, ut non obediatis ueritati? Vbi Germani rectè transtulerunt, Wer hatt euch bezaubert? In Apocalypseos quoque Ioannis cap. 9. ubi Homicidia tanquã generalis uox cædis ponitur prius, mox *φαρμακείαι* sequitur, id est, maleficia quæ per uenena fiunt: sic & capite 18. 21. 22. *βασκάινεσθαι.* *βασκάινειν.*

Mechassepha. Mechassephim. Non interim ignoro, mechassepha & mechassephim, *φάρμακον* & *φαρμακείαν* quandoque liberius usurpari, & ad magicas extendi artes: at non ad alias, quàm ea nouêre secula. Lamiarum autem à me descriptarum actus ab illis magis, quorũ Moses & sacrosancta meminit Scriptura, penitus sunt diuersi. Nihil hîc firmi ex historijs ueris illo æuo conscriptis ad rem attuleris. Quæ postea de illis poëtæ scripserunt, uanissima ut plurimùm sunt commenta, & meræ fabulæ, uel potius mendacia.

——*Pictoribus atque poëtis*
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas. *Horat. de arte poet.*

Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid. et in Pharmaceutria, Ouidius 7. Metamorph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1. Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet lib. 3. de Præstig. dæm. cap. 1. quemadmodum & legem duodecim Tabularum de incantatis frugibus confutatam cap. 16.

Per mechassephim Exodi 7. uersu 13. designari pręstigiatores, ipsa res docet, qui carminibus uel nefarijs artibus apud Ægyptios familiaribus, quędam incredulorum oculis apparenter obijciebant, quæ reuera non erant: id uerò nequaquã nostræ possent lamię, quum etiam maximè uelint. ad expri mentum prouoco. Reliquis locis, (legitur enim ea uerbi positio in sacris Biblijs tredecim omnino locis) nimirũ in Exod. cap. 22. uersu 17. in Deut. cap. 18. uersu 10. in 4. Reg. cap. 9. uersu 22. in secundo Paral. cap. 33. uersu 6. in Isaia cap. 47. uers. 9. & uers. 12. in Ierem. cap. 27. uersu 8. in Daniele cap. 2. uersu 2. in Michea cap. 5. uersu 12. in Nahum cap. 3. uersu 4. bis: deniq; in Malachia cap. 3. uers. 5. à D. Hieronymo conuersa ea uox Malefici uel Maleficia, pro uerbi inflexione scilicet: magos infames eorumque actus ego intelligo. De loco Exod. cap. 22. controuersia est. Veneficia Iesabelis reddidit ille quarto Reg. Maleficia alij: quum tamen magicas artes nusquam legatur illa exercuisse, uerùm cędibus in prophetas sæuijsse: Nabothum insontem ob denegatam sui agri uenditionem, obrui lapidibus iussisse: Achabum maritum Israelitarum regem ad idolorum cultum perduxisse: quæ simulachris immolabantur, comedisse, artibusq; fuisse usam fornica-

4. Reg. 9. Maleficia Iesabelis.

3. Reg. 18. 22.

Apocal. 2.

fornicarijs. Hinc dilucidè uides, mechaſſephim ad diuerſa in Biblijs uſurpari flagitia. Adhæc cæteris locis ſuprà citatis, utplurimùm cũ coniectoribus & ſomniorũ interpretibus atq; auguribus, & hoc genus hominib. annumerari, unde quandã actionũ communionem licet colligere, deprehendes. Omnes uerò tales diuinationũ uetitarũ modos ignorãt noſtrę lamiæ. Quocirca ſi uocẽ illam ſpectare nolles ueneficos, ad magos quos dixi, inauſpicatos, & quidẽ ſecundũ leges puniẽdos, ſi hoc malis, referre per me licet. Tales enim ex Iſraele exulabant uel pœnæ ſubijciebãtur, quales & præſtigijs Pharaonẽ illuſiſſe ſuprà dixi. Similiter indiſtinctius licẽtiusq; Germanis nomẽ Zauberer torquetur, ad quod exhorreſcit, faſcesq; apparat ferè quilibet, citra exactã circumſtantiarũ totius cauſę inquiſitionẽ, multò minus notionẽ. Vno illis eodẽq; nomine Zauberer nuncupatur magus ex profeſſo illuſor prę ſtigiatórue, frequẽter etiã eruditus, ex libris illicitis, uel alioqui dæmonũ inſtitutione utens uerbis, characteribus, figuris, ſigillis, amuletis, ſuffitibus, ceremonijs, & reliquis id genus quiſquilijs: item ueneficus ſtudio uenenum uſurpãs: atq; Lamia, ob mẽtis imbecillitatẽ, & phãtaſiam à diabolo uitiatã deluſa, ut ſe feciſſe credat, quæ illi ſaltẽ per ſomniũ cognita, uel etiã rerum natura nõ agnoſcit. Alij certè nulli Moſis lege cõdemnari debẽt, quàm quos Moſes & illud ſeculũ nouit. Lamias aũt uulgò dictas, & iam à me deſcribendas, ne quidẽ Chriſti tempora norunt, multò minus Moſis: quorum uerò incantatorum meminit Scriptura, cũcti fuere infames magi. Hinc euenit, ſi quãdo lamiarũ fit mentio uel ueneficorũ, ut confeſtim Pharaonis prę ſtigiatores uel incantatores, longè à lamijs & ueneficis diuerſos opponant, æquiuoco Germanico falſi. Agedum igitur, iam lamias quoque propius ſpectemus.

Exod. 7.

QVID LAMIA. Cap. V.

LAmiã appello, quę ob fœdus prę ſtigioſum aut imaginariũ cũ dæmone initũ, propria ex ſuo delectu uoluntate, uel maligno dæmonis inſtinctu impulſuúe, illiusq; ope, qualiacunq; mala uel cogitatione uel imprecatione, uel re ludicra atq; ad inſtitutum opus inepta deſignare putatur: uelut aërẽ inſolitis ignire fulminibus, tonitru terrifico concutere, damnoſa grandinis inſoliti multitudine ferire, tẽpeſtates excitare, ſegetẽ in agro lætã aliò transferre aut depopulari, morbos prẽter naturã hominibus beſtijſq; ciere & mederi, paucis horis longiſsimè euagari, choreas cum dæmonibus ducere, epulari, ſuccubũ agere, homines in beſtias cõmutare, & mille monſtroſa rerum ludibria oſtẽtare. Hæc lamiæ uulgò attribui uideo, maximè ex poëtarum authoritate: uerùm

——*Pictoribus atq; poetis*
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Quocirca eã utplurimùm uetulã, mente ſtupidã, indoctã, abſq; ullis libris, à ſpiritu dæmoniaco præſtigijs illuſam, phãtaſia ſolùm à diabolo imbuta uitiataq; uſqueadeò ſimulachris, ut feciſſe cõſtanter fateatur, quæ nec facere potuit, nec in rerum natura unquã fuere, nec ipſa patitur natura, demonſtrare conabor, ubi prius profeſsionis modum & fœdus, quod ſemper mordicùs obijcitur, & uelut irreuocabilis ſententię perpetuum decretum urgetur ſeriò nimis, expoſuero.

LAMIARVM PROFESSIONIS *modus & fœdus.* Cap. VI.

VT uerò omnia dęmonis inſtituta minimè cohærent, uariaq; & mendacia comperiuntur: ita &

professionis lamiarũ modus ineptus, futilis mancusq; est, ac diuersè à quolibet eius factionis reo quæstionibusque subiecto narratur. Exempla sunt obuia in Malleo maleficarum, libro sic inscripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est: unus solennis, per simile, ad uotum solenne: alius priuatus, qui seorsum dæmoni quacunque hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi lamiæ in certam concionẽ statuto die ueniunt, & dæmonem in assumpta hominis effigie uident: qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumque in rebus mundanis prosperum, & uitæ longitudinẽ promiserit, quæ præsentes sunt, nouitiam suscipiendam ipsi commendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem Mariam nuncupant) & in sacramẽtis nunquã uenerandis inuenerit nouitiã seu discipulum procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturũ se pollicetur. Hinc dæmõ subiungit, ea nõ sufficere, sed omagiũ deinde petit, cõtinens, ut anima & corpore se in æternum illi dedat, & pro uiribus alios quoscunq; utriusq; sexus illi adjungere uelit. Addit denique, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta, ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modũ nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarũ authores) cognouimus in oppido Brisiaco Basiliensis diœcesios, plenè à saga inuencula informati. Deinde pòst legitur: Prefato inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausanensi quosdã magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus autẽ discendi talem artẽ fuit, ut dixit, quòd magi in certã ueniãt concionẽ, & opere eorum uerisimiliter dæmonẽ in ascititia hominis specie cõspiciant: cui discipulus necessariò dat fidem de abnegãdo Christianismo, de eucharistia nũquã adoranda, & de calcãdo super crucẽ, quando latenter posset. Fuit insuper fama cõmunis, Petro iudice in Boltingen narrante, quòd in terra Bernensiũ tredecim infantes à lamijs essent deuorati: quamobrẽ etiã in tales parricidas satis duriter exarserat publica iustitia. Alius postea iuuenis, tamẽ uxoratus, hunc refert ordinẽ: Oportet primò Dominico die, antequã aqua benedicta cõsecratur, discipulũ futurum cũ magistris templũ ingredi, & ibidẽ abnegare, &c. Deinde omagiũ præstat magisterulo, id est, paruo magistro: ita enim dæmonẽ, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostrę artis cõcipere, et principalib. ritibus huius sectæ imbui confirmariq;. Quum autẽ modũ quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illũ talem esse. Infantibus nondũ baptizatis uel etiam baptizatis insidiamur, præsertim quando crucis signo & orationibus nõ muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putantur oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clã suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, actibus & trãsuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore utrem implemus, ex quo quicunque biberit, additis ceremonijs paucis, euestigiò nostræ artis conscius redditur & magister.

Hæc ille.

Prima secun de partis q. 2. cap. 2.3.

Nõ manũ, sed eius simulachrũ extẽdit, quũ spiritus carnẽ & ossa non habeat: fallax itaque est stipulatio, nec ullius momenti.

Verè imagines, id est, uitiatam phantasiam.

Vnguentum terribile.

Potus tartareus.

PRO-

PROFESSIO LAMIARVM DI-luitur, ostenditurq; fœdus esse præstigiosum, stultum, & nullius ponderis. Cap. VII.

QVàm hæc nõ cohæreãt, sint absona, indignaq; quib. fides uel leuiter adiungatur, quilibet, dũmodò nõ omnino mentis inops esse uelit, facilè iudicabit. Fœdus autem esse pręstigiosum, phãtasmate aut imaginatione uel phãtastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparẽte: uel neruis opticis seu uisorijs indita subdole, quã satan uult, specie, cõmotis huc humorib. & spiritibus idoneis: uel sibilo, susurro aut murmure in organis auditus uitiatæ formis imagini respõdente, spiritus maligni arte excito, conflatũ stabilitumq;, ac inde nullius esse põderis, haud obscurè cognoscitur: potissimùm si diuersa cõtrahentiũ essentia, contractus forma, modus & circũstantiæ perspicaci mentis acie inspiciantur, atq; rationis fideiq; nostræ æquilibrio exactius pensiculẽtur. Sic pleraſq; omnes actiones lamiæ hactenus attributas, quas suas esse malesana quoq; fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non lamiæ, sed ipsius satanæ existere, palàm fit: cui minimè opus est alterius adminiculo in sua potẽtia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur, quàm Dei & huius ministrorũ bonorum: malis non coactus, sed spontè & quidẽ libẽter obsequitur, Deo permittẽte, malitiosus ille ueterator, secus licet fingat simuletq;, teste Porphyrio, ut suis præstigijs nos magis irretiat. Nõ uerò strictè colligari pactum imaginarium, doloq; malo mendaciter ab altera parte initũ necesse est, quũ à præstringente spiritu apud stupentem, nec mentis cõpotem satis hominẽ aliter fieri non potest. Siquidẽ quòd dæmon extensa manu firmaq; stipulatione lamiã recipiat, falsissimũ esse, neminẽ dubitare oportet, quũ spiritus carnẽ & ossa non habeat, ipsa Veritate teste. Tatianus adhæc cõtra Græcos hic rectè scribit, dæmones omnes nõ carnea, sed spirituali concretione constare, qualis est ignis & aëris: quæ corporũ constitutio à solis illis perspici potest, qui spiritu Dei muniuntur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Dolosa stipulatio.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maximè in pernicioſum finẽ cõficta sine testibus aut uadibus cõtra Dei uoluntatem, si tantum habebit momenti, ut nulla queat rescindi ratione, & necessariò eius uirtute alter alterius uoluntatẽ sequi, illiusq; præcepto morẽ gerere compellatur: quur pactum illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mãdato, solennibus uerbis uerè sancitũ, & quidẽ interpositis fideiussoribus, tanquã prærogatiuâ nõ præponderabit? Alia profectò contractus est firmitas inter Deũ ueracem & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitatè præstat, nec data manu præstigiosa deludit, nõ saltat, nec conuiuatur, uel similibus rebus ludicris quibuscum paciscitur, nequiter fallit dementat'ue, quemadmodũ hic cõmentitio carnali corpore amasius. Disparitatẽ hic qui negauerit, nescio quid ueritatis idem sit admissurus.

Fidem Christianam abnegantes.

Atqui fidem Christianam hic abnegasse miseram anum, obijcies. Et nos, quotquot aliã salutis uiam quęrimus, quàm Christum Iesum, eius præcepta obseruãtes, uestigijsq; insistẽtes, uiua in ipsum fide, per dilectionẽ operãte, fidẽ abijcimus, re ipsa testati mẽte sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu incõstans, uel impotẽtia mentis lubrica, uel animi morbo desperans, aut imaginariè aut maligni arte delusa, fe

Gal. 5.

ciſſe putatur. Aures hic Pauli uerbis, quibus fidē Chriſtianā uerè abnegantes ſcitè depingit, pauliſper accommoda. Illud ſcito, inquit, quòd in extremis diebus inſtabūt tēpora periculoſa. Erunt enim homines ſui amantes, auari, faſtuoſi, ſuperbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, neſcij fœderis, calūniatores, intēperantes, immites, negligentes bonorū, proditores, præcipites, inflati, uoluptatū amantes potius quàm amātes Dei: habentes formā pietatis, ſed qui uim eius abnegarint. Et iſtos auerſare: ex his enim ſunt qui ſubeunt in familias, & captiuas ducūt mulierculas peccatis oneratas, quæ ducūtur cōcupiſcentijs uarijs, ſemper diſcētes, nec unquā ad cognitionē ueritatis uenire ualētes. Quemadmodū autē Iannes & Mambres reſiſtebant Moſi, ita & hi reſiſtunt ueritati: homines mēte corrupti, reprobi circa fidem. ſed non proficient amplius: ſiquidem amentia eorum euidens erit omnibus, quēadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

2. Timoth. 3.
1. Timoth. 4.

Pietatē qui abnegarunt, circa fidem Chriſtianam reprobi.

Exod. 7.

Ad chriſma in fœderis contractu è fronte exemptū, quemadmodū pleriſq; alijs perſuaſum, ſi cōfugias, licet uel unico uerbo hic ſatisfacere poſſem: id tamē ne plus faceſſat negotij, tutius erit reſpondere: Si qua uis erit chriſmatis, eam non in externa illinitione magis cōſiſtere, quàm in externa aquæ ſuperfuſione in ſacramento baptiſmi, qui fide intercedēte ſanctificatur, atq; ita cōfirmatur, ut ſi poſtea centies aqua corpori infuſa abluatur, imò uniuerſa cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impreſſo permanet baptiſmi eſſentia: etiamſi eius uirtutē homo quandoq; lapſu abneget, tamē ſi reſurgat à peccatis ad uitæ emēdationem, reſipiſcentia cōuerſus, eadē ſtabit baptiſmi ſemel adminiſtrati energia. Ratio chriſmatis eraſi erit eadem apud pœnitentem, ſi ita uoles: alioqui uel uulnere ſyncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoq; interire ſequeretur: quanquā etiam non uerè ſynciput in fœdere collidi crediderim, ſed imaginariè: quemadmodū reliqua multa hic contingere animaduertimus, quo credulum hoc maleferiatorū hominum genus perſuaſione mala inducatur, ut ſe diaboli retibus iam inde implicitum uſqueadeò ſeruumq; credat, quaſi omnis reſipiſcētiæ uia deinceps ſit præcluſa, quo hac ratione tandē extrema cogitet moliaturq;: quāuis nō magis huic, imò multò minus, ut uitiata phātaſia deluſo, quàm quibuſuis alijs grauiter peccantibus conuerſionis locus erit præciſus. Petrus ſiquidē antea breui à Chriſto præmonitus, contra conſcientiæ teſtimoniū ter Chriſtum, addito etiā iuramēto, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fuſis, in gratiam recipitur. De hoc & reliquis huc facientibus copioſius poſtea cap. 24.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 18.

Chriſmatis uim, ſi qua eſt, non poſſe externa exemptiōe tolli.

FOEDERIS VANI *demonſtratio reliqua.* Cap. VIII.

ADhæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis poſſet, falſiſſimū eſt, meraq; ſathanæ ſuggeſtio, & inanis credulitas. Item quòd illos ex ſepulchris clàm effodiant, nihil eſſe niſi dæmoniacā perſuaſionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alto ſomno uitiata, palàm conſtabit, ſi monumenta inſpiciātur, unde eos extractos eſſe narrāt lamiæ: ibi etenim adhuc inueniētur recōditi. Nec hæſitare uolo, eodē modo in mentē illis inductam eſſe infantis decoctionem in olla confectam, donec exemptis oſsibus caro redderetur potabilis. Tam enim iſtud exiſtit inhumanum, tetricum, crudele, & propterea creditu difficile, ut ſi uel meis hoc intuerer oculis, citius

Ceremonijs non poſſe occidi pueros.

Infantes mortuos ex ſepulchris effodi, deluſoriū eſt.

Potus ille Stygius imaginarius, uti et unguentū.

tius horribilis huius ſpectaculi faſcino eos mihi præſtrictos crediderim, quàm nefandum hoc & pluſquàm tragicum, omnemq; exuperans fidē condimentū uerè apparatum eſſe fatear. Sed eſto, quòd ex Stygia palude proſerpant eius unguenti artifices horrificæ ſtriges, quæ omnē humani ſenſus imaginem prorſus exuerint: cedò tamen, unde illi unguento ea uirtus, ut ſi quis eo inungatur, fiat ſceleratarū uoluntatum, execrabilium artiū, & tranſuectionū incredibilium particeps? uel ſi eo ſedile aut lignū illinatur, mox alter huic innixus per aēra feratur: quē admodū Lamiæ perſuaſum habent, & Malleus maleficarū teſtatur? Nō libet hic anxiè de mortuæ putidæq; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus diſceptare. Siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idem de liquidioris materiæ in utre, ut dictum eſt, conſeruatæ pręparatione, potatione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non eſt, miſeras has mulierculas ita formis uirtuti phantaſticę impreſsis à dæmonio dementatas, non aliter ac ſi hæc ita uerè fierent, ſcire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ ſaltem uidentur: & propterea quęſtionibus adactæ flāmisq; propinquæ ſua apertè confitentur flagitia, per ſomnum uel ſimulachrum illis ſolummodò cognita. Idipſum extra omnem controuerſiam ponunt confirmantq; Decreta ad hūc modum: Quædam mulierculæ inſeruientes ſatanæ, dæmonum illuſionibus ſeductæ, credunt ſe alia nefanda quoque agere: puta paruulos à lacte matris auellere, aſſare & comedere: domi per caminos ſeu feneſtras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & conſimilia ſolùm phantaſticè accidunt eis. Cum ea uerò quę foſſula facta, & lotio infuſo uel aqua, digitoq; moto ſe tempeſtatem ciere arbitratur, colludit dæmon aērē turbans, ut illam ſibi addictam, in officio contineat.

In ſecūda parte, cauſ. 26. q. 5. epiſcopi.

Et Auguſtin. de ſpiritu & anima cap. 28.

Huius ergo ex utre potionis tartareæ, ſed imaginariæ in fœdere uſus, ipſum quoq; præſtigioſum eſſe, pręter multā eius diuerſitatē, apertius demōſtrat: lubetq; hic cum Horatio dicere,

Ne quodcunq; uolet, poſcat ſibi fabula credi, *1. Carm. ode*
Neu pranſæ Lamiæ uiuum puerū extrahat aluo. *36. 2.*

Pacti item uanitatem id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quaſdā contra Eccleſiæ ſtatuta cogantur obſeruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut ſextis ferijs (ut aiunt) carnibus ueſci, aut crimina in cōfeſsione celare, uel tempore eleuationis in terrā ſpuere, uel ſub Miſſæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid ſimile deſignare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta ſint delicta, quilibet pius, tenuiter modò ſacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quum dies Dominicus ſit audiendo Dei uerbo, orationibus, & diuino cultui inprimis conſecratus, his nemo fructuoſius uacarit, quàm qui mentem à cibi nebulis ſerenam conſeruarit. Eſt, inquit Chriſtus, aliquod dæmoniorū genus, quod non eijcitur, niſi orationibus & ieiunijs. Sobrios hinc nos eſſe iubet Petrus, & uigilantes ad orandū: quia aduerſarius noſter diabolus, tanquam leo rugiens, obambulat, quærens quē deuoret. Item Paulus ſuos docet Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, niſi ſi quid ex conſenſu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico, nefas exiſtimari, non immeritò mirer: minusque Melchiadis papæ

Die Domini eo utiliter ieiunari.

Matth. 17.

1. Petri 4. 5.

1. Corinth. 7.

edictũ uideatur cõmendandum, quo ne die Dominico ieiunaretur, cauit.

Carnibus uescis diebus à pontif. Rom. uetitis quando liceat.

Quòd uerò carnibus uesci urgente necessitate (si modò absit offendiculũ, contẽptus & gula) liceat diebus à pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominẽ. *Matth.15.* Itẽ ex Paulo ad Colosſ.2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pòst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mũdi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contrectaris: quæ omnia pereunt abusu iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidem speciem habent sapientię per superstitionem ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. *1.Timoth.4.* Ad Timotheum hic quoq; scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium cõscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad uescendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt ueritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendum, si cum gratiarum actione sumatur: sanctificatur enim per sermonem Dei ac precationem. De his si commonefeceris fratres, bonus eris minister IESV Christi, enutritus in sermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quã usq; sequutus es. Cæterùm profanas & aniles fabulas reijce. Hæc Paulus. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiã. Domini siquidem est terra & plenitudo eius. *1.Corinth.10.* *Psalm.23.*

Celare crimina in confessione.

Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in confessione cogantur: quis amabò singula distinctè enarrabit peccata? quum plerunq; omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcata? aut quónam diuinæ uoluntatis testimonio, exacta illa singulorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recẽsuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce? *Lucæ 18. & 23.*

In terrã spuere tẽpore eleuationis.

Tam quoque graue est delictum in terram tempore eleuationis spuere, quàm sputũ in ore continere. Et ęqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur commissum in calcanda secretò cruce flagitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ consecrationem templum ingrediantur Lamię: & mille alia aniculorum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemq; inueheret & stabiliret. Hic præstigiosi fœderis neruũ palàm cernit quilibet pius. Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatorię uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ, penitus sunt repudiandæ. Et Origenes: Incantationes diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idololatriæ fæx, animarum infatuatio, atque cordium scandalum. *Verba inutilia sub missa proferre.* *Crucem calcare secretò.* *Ante lustralis aquæ consecrationem templum ingredi die Dominico.* *Libro 1. de doctr. Christ. & legitur 26. q.2. illud quod est.* *lib.3. in Iob.*

QVI HOMINES DAEMONVM *illusionibus artibusq; magis sunt expositi.* Cap. IX.

HIc porrò id hominũ genus maximè impetitur, quod tali est tẽperamento, uel à causis externis uel

uel internis mouetur, ut à dæmonis ſpectro appetitum, uel illius ſuggeſtione tentatum, ſe uti organum illius uoluntati non ineptũ, ex fucata inductione facilè præſtet. Eiuſmodi ſunt melancholici, & ob iacturã uel qualẽcunq; aliã cauſam triſtes: itẽ Deo diffidentes, impij, illicitè curioſi, peruersè in religione Chriſtiana inſtituti, inuidi, impotentis odij, malitioſi, uix mentis compotes, ſimilesq; lubricæ fidei (qui enim facilè credit, facilè & recedit) uel inſignis malitię mulierculę, effœtæ, ſtupidæ, ſenſibusq; uacillantes. Hunc ſexum cumprimis adoritur ſubdolus ille ueterator: quo nomine Euã cõuenientius ſuæ perſuaſioni organũ, nõ Adam in rerum primordijs, quum ſolùm exiſterẽt duo homines, aggreſſus eſt, quam leui etiam diſputationis uelitatione uicit: quare & meritò infirmius uaſculũ mulierem appellat D.Petrus. Hinc ſecundum ueterum Græcorum inſtituta, prouidè admodum ex lege tutores & curatores mulieribus dari ſolitos legimus, ſine quorum arbitrio & authoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harpocration.

Clem. lib. 2. Recog. Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſt. ca. 14.

1. cap. 3.

Illiuſmodi itaq; hominibus ut inſtrumentis congruis inſidiatur diabolus quibuſcunq; poteſt modis, ſuo tempore & loco: ſingulos, ut cuiuſq; animi ſtudia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, inſectatur, illicit, uel aſsũpta plauſibili forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata & corrupta, donec tandẽ ipſius propoſito conſentiãt, ſe ipſius perſuaſioni dedant, quicquid in mentẽ ille ingerat credãt, tanquam fœdere obligati, ab illius nutu pendentes, ipſi obtemperãtes, uera omnia eſſe quæ ſuggerit rati: formas in imaginatiua uirtute uel phantaſtica ab eo ingeſtas reuera ſubſtantialiter (ut ſic dicam) exiſtere confidentes ſanctiſsimè: nec aliter queunt, quum illorum mẽtem ex primo aſſenſu imaginibus inanibus uitiarit, conſopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & ſpiritibus, ut hac ratione ad organa accõmodata ſpecies aliquas inducat, perinde ac ſi extrinſecus eis occurrerent uerè, nõ ſolùm dormientibus, uerùm & uigilãtibus: atq; hoc modo aliqua foris uel exiſtere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec ſunt nec fiunt, nec ſæpe in rerum natura exiſtũt. Ea eſt horum immundorum ſpirituũ ſubtilitas incomprehẽſibilis propè & fraus infatigabilis, ſenſus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum ſenſus obſediſſe dæmonem, docet apud Clementem D.Petrus.

lib. 5. Recog.

QVOMODO VIM IMAGINATIVAM uitiet diabolus. Cap. X.

CAeterùm ne imaginatiuæ uirtutis organa in hiſce mulierculis hoc modo uitiari, & oculorum aciem perſtringi, ut dictum eſt, uſque adeò abſurdũ uideatur, animaduerte melancholicorũ cogitatus, uoces, uiſa & actiones, ac quàm omnes ſenſus ex unico humore melancholico cerebrũ occupante mentẽq; immutante, in his ſæpe deprauentur, intelliges. Horũ ſiquidem alij ſe eſſe bruta animalia credũt, ipſorũq; uoces & geſtus imitãtur. Nõnulli ſe uaſa fictilia factos eſſe putant: ob id occurrẽtibus, ne collidãtur, cedũt. Alij mortẽ timent, quã ſibi tamẽ conſciſcũt interdũ. Pleriq; ſe criminis reos imaginantur, ut pauidi quẽcunq; uiderint ad ſe ingredientẽ exhorreſcant, ueriti ne manibus ipſis iniectis captiui abducantur, & ad tribunalia ſupplicio afficiendi pertrahantur. Sũt quos tam miſerè exercet plena ſcrupulis conſcientia, qui nodos in leui ſcirpo quæritantes, culpam imaginantur ubi nulla eſt, & diuinæ miſericordiæ diffiſi, ſe orco deſtinatos lamen-

tatione sedula nocte diuq; deplorant. Infinita huc coaceruari possent exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas ex unico illo humore uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem inficiente, unde phantastica illa procreari monstra constat.

Imaginatricem quoq; interdum totam ex alijs humoribus corrũpi exoluiq;, docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodum in catalepsi: plerunq; autem uitiari, ut in delirio: est quũ deficit & debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare idem non licebit diabolo tanquã spiritui, ut Deo cõniuente, in sensuum organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores cõmoueat, uel aërem idoneũ conferat: maximè delectu habito ex temperaméto, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua ui cõceptę, plerunque etiam spiritui uisorio per neruum opticum communicétur, quo se uidisse, uel designasse mortis etiam periculo affirmare audeant, quæ nunquam uel uisa, uel natura etiam non admittit? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritò igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in lib. 83. q. Serpit hoc malũ dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhęret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

Imaginatio est tanquam Proteus uel chamæleon: est thesaurus quidam formarũ per sensum acceptarũ, inquit Aristoteles. Idem de Somnio tradit, imagines quæ apparent in somnijs, ferri ad caput & sensuum organa, sicut nubium eleuantur imagines, & diuersæ animalium facies repræsentantur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra per solis calorem ad aëris medium effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos consequentes: unde uapor cholericus calidus & siccus flammam mouere uidętur: qui autem surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quãdo ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aquam spectãtia gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet quiddam horribile, & quasi dæmonum imago: proinde huic ueluti materiæ suis ludibrijs conuenientissimæ diabolus se non illibenter insinuat. Quod autem ex cholera adusta, quæ melancholia est accidentalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulnerans, acre, fellea amaritudine imbutum. Sic etiam quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet & delectabile: cuiusmodi est rosarũ aut florum aspectus, choreæ, musica, & quæcunq; uoluptaria cum uanitate cõiuncta. Et ad hũc modum fit illusio, ut pro qualitate imaginum per somnum ex humorum halitu firmius inuectarum, res ita uisæ credantur esse ueræ.

Dæmones uerò consequuti potèstatem, diuina permissione, species eiusmodi formandi, & eas in animales spiritus imprimẽdi, talibus formis ostendunt personas modò lætas, edendo, bibendo, saltando, canendo, uenerẽ exercendo: modò tristes, quæ nihil nõ mali fabricent uel patiantur: modò humanas, modò bestiales, modò opprimentes, modò uolãtes, & animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quòd homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum, nõnunquam per caminũ euolare, cum mulierculariũ cœtu de loco ad locũ transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuscunq; alijs interesse delirijs. Ideoq; talia ijs frequenter in somnijs & nocte contingunt, interdiu non item, nisi melancholicis quibusdã & insanis, qui idem uigiles patiuntur,

quod

Somnorinæ imagines. quod alij in ſomnis. Somnorinas eiuſmodi imagines appellat Varro, teſte Nonio. Quomodo adhæc phantaſiam corrumpat diabolus, uide Auguſtinũ lib. de Diuinat. dæm. cap. 3. 5. & 6. item lib. 3. de Trinit. cap. 12. ad Simplic. lib. 2. quæſt. 3. & lib. de Cura pro mort. agenda, cap. 12. Huc maximè facit, quod libro de ſpiritu & anima, cap. 28. idem tradit, & Decreta docent: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & ſeducunt. Vnde quædam mulierculæ poſt ſatanam conuerſæ, dęmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum iuſſionibus obtemperare. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare populo debent, ut nouerit hæc falſa omnino, & non à diuino, ſed maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Ipſe nanque ſatanas, qui ſe transfigurat in angelum lucis, quum mentem cuiuſque ceperit, & hanc ſibi per infidelitatem ſubiugarit, ilico ſe transformat in angelum lucis, in diuerſarumq; formarum ſpecies & ſimilitudines: & mentem quam captiuam tenet, in ſomnis deludens, per deuia quæq; deducit. Et quoniam ſolus hoc patitur ſpiritus infidelis, nec in animo, ſed in corpore euenire opinatur. Quis enim in ſomnis & nocturnis uiſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa uidet dormiẽdo, quæ nunquam uigilando uideret? Idcirco nimis ſtultus & hebes eſt, qui hęc omnia quæ in ſpiritu fiũt, etiam in corpore accidere arbitratur, &c. Hactenus Decreta.

26. q. 5. epiſcopi ex cõcilio.

2. Corinth. 11.

Proinde non abſurdè *ἐνυπνιοῖς* aſſimilari poſſent eiuſmodi maleferiatæ anus: qui uelut rapti extra ſeſe, ſenſuque omni & motu priuati, quum iacent exanimis ſimiles, & pòſt ceu ex profundiſsimo expergefacti ſomno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad ſeſe, & miras fabulas miraq́ue commenta narrant. at in has cogitationes ſe ingerens dæmon earum ſeriem texit, hancq́ue uariat mira arte & ſcitè, repetitis præteritis, annexis præſentibus, & aſperſis etiam quibuſdam admonitionibus de futuris, ne in ſuſpicionem anilium fabularum, aut temerè cogitatarum ineptiarum ueniant: inducta etiam perſuaſione, ut coràm ſpectaſſe quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia uſurpat miniſteria, ut ſui prorſus non ſint compotes, ſed uelut *κατα-ληλωθότες*, ea agitent mente, in eaq́ue intueantur, quæ dæmon obijcit: ex ſeſe nihil faciant, niſi quantum aliquando permittitur, & id quidem utplurimùm eſt ridiculum.

QVOMODO IN CORRVMPENda phantaſia naturalibus quandoq; pharmacis ſoporiferis utatur diabolus. Cap. XI.

INterdum & in hunc finem naturalia quædam pharmaca Lamijs ſuppeditat fraudulentus ille magiſter, quibus ubi ſe inunxerint confricuerintq́;, per fornacem mox ſe euolaturas, ac per aërem longè lateq́ue euagaturas ad tripudia, dulciſsima ſympoſia, concubitus, & gratiſsima rerum ſpectacula, confidunt: quæ tamen per inſomnia ipſis ingerit milleartifex, ubi ab inunctione ſomniferi omnino unguenti, in profundiſsimum lethargicumq́; ſomnum delabuntur inſciæ. Hæc ne ſomnia uideantur, libuit adducere, quid ſolertiſsimus occultarum cauſarum indagator Ioannes Baptiſta Porta Neapolitanus libro 2. capite 26. Magiæ naturalis, ſiue de miraculis

culis rerum naturalium, ſcribit: Adeò dira, inquiens, cupido hominum mentes inuaſit, ut quæ natura mortalium commoditati elargita eſt, abutantur, ut multis horum ſimul coaceruatis componant Lamiarum unguenta: quę quanquam ipſæ ſuperſtitionis plurimum admiſcent, naturali tamen ui euenire patet intuenti: quæque ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uaſe decoquendo ex aqua capiunt, inſpiſſando quod ex elixatione ultimum nouiſsimumque ſubſidet. inde condunt, continuoque inſeruiunt uſui: cum hac immiſcent eleoſelinum, aconitum, frondes populneas, & fuliginem. Vel aliter ſic: Sion, acorum uulgare, pentaphyllon, ueſpertilionis ſanguinem, ſolanum ſomniferum, & oleum (etſi diuerſa commiſcent, ab ijs parum diſſidebunt) ſimul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubeſcant, & reuocetur calor, rarumque fiat quod erat frigore concretum. Vt relaxetur caro, aperianturque pori, adipem adiungunt, uel oleum ipſius uicem ſubiens, ut ſuccorum uis intrò deſcendat, & fiat potior uegetiorque, id eſſe in cauſa, non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidentur ad conuiuia, ſonos, tripudia, & formoſorum iuuenum concubitus, quos maximè exoptant: tanta eſt imaginationis uis, impreſsionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiuſmodi ſit plena: quumque ualde ſint ipſæ ad credendum naturæ pronitate faciles, ſic impreſsiones capeſſunt, ut ſpiritus immutentur, nihil nocte dieque aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, quum non ueſcantur niſi betis, radicibus, caſtaneis & leguminibus. Dum hæc penſiculatius perquirendo operam nauarem (anci-

Lamiarum unguentum.

piti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à ſtrigis auis nocturnæ ſimilitudine ſtriges uocant, quæque puerulorum ſanguinem è cunis abſorbent) ſponte pollicita, breuis mihi temporis ſpacio allaturam reſponſa: iubet omnes foras egredi, qui mecum acciti erant teſtes: ſpolijsque nudata, tota ſe unguento ualde perfricuit, nobis è portæ rimulis conſpicua: ſic ſoporiferorum ui ſuccorum cecidit, profundoque occubuit ſomno. Fores ipſi patefacimus, multum uapulat: tantaque uis ſoporis fuit, ut ſenſum eriperet. Ad locum foras redimus. Iam medelæ uires fatiſcunt flacceſcuntque. A ſomno ſeuocata, multa incipit fari deliria, ſe maria montesque tranſmeaſſe, falſa depromens reſponſa. Negamus, inſtat: liuorem oſtendimus, pertinaciter reſiſtit magis. Hucuſque Ioannes Baptiſta.

Hiſtoria memorabilis.

Striges.

Quid hic tam pertinaci ſtudio inſulſi fœderis ſanctitati ſtabitur? quid inuectum à ſpiritu ſathanico ſomnium pro ſanctiſsima ueritatis fide mordicùs defendetur? ſerij'ne locum & pondus ſortietur phantaſiæ ludibrium? Quæ Lamiæ longius ſe euagatas breui temporis ſpacio, admirandisque rerum ſpectaculis recreatas contendunt pactionis uirtute, eas altiſsimo ex inunctione, uel naturali humectatione cerebri, ſomno immerſas, in eodem ea uidiſſe, artificio dæmonis, phantaſiam talibus imaginibus imbuentis, comperiet is qui ſolerti indagine tempus, locum & reliquas circumſtantias perueſtigarit. Quæ uetulæ per arctiſsimum foramen ad corporis humani magnitudinem minimè proportionatum ſe euolaſſe affirmant, his contradicit rerum natura, ratio, & ipſiſsima philoſophia. Quæ conuentus egiſſe choreasque duxiſſe

xisse hoc uel illo loco & tempore fatentur, eas in lecto suauiter huiusmodi nænias tunc somniasse, intelliget is qui singula sagacius inquisierit. Pecuniam stipulatus sathan, offert, sed imaginariam, quæ fumi instar euanescit. Quæ hic mutuæ obligationis fides?

AEREM NVLLO MODO à Lamijs turbari posse, nec fruges excantari.

Cap XII.

ATqui & posse aërem concitare pro sua libidine pactionis ratione has aniculas dices: uerùm singulari arte etiam hic illuduntur, uti & in alijs, à dæmone: qui simulatque ex elementorum motu & naturæ cursu citius faciliusque quàm homines, mutationem aëris & tempestates fore præuidet: uel alicui infligendam ex abstrusa Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum mulierc ularum mentes agitat, uarijsque imbuit imaginibus & suggestione multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicum, sint aërem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoque filiçes post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerunque scopam in aqua intingant, cœlumque uersus spargant: uel fossula facta & lotio infuso uel aqua, digitum moueant: subinde in olla porcorum pilos bulliant: nonnunquam trabes uel ligna in ripa transuersè collocent, & alia id genus deliramenta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò hæ successum uident, nimirum quascunque desideratas in aëre turbationes, magis confirmantur, quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futili uesanarum mulierc ularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuiæ, grandines & fulmina inseruirent, ut quandocunque & quomodo hæ iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tanquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhæc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus & repelli: quorum nihil posse fieri, tam est palàm, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit adeunda.

In aere concitando quomodo à dæmone illudãtur Latitiæ.

In libel. de Ep. l.

Cæterùm de tempestatum plagarumque lucidissimis authoribus & caussis, exemplum minimè dubium in Iobo proponitur: minæ item earundem euidentissimæ in Prophetis leguntur aduersus eos, quibus ad diuinæ uocis monitionem aures obduruêre. ut Aggæi secundo: Percussi uos uento urente & aurigine, atque omnium manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me conuerteretur. Et capite 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminastis multum, & collegistis parum, &c. Et infrà: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, prohibiti sunt super uos cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, dissiectæ

ctæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal. Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis secundo capite, rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo: & dicit, Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ansam uerò huius infidelitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fide in Deum uiua minus instructi: qui multifariam hoc etiam tempore secundum eorum incredulitatem uexantur à Satana, ut aliàs lac ademptum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs armentum etiam à Lamijs interemptum putent: & uniuersam agriculturam non Deo acceptum ferant, sed soli maleuolorum hominum subijciant arbitrio.

Porrò à contrario quis fortè opponet, pluuiam cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquos in salutem prouocare pluuiam. Nam lex 4. C. de mathematic. & malefic. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminibus aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominum salutem spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatem hominum utatur, permissæ sint, ut scribit Iosephus de Solomone libro 8. capite 2. quæ alioqui uetitæ per se sunt, & maximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis cum bona uenia respondeo, Christianum Imperatorem credidisse aliquam in his esse uim, haud secus atque multi alij, & quidem plerique ἄθεοι ac poëtæ. Ex quo consequitur, magnam hunc ea in re iniuriam Deo feciſſe, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicandum, sed contestationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabatur: quin & amplam diabolo aperuisse fenestram, quum uero Deo relicto, per Satanæ aut ministros aut ministeria quid se consequuturum confideret.

Hic & explodenda uenit illa duodecim Tabularum lex: Qui fruges excantasset, pœnas dato: neue alienam segetem pellexeris excantando: ne incantanto, ne agrum defruganto. Nullo siquidem modo incantationum uerbis aut imprecationibus fruges lædi queunt: sed à dæmone quidem, Deo concedente, aut ueneficijs. multò minus eæ traduci aliò possunt: at huius persuasionis colostrum ex poëtarum uberibus suxerunt ueteres, ad nos quoque deriuatum.

Sub tit. de iniurijs, alijsq; delictis, l. 9. al. tit. 11.

CON-

CONCVBITVM DAEMONIS *& lamiæ esse imaginarium.* Cap. XIII.

NVnc ad faces nuptiales & concubitũ dæmonis ac lamiæ progrediamur. Atqui tam stupere mortalium genus, ut eiusmodi congressum uerè perfici inter spiritum ossium & carnis expertem, & hominem carnalem, credant, profectò dolendũ. Quòd autem ipsæ lamiæ id confitean tur, sensus communis usu illas à satana priuatas dementatasque, eò magis conuincitur. Nec enim natura fieri po test, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos, amore fœminarum capi, aut ex ijs generare posse. Siquidem fontẽ habet suum & inferiores ortus, cupiditates: si desit causa, desit effectus. Vbi non sunt membra genitalia, non est coeundi studiũ aut po testas. Vbi nullus in uenis sanguis & in arterijs spiritus, nec eorundem fomes cibus & potus, ibi nec sperma. Vbi nõ fuit quærẽda succesio & propagatio, non adhibuit generandi cupiditatem natura. Sicut spiritus nudi esurire aut sitire nequeunt, sic nec Veneris libidine possunt inflammari. Se amore captos esse quandoq; mentiuntur dæmones, ut amẽtes uicissim fœminas in officio arctius cõstringãt, ardenter animarum perditionem depereuntes.

Luc. 24.

At à præfractioribus suæq; opinionis tenacibus obtruditur ea Mosis sententia, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atq; hæ genuerunt potentes & celebres uiros: atque hinc cum multis alioqui doctis uiris, dæmones posse mulierum cõcubitu frui & generare, conuincere student. Verùm hic non est difficile erroris fontẽ agnoscere: nec durum probare, solitas sacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi, illumq; colẽtes. Vt de Israele: Ex Aegypto uocaui filium meum. Et in Exodo: Filius meus Israel. In Psalmo quoq; clara existit differẽtia, cum homines sunt filij Dei, & cũ non sunt: Ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini. Ecce eosdem filios Dei & homines appellat: sed filios Dei, qui creati ab illo, factiq; uelut dij, futuriq;, si Deũ coluerint: homines autem, quia in terrenam fragilitatem dilapsi, regis cœlestis imagine denigrata. Tales erant illi eluuionis tempore filij Dei, bona progenies ex Seth, quę commista cum filiabus hominum, scilicet corruptissimis fœminis, quæ sicut uxor Adã, deinceps que fermè omnes sic maritos suos corruperunt: unde corruptiores filij nati, origo mali, sanguinis pij cum impio commistio: propterea nati bellicosi, superbi, contumelioſi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrẽtia: cum illa sint poẽtarum fabulis similia.

Genes. 6.

Filij Dei qui.

Osee 11.

Numeri 24.

Matth. 2.

Psal. 81.

Cæterùm peculiare dęmonis prius cum uiro, deinde cũ muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter, nec absurdè admodum argumentantur pleriq; Theologi (uelut Mallei maleficarũ architecti Henricus Institoris & Iacobus Spręger ordinis prædicatorum, eiusdemq; ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, & alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubũ: semẽq; uiro antea adeptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atq; hinc fœtum cõcipi progigniq; ue: quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat sperma. Proinde dum ad choreas translatæ sunt uxores, satanam alium dæmonem in forma succubi marito substernere, qui adeò bene se accommodet coire uolẽti, ut etiam callidissimum quenque falleret, ut ait

De eodẽ dæmone succubo et incubo absurdum quorundã Theologorum argumentum. Volum. 10. tract. de sortil. 7. q. nu. 13.

Thomas d.tit.q.5. Næ id ridiculũ nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumẽtis. Hoc solum modò dicã, illam seminis ex sanguine & spiritu humano temperiem generationi aptam in ordinatis à Deo locellis, extra propria cõceptacula, qualicunq; præsertim trãslatione corrumpi & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille cordis totiusque corporis nec adsit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo temperatus. quãuis eam temperiem à dæmone cõseruari posse negetur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fométa adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fœcunda monstrorum mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestijs permutato, translatoq; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequẽtiam.

Quæ uerò se passas illiusmodi ueneream cum diabolo uelitationẽ asserunt, ijs mentem talibus idolis & imaginibus somnorinis uitiauit satan, potissimùm altioris somni illusione oppressis, ut infima corporis parte succussata quandoq; ad eum modũ, qui Veneri communis est, libidinem expleſſe fateantur: quemadmodũ etiam quotidie usuuenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi simulachris uoluptas tanta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cũ multa titillatione, seminis subsequatur quandoq; effusio. Infinitis partibus citius faciliusq; in his hominibus id euenire potest, quorum phantasiam procliuem seruilemq; quibuscunq; uult imaginibus imbuit soporis spiritus. Horribile huius delusionis spectaculum in monasterio Nazareth Colonię anno sexagesimoquarto supra sesquimillesimum uisum, & à me descriptũ libro 4. cap. 12. de Præstigijs dęmonũ, nec absimile aliud in fine cap. 16. eiusdem libri. Docetur & lib. 3. cap. 25. historijs aliquot, cur ex dijs ac uirginibus homines nasci cõfictum sit, & qua ratione spiritus ac dij cum mulieribus coeant: ostẽdo item cap. 30. commixtionis diabolicæ figmentum compro bãtes historias omnes esse fabulosas. Fui autem in eodem libro uberior stu diò de fœdissimo ludibrioſæ huius cõ mixtionis negotio, ut quum omnis illa sagarum turba se ea uitiari confiteatur, & unaquæque suum certo indigitet nomine procum, si huic congressui nihil ineſſe ueritatis obtinuero, promptius uniuersa præstigioſæ pactionis & dæmoniacorum phantasmatũ machina collabatur, ueritas eluceſcat clarius, diaboli regnum eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, conſerueturque inuiolatius.

HOMINES VLLIVS REI POtentia in bestias transformari nequire. Cap. XIIII.

AD Lamiarum omnipotentiam tandem quoque refertur, quòd se in lupos, hircos, canes, feles aut alias bestias pro suæ libidinis delectu uerè & substantialiter momento trãsmutare, & tantillo tempore in homines rursus reformare posse fateantur, idq; deliramẽtum ab eximijs etiã uiris pro ipsa ueritate defendatur. Cæterùm admirari satis nequeo, ullum mortalium saltem leuiter mentis sensu tinctum inueniri, qui eò dementiæ sit dilapsus, ut hominem ad Dei similitudinem & imaginem creatum, conformatumq; ex corpore, anima & spiritu, Dei & spiritussancti templum, rationis hospitiũ, cupidum scientiarum organum, sublimẽ, erectum, & ad cœli quasi cognationis domicilijq; pristini conspectum excitatũ, imò μικρόκοσμον, cui Deus omnia subiecit, oues, boues, campi

Genes. 1. 1. Thess. 5. 1. Cor. 3. 6. Lactant. lib. 2. cap. 12. inst. diuinat. et de opif. Dei, uel form. hominis cap. 2. 8. Seneca ad Lucil. epistol. 77.

Cic. de leg. & 1. off. campi pecora, uolucres cœli & piſces maris, eaq; propter ſolum hominem condidit, hunc inquã in lupum, beſtiã irrationabilem, peſtilentiſsimum brutorum gurgitem uoraginemq;, ſiue in ullam aliam creaturã, rei ullius potentia, uel uirtute manifeſta, occulta aut ſpecifica uerè trãſmutari credat. Ordinis enim diuini prouidẽtia nõ admittit, occlamãt ſacræ literæ, contradicũt Decreta, ipſe Auguſtinus aliquot locis, D. Thomas, ipſiſsima rerũ natura atq; ratio minimè patiuntur. Si itaq; obtinuero, illã metamorphoſin nõ reuera fuiſſe factã, quod etiã nemo mentis ſanæ inficiari poterit, & propterea imaginariã eſſe cõfeſsionẽ, atq; hac in parte falſiſsimã: quã fidẽ queſo merebuntur reliqua quæ cõfitẽtur flagitia, quę in ea transformatione & larua lupina ſolùm fuiſſe deſignata, nec aliter eo modo fieri potuiſſe, iam in confeſſum uenit? At mera profectò ſunt deliria, & pluſquã nugæ, imò inſania. Dolẽdum ſanè, prudentium uirorũ oculos hactenus tã denſa caligine fuiſſe obductos, ut ſibi uel fidei momentũ in his ludibrijs extorqueri permiſerint. Sed ea fuit ſuperioris potiſsimùm ſeculi labes & cæcitas, quo pro libidine cũ hominibus craſsè nimis, ridiculè & nocẽtiſsimè colluſit ueterator ille. Vtinã animo cuiuslibet hoc obſtricti faſcino etiamnum ex immenſa Dei miſericordia inſonet dulciſsima illa uox Ephata: ut quemadmodũ ea ex Chriſti ore potenter prolata ſurdo aures aperiebat, ueritati inde conuertendas: & linguæ uinculum ſoluebatur, qua porrò ueritatẽ prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offuſis tam impotenter à diabolo tenebris ſemel tandem cœleſti luce diſcuſsis profligatisque, in clariſsimæ ueritatis conſpectum & cognitionem citra præſtigiarum impedimentum rectà peruenìri poſsit. Faceſſant hic poëtarum figmenta, Circes omnipotentia, Demarchi fabula, Apulei metamorphoſis, & Luciani transformatio. De lycanthropia morbo, quo ſe in lupos conuerti credunt homines, conſule lib. 4. cap. 23. de Præſt. dæm. & de naturali ſexus humani mutat. cap. ſequens eiuſdem libri.

Aristot. 1. Metaphys. & lib. 2. Physic. *Psal. 8.* *Chryſost. ſuper Matth.* *2. Parte 8. q. 5. epiſc.* *De ciuitate Dei libro 18. cap. 18. & libro de Spir. et anima ca. 26.* *In quæſt. de Mirac.*

Si qui uerò obuagari in Liuonia & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos lamias putant, Germanis Werwolff dicti: ij certè uel ueri ſunt lupi, in eiuſmodi tragœdiã exagitati à dæmone, qui interim horum uagis erroribus & actionibus, delirorum λυκανθρώπων phantaſiæ organa imbuit uitiatq;, ut ij ſe eſſe excurſionum erronearum & actionum authores corrupta imaginatione arbitrentur fateanturque: quod quidem diabolo non eſſe difficile, ex deſcripto λυκανθρωπίας morbo cuilibet non omnino rudi conſtat, dum humores & ſpiritus in hæc ludibria idoneos commouet, potiſsimùm quibus atræ bilis nebulæ cerebrum uitiare ſolent: cuiuſmodi exiſtit fatuum monſtroſumque id genus hominum. uel certè dæmones cenſendi ſunt eiuſcemodi lupi, qui eam aſſumpſere formam, ut malè credulos hos homines magis irretirent ſuis uaframentis, inſontes grauarent, & ſanguinis innocentis reum redderent magiſtratum. Interea ij qui ſe in lupos credũt tranſformatos, alto immerſi ſomno diaboli ſtudio, alicubi iacere comperiuntur, quorum ſomnia ijs confundit imaginibus, quas hominum oculis præſtigioſè in pueris uel inſectandis uel uorandis, ſiue armẽto lædendo, aut longè lateq; hinc inde uagãdo, aut uario impetu inſiliendo obijcit ueterator ille: ut profectò nõ leuiter denuò mirer, cordatos inueniri uiros, qui delufo horum hominũ confeſsioni tam

Werwolff

ueracissimæ innixi, mortis sententiã contra eosdem pronunciare non grauentur. Sed uno ab illis uerbo categoricè mihi uelim responderi, utrum uerè in lupos transmutari homines credant, nec'ne. Nihil condere aut uerè unquam transmutare diabolum potuisse, multò minus eiusdem clientelam, copiosè in nostris de Præstigijs dæmonum libris demonstraui. Solius id Dei munus & opus est, cuius priuilegij prærogatiua neminem dignatus is est unquam, occlament ut uolent, furiantq; quicunq; uiri sanguinum.

RIDICVLAS ESSE RES *quibus lædere creduntur lamiæ.*

Caput XV.

MAleficium adhæc, aut si mauis, ueneficium, etiam sine contactu inferre nonnunquam posse creduntur lamiæ, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium, cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsegmina, atq; ea hoc uel illo modo tractari, aut generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; osse mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torrentibus. Hæc autem merè inania esse & ridicula, atq; satanæ instinctu in usum uocari ad eũ finem, nemo dubitet, quasi aliquid hic possent res prorsus nihili, inefficaces ac friuolæ, quo à se designatũ id quod apparet malum, à dæmone constructum, uel aliàs occulta Dei uoluntate aut naturæ uitio natum, credant non sanæ fœminæ, potissimùm quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphema aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falsa opinentur persuasione.

Sic nuper Hammonæ iudex quidã Hessus narrabat, se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga, quã tum uinculis coercebat, postea autem Vulcano consecratam, qua ratione quis lamiarum maleficia euitare posset? Quisque, respondit illa seriò, detrita & uetustate multoq; usu consumpta calceamẽta custodiat. Quasi uerò eorum opera inferri uel etiam arceri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

Res uiles aut pharmaca in locis semotis sepulta non posse nocere.

Quòd etiã res uiles aut noxia pharmaca alicubi reposita, ex interuallo transcensa aut præterita, noxam indu cere, uel ex disiunctissimo etiã spacio, ceu neruo emissa excussaque uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur etiam insignes & docti uiri, non mihi fit ueriſimile. Si enim congenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulẽtia, eam quoscunq; uel transcendẽtes uel prætereuntes ferire necesse èst, quum delectus sit expers materia uenenosa. Secus autẽ experientia & res ipsa docet. Proinde si solummodò quibus malè uolunt illæ uetulæ, læduntur, non ueneni halitu cõtinget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demõstraui: si tamen nocumentum hinc subsequi uideatur, certum est ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis lædendi incredulitatẽ, uel etiam ut hic probetur cum Iobo, idipsum excitari. Ille est qui excæcat mutilatq;. Interim deliræ huic anui, quę materiam uenenosam uel qualemcunque aliam sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat asseratq;.

Cæterùm ea diaboli ludibria utplurimùm uim suam sortiri, ut dixi, ob impiam hominum credulitatem, qua in eiusmodi potentiam dæmonis consentiunt *Ephes.*

sentiunt, certum est. Enimuerò si serpens sub ostij limine repositus, fœcunditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum malleo legitur: quur in illis regionibus, ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilescunt fœminæ? Si quoque olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quendam Comitem, uti ibidem narratur: quur non omnes ex communi puteo aquam usurpantes elanguêre? At organa generationi destinata præpedijt dæmon (id quod uariè naturali ratione potest) donec ollam ex institutione mulieris dæmoniacæ cõcremasset malè credulus Comes: tumque destitit ille dæmon libenter, quò in falsam de uetula opinionem Comitem reliquosque pertraheret.

Prima 2. partis. q. 1. ca. 1. 6. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. ubi uaria in hanc rẽ legũtur exempla: multa itẽ superstitiosa & impia per totum sparsa libro.

Clem. lib. 5. recogn.

Carmine adhæc uel maleficio testiculos totáue pudenda plerisque auferre dicuntur lamiæ: at si quid eiuscemodi apparet, sensus illorum à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo. In integrum siquidem restituuntur, quum testibus aliquandiu orbati fuerint uisi. Hic satanæ potentia & arte nerui horum pudendorumque ad suam conuelluntur originem, quemadmodum plerunque in deploratis morbis fieri uidemus, malæque notæ argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaque retracta, uehementes dolores atq; lethale periculũ significãt. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originẽ retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea perpetuò subest causa. Ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uetita consilia sic affectos adegerit, impietatisque reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè, licet se cõpelli simulet, ut superstitionis studia cõfirmet, aliosq; ijsdẽ arctius irretiat. Si etenim hæc membra uerè adẽpta fuere, quando hoc factum est, & quibus medijs? Num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulnerationem omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀδυνάτου, donemus, unde quæso contigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua, putredinique obnoxia fuere? Num satanæ est & angelorum eius noua creare: aut ablatis omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac uelut colla eas agglutinare, aut sua potentia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est, nihil planè dæmonẽ posse condere, explicatumq; quid illi ἀμίμητον uel inimitabile.

Testes carmine nõ adimi.

Lib. 2. epid. prognost.

Easdem quoque è iuncis lac emulgere fertur: quorum substantia leuis, rara, fereque exucca, id sanè non admittit, aduersatur ratio & ipsissima ueritas. Quî ergo fit? Si ullum iuncos trahenti appareat lac, hoc profectò à dæmone eò transfertur, præstigiarum fuco lamiæ oculis obducto, ut sua emulctione lac è iuncis extractum credat: quod tamen delusorium est, nec rei ueræ historia. Idem dictum uolo, si ex alia inepta materia lac prouocari asseratur. Si lacte destitui præter naturam comperiantur uaccæ, eisdem lactis receptacula & canales impedire potest dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congressum in hominibus posse inhiberi naturalem.

E iuncis lac nõ emulgeri.

Lac glutinosum.

Lac insuper à lamijs uitiari, ut dissoluti glutini more, tenacibus filamentis ductile reddatur, generali asseritur decreto. Naturæ autem uitium hicillis tribuitur. Sic etenim rei ueritas habet. In lacte tres sunt substantiæ commixtæ, nimirum butyrum, caseus & serum. Si iam lac uetustate nonnihil subacescere incipiat, quod æstate citius, hyeme tardius euenire solet, & tum coquatur: mox caseus cum butyro coit concrescitq;, ut ad ductilis collæ modum etiam longissimè deduci extendiq; possit: & si circumdistensa circumuoluatur expandatúrue ligna, ad tantam peruenit siccitatem, ut fragile reddatur, & in puluerem redigi queat.

Imprecationes malæ inefficaces.

Atqui se intuitu, praua uoluntate, & imprecatione dira inferre noxã posse confitentur. Sed nec oculorum corruptos radios, nec Plutarchi ἀποῤῥοίας, id est uaporum defluxus & potentiã eousque nostra uibrare feriréue corpora posse, ostendi lib. 3. cap. 35. de Præstig. dæm. Quæ connata sunt, nullum hic locum habent, ubi, num delectu certo aut peculiari uolũtatis priuilegio quis nocere ualeat, controuertitur. Nec ulli uetulæ aut obstetrici (quæ corrupta multorum est opinio) nec ulli mortalium, quantumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, imprecãdo uel bestijs uel hominibus detrimentum inferre: aliàs satanæ potentiã exuperaret hominis maligna uirtus, si homo pro deprauato suo arbitrio hic posset, quod dęmoni scimus denegatum: quum hũc nihil omnino aut intus aut extrà posse citra peculiarem Dei assensum, ex sacrarum literarum traditione manifestũ sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequã, opinione celerius corpus uel ingrediens uel collidens. Hæc unica est eius uoluntas, spes & expectatio; Dei nutũ obseruat & calculum expetit, non uerò malitiosam ullius hominis imprecationẽ: quæ si tantillum haberet momẽti, uix homo in rerũ natura supereſſet, qui nõ uel dæmonũ myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulcerib. fœdissimis conspurcatus lugeret: ita domos, cõpita, uicos & urbes his diris & imprecationib. personare ubilibet audias, ut nec parentes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipsos leui de causa pleriq; deuoueant horribiliter, sicq; eiusmodi execrabilis salutatio coniugi à marito plerunq; etiam hora matutina expectãda, & ediuersò. Sæpenumerò ira perciti nonnulli, usqueadeò his assuescunt uotis, ut in habitũ ea degenerẽt. & pro decoro tandẽ habeatur atq; orationis lenocinio, si in familiari colloquio uel amica salutatione uel risu iucũdo, horrẽdæ eiusmodi concrepẽt uoces: quas tamẽ nullũ sortiri effectũ in aliũ, palàm cernimus: tãtùm maledici hominis olim rationẽ reddituri, nisi pœnitudine cõuertatur, lædũt animam. Atqui potius, si quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit indubitatè æterna salus expectanda: quũ nemo sit, cui non aliquis salutem precetur perpetuam: quæ precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoq; ex malitiosa parentũ in filios imprecatione siniſter aliquis euentus sit uisus, nihil cõtra nos facit, ob peculiarem ingenitãq; parentũ cũ filijs sympathiã, cuius nomine exemplũ quandoq; horrendũ proponere solet Deus. Quamobrem Plato quoque nihil parentis imprecatione filijs censet periculosius. Contrà uerò accidit pijs: quemadmodum in Isaaco, Iacobo, eiusq; liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

Malum imprecandi consuetudo uulgaris.

Lib. 7. de Legibus.

Gen. 27. 49. Tob. 5.

QVOT-

QVOTQVOT VVLGO LAMIARVM maleficio affecti creduntur, & quorum ita læsorum sacra meminere Biblia, omnes à diabolo uel exerceri uel obsessos esse. Cap. XVI.

Maleficio affecti.

NVnc eos spectemus, qui à lamijs cruciari existimantur. Ij certissimè sunt, qui uarijs & insolitis plerunq; modis præternaturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercẽtur, siue homines sunt, siue bestiæ: quum ille ea aliàs uel subit, uel etiam nõ intrò subit, sed utiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hisce uenas ductusq́ue naturales obstruit, uel instrumentorum structuram luxat, uel spiritus cerebri turbat, multifarijsq́; imbuit formis: quos interdũ quoq; excitat, ut in ijs hominibus uirtus animalis se exerat potẽtius quàm in sanis: siue uenenata materia, siue halitu intus aut foris conspurcat defœdatq́;, acid genus reliqua, quibus ex causis morbi progignuntur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominum substantia & facultates ab huius subtilis artificioſiq́; hostis maleficio immunes liberæq́ue permanent. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli studio, primùm quinquaginta boum iuga, & quingentæ asinæ abripiuntur, pueriq́; cæduntur: secundò, ouium septem millia cũ pueris igne cœlitùs demisso consumuntur: tertiò, camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt: quartò, domus, ob procellas impetuosissimas à satana excitatas, ab imis sedibus conuulsę ruina opprimitur omnis soboles. Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Dei cultu transuersum agere posset, quin adhuc nomen Domini ille cõstantius glorificaret: demũ, consentiente Deo, eum ulcere pessimo à planta pedis usq; ad uerticem percutit, deformatq́; tam fœdè direq́ue satanas, ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniem testa abraderet, adeò atroci excruciatus dolore, quò etiã mortem illi precaretur cõiunx, nec ab amicis eũ uisitantibus agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectũ fuisse & incantatũ in cunctis ad illum pertinẽtibus, quis dicet? Quæ hic interceſsit dæmonis cooperaria malefica, quæ peruersa lamiæ maleuolentia, quod execrabile ueneficę pharmacũ? Quibuscunq; malis rebus perficiendis satis per se potẽs est, & uoluntate promptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantummodo accedat permissio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Iob. 1.

Nabugodonezarem regem Babyloniorum furore percitũ, & in deserta ab hominum consuetudine pulsum, fœno uescentẽ more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarũ similitudinẽ crescentibus, & unguib. eius quasi auiũ, mẽte adhęc turbata, acerbissimè exagitat totum septẽnium diabolus.

Maleficio læsus Nabuchadonezar. Dani. 4.

Satanæ maleficio multis cruciabatur tẽporibus dæmoniacus in regione Gadarenorũ: ẽ monumẽtis, suo quippe domicilio egressus, nudus, ac supra modũ sæuus, adeò ut per illã uiã transire posset nemo: neque enim catenis eum ligare poterat quisquã, propterea quòd cũ sæpe cõpedibus cõstringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab illo discerptis comminutisq́;, à dæmonio in deserto agebatur. Vociferabatur autẽ: Quid rei tecum nobis est Iesu fili Dei? Venisti huc ad cruciãdũ nos ante tempus. Dæmones uerò rogabant, ne imperaret, ut in abyssum abirent, sed eos in porcorũ procul in monte pascentiũ gregẽ demigrare permitteret. Christo hic annuente, egressi in porcorum gregem abierunt, eumq́; præcipitem impetu egerunt in mare, ut suffocatus interierit.

Dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus. Matth. 8. Marci 5. Luc. 8.

terierit. Hic & porci fermè bis mille dæmonum maleficio agitati, in ſuam ruunt perniciem.

Marc.1. Luc.4. Nónne & ille, quẽ ſpiritus immundus diſcerpens, proijciensque in medium, qui & Chriſti iuſſu exijt, nihilq; nocuit, inter maleficio correptos ſuũ ſortietur locum?

Maleficio læſus lunaticus. Matth.17. Marc.9. Luc.9. Huc referatur lunaticus, qui à puero ſpiritũ habebat mutũ, quo ubi agitaretur, lacerabatur ſpumãs ac dentib. ſtridens atq; areſcens: quẽ frequẽter etiam in ignem coniecit ſpiritus, & in aquas ut eũ perderet: neq; à Chriſti diſcipulis, ob eorũ incredulitatẽ, expelli potuit: puerũ uerò tandẽ ad Chriſtum accedentẽ, continuò diſcerpebat, ut in terrã prolapſus, uolueretur ſpumans: uſqueadeò à ſpiritu exeunte Chriſti iuſſu, iterum dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur: donec manu illius arrepta, à Ieſu erigeretur.

Luc.13. Nónne paria cũ noſtris, qui maleficium pati credũtur, ſenſit mulier quæ infirmitatis ſpiritũ habuit, à ſatana alligata octo & decẽ annis, atq; ita contracta, ut omnino caput erigere non poſſet, uinculo iſto à Chriſto ſabbathi die ſoluta?

Habeat & is hic locum, cui lingua erat alligata à dæmone, ut loqui nequiret. Matth. cap. 9. item qui cæcus & mutus à diabolo factus fuerat, Matth. cap. 12.

Quis niſi animi planè præfracti, inficias ire audebit, ſi hi quos recenſui, nũc temporis ſpectarẽtur, uno ore acclamaturos pleroſq; omnes, hos puerſæ alicuius uetulæ artificio ita præter naturam uariè exagitatos eſſe, miſerè demẽtatos, contractos, lancinatos, diſtractosque? Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi teſtatur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione aut imperio? Nullius, ſed tantũmodo proprię dæmonũ uolũtatis malitia, & Dei permiſsione ex arcano ipſius conſilio, ut illi uel probarẽtur, uel caſtigarẽtur, emẽdarentúrue. Nec uſquam in uaſto ueteris & noui Teſtamẽti uolumine exemplũ, ubi in affligẽdis corporibus alicuius lamiæ operã uſurparit, aut etiã requiſierit ſatan, cõperies: nihil illic tamẽ prętermiſſum eſſe, quod huius potentiam, actiones fraudesq; oſtẽdere queat, fatendũ eſt. Neq; etiã alicuius opera indiget ueterator ille, abundè ſuo marte potẽs ludificare homines, eorũ mentis & oculorũ aciem præſtringere, morbis præter naturam cruciare, ulceribus ferire, aërẽ multifariam turbare. Per ſe maleficia operari diabolum, in Malleo legitur, nec in his indigere mulieris malicioſæ cõſenſu. ſed & ſagæ perditionem quærit: unde & ipſam cooperari aliquo modo cogit. Permiſſu illi tantùm opus eſt, teſte Gregorio, cui uoluntas ſemper mala. Interim tamẽ à ſe deſignari eiuſmodi flagitia, aliosque ſeuerè torqueri, & in rebus externis fœlicẽ impediri ſucceſſum, & quæcunq; alia diaboli miracula perfici, habent perſuaſiſſimũ, confitenturq; deluſæ quædam aniculæ.

Secũda 2. partis quæſt. 2. cap. 7.

Eas iam dixi, diuerſis de cauſis à dæmone ita obſidione uallatas, earũ mẽtẽ tam grauiter faſcino lęſam, cerebrũ cogitatuũ imaginationũq; organũ tãraris fraudulẽtisq; phantaſmatibus & formis ob incredulitatẽ implicitũ confirmatũq; (quẽadmodũ in grauib. ſomnis atq; etiã melancholicis uſuuenire quotidie, oſtẽdi ſuprà) ut aliud neſciãt, torturisq; ſubiectę fateãtur ſua eſſe facinora, quæ ipſarũ ſaltẽ ſunt phãtaſia, reuera autẽ ſatanę, Deo huc cõniuẽte. ſic aliquẽ crebrò à ſe læſorũ recenſent numerũ, quorũ alios occæcatos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à ſe excarnificatos, falſa opinione dicũt: quo nomine non tã maleficæ, q̃ maleficio affectæ effaſcinatæq; appellari

Lamiæ maleficio affectæ.

lari merẽtur. Quotquot uerò tã crudeliter & multifariã quibuſcũq; etiã conuulſionum generibus, morbis prodigioſis, uomitu & deiectione pręter naturam torqueri, hunc uel alium imitari ſonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accuſare homines, uti atrocis ſpectaculi architectos, obſeruamus, cũctos à dæmone maligno mendaciq; citra alterius cooperationẽ agi uexariq; (niſi quandoq; uenenũ uel propinatũ uel applicatum acceſsiſſe intelligatur) ingenuè fateor, atq; adeò ſanctiſsimè aſtruo.

DE REBVS MONSTROSIS ORE reiectis, quas non fuiſſe in corpore, multis oſtenditur argumentis.

Cap. XVII.

Materies ore reiectas, non fuiſſe in corpore.

HVc ſpectat rerum mõſtroſarum per os reiectio, qua pręſtigiator ille quorundam ſenſus ita præſtringit, ut eas ex corporis meditullio eductas eſſe, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laciniæ utplurimùm, item claui ferrei iuſtæ interdum magnitudinis, eorumq; fragmenta, fibulæ ferreæ & æreę, acus, aciculæ, eæq; complures numero, quandoque colligatæ, uel panno inſertæ, fili inuolucra. Hæc à me uiſa ſunt. Nonnunquam & oſſa euomuntur, ſubligacula, atq; reliqua id genus longè abſurdiora monſtra: ſæpius magnitudine œſophagi etiam, quoad fieri poſsit, in homine uiuo tenſi diſtractiq; naturalem diductionem exuperantia, quibus nec alius ab ore introrſum laxior patet meatus. Quo uel unico irrefutabili argumento facilè conuicero, ea dæmonis ſubtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingeſta, noſtris adhæc oculis uel celeritate eius uictis, uel faſcino deluſis, uel interiecto corpore aëreo, aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinq; humoribus aut ſpiritu, caligantibus. Sic nos fallaci ſuo machinamento multiformiter exercet ille milleartifex.

Quũ Neomagij apud Geldros quidam arrogantius in Paſchæ ferijs deglutiret ouum gallinaceum integrum, quod naturalem œſophagi expanſionem ſuperaret, illud in eo coarctatum reſidere nequiuit, unde quoque compreſſa arteria mox ſuffocabatur.

Si porrò inſtes urgeasq;, ea non ore ſolùm, ſed penitius ex corpore reiecta eſſe: dic quæſo, quo loco antea in corpore hæſerint aut delituerint, quum nullus ſit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œſophago, pręter arteriam aſperam; cuius caput larynx ex tribus cõponitur cartilaginibus. Eius orificium, dum reſpiramus, dilatatur: quum deuoramus, comprimitur utplurimùm, nonnunquam exactè, ob quod ligamentis mẽbranoſis neruoſisq; coarctatur. Ea arteria ſolummodò ſpiritum purum & impurum, recrementicium q; efflatu inſpiratuq; tranſmittit: aut humidum quiddam, puta ſanguinem, pituitam, ſaniem, aut pus tuſsi expectoratum: nihilq; grauius hanc, niſi cũ uitæ naufragio, etiamſi exigua admodum materies dura hàc caſu aberret, tolerare, manifeſtum eſt. Enimuerò quàm graues laterum dolores cum ſicca quadã tuſsicula triennio cum mortis periculo prius excitarit, quàm ex pectore tuſsi propellereturauellanæ magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoq; Alexander Tralianus exemplum de quodam, qui longo tempore tuſsi uexatus, non potuit, ne ualde tuſsiret, liberari, quouſq; calculum expuiſſet leuem, durum & renitentem: & niſi conſilio uſus fuiſſet, illum ſimiliter ijs qui tabe laborarent, moriturum cenſebat. Idipſum cuidam ciui Duisburgenſi accidiſſe memini. Hac itaq; ratione ſtrictius hoc uas, du-

Arteria aſpera. Larynx.

Lapillus ore reiectus.

De ab lit. morborum cauſ. cap. 14.

rum, cartilaginoſumq; ab illa multa, ampla, ſolida, uarieq; conformata ſubſtantia liberum eſſe oportere conſtat.

Oeſophagus. Hinc per œſophagum cibo potuique deſtinatam uiam, atq; alterum oris interiorem meatum, è uentriculo illa rerum miracula uomitari, ſi imis corporis partibus antea inhæſerint, neceſſariò ſequetur. Eum autem ſtrictũ, deinde & omnino neruoſum exiſtere, cũ primis uerò eius extremitatem, nimirum uentriculi orificium, ideoq; exactiſsimo tactus ſenſu præditum eſſe, ac leui flatu aut halitu putrido facilè affici, humore etiam acri uel acido grauiter pungi, ſæuiſsimaq; cieri mala, norunt medici. Pleroſq; adhæc ex flatibus in uentriculo generatis ex pituitoſis aut alioqui uitioſis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore reſolutis, grauiſsimis uideas torqueri doloribus: alios ex coaceruatis crudis ſuccis, uel etiã uitioſis aut acribus in uentriculi ore, in ſyncopen aut præceps animi deliquium incidere. Quoſdam etiam ex alimentorum prauitate, aut malignorum humorum qualicunq; copia, ut à bile admodum corrupta, aut à pituita ſalſa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunq; impetu bilioſa excernuntur, ut cum humoribus, multis quoq; exhauſtis ſpiritibus, uires affatim proſternantur, ſitiant ægrotantes ac ſudent, tremor cordis ſyncopeq; ſuccedant, interdũ & mors acerbiſsima.

Orificium uẽtriculi neruoſum, et ualde ſenſile.

Ventriculi dolores ex flatibus & humoribus.

Cholera morbus.

His exactiore lance penſiculatis, collataq; grauiſsimorum morborum, ſymptomatumq; exitialium cauſa materiali, cum ingentis duriſsimæ atque adeò acutiſsimæ materiei, uelut ferreæ, æreæ, ligneæ, oſſeæ, præſtigioſa uomitione, tum etiam expulſione rei lineæ laneæq;, uentriculo & eius ſenſili apprimè orificio ita noxiæ, ut ſuffocationem plerunq; quis uereatur, ſi in faucium partes exquiſiti admodum ſenſus uel pilus impegerit, nedum acicula, aut acus (quas etiã cum periculoſa uitæ lucta uel diſpẽdio ignorãter ſubinde deglutiri cernimus;) uno profectò conſenſu, adeoque ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic aſſerendum atq; proclamandum erit, dictam rerum ore egeſtarum congeriem, à præſtigiatore ſubtili, celerique dæmonio in os ſolùm & fauces imas, neculterius impelli impingiue, quaſi ſtrangulationem minitante: acie oculorum noſtrorum interim eluſa, uel ſpiritu optico turbato, uel eius radijs obſcuratis, ne prodantur præſtigiæ. Sic ſimpliciores exiguæq; fidei homines expeditius in ſuam illicit naſſam ueterator. Aliqui uerò affecti ita, ab alijs inſontibus, & ſe magis fortè pijs, ipſiq; Chriſto fidelioribus, eiuſmodi ſibi irrogatam iniuriam, malumq; inflictum mendaci ſatanæ ſuggeſtione, imò ipſius factitia uoce ebuccinant: id quod meis coràm accepi auribus.

Adde quòd ſæpenumero nihil doloris in ſtomacho ante acutæ, pungentis, radentisq; huius ſubſtantiæ rudioris expuitionem uiolentam ſenſerint: quum fieri nequeat, quin in ea huiuſmodi rerum copia, una tranſuersè acta, facilè alicubi inhæreat, quæ ſuos pariat continuos poſtea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuenius: unde primùm nihil ſenſit incommodi, inde cœpit eam circa uentriculum urgere dolor ſatis acutus: quo dum indies magis magisq; affligeretur, plures conſuluit medicos, nihil de acu uorata, quæ memoriæ penitus exciderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde ſententiæ: alij enim ab acriore humore, alij à uento inter ſtomachi tunicas recluſo, cæteri uerò ex

De abd. morbor. cauſ. ca. 20.

malo

malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicq; iam annis decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit prodijtq;. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionẽ insuper facit, quòd tametsi mox uel paulò lõgius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtũ: quod à me diligenti inspectione obseruatũ est. Adhæc euestigiò ab eiùsmodi dura, acuta multiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari radiq;, si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxiè quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quò hominum hisce modis à dęmonio exercitorũ adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omniũ propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligẽtia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæq; materiæ illo contineretur sinu, non amplius posset latere, sed renisu in duriorem ultrò citroq; impellentem manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensurę, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uiolenter concita reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uentriculus. Quod omnino fieri ne-

quiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu prosilijsset obiecta oculis nostris ex ore materia. Huc facit singulare D. Pauli Grillandi Iurisconsulti clarissimi iudicium, Tractatuum uolumine decimo de Sortilegis. *Vide lib. 4. capite 5. de præstig. dæmonũ.*

RIDICVLVS MODVS RES duras in corpus insinuandi. Cap. XVIII.

POrrò modum quẽdam ineptum futilemq;, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamijs ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini in Lichtenberg nomine prędicatur circũferturq;. Eius insuper fuisse sententiæ, à me nõ nisi euidentissimis rationibus reiectę, Theophrastum Paracelsum, non est quòd ægrè ferãt pleriq; religiosi nimis eiusdem admiratores. Hanc item rationem fuisse amplexum Ludouicum Milichium, uirũ alioqui pium & eruditum, in lib. Germanico, Magicus dæmon, inscripto, miror. Ab his asseritur, corporis poros à diabolo extendi, per eosq; inseri stramẽ, setas porcinas, assulas, corium, præsegmina, fila, piscium & fruticum spinas, & quascunq; materias acutas: deinde poros occludi, ut quandocunq; uolet architectus, reconditæ res rursus extrahi queant. Subiũgit Doctor ille has similitudines: Quẽadmodũ, ubi quis sub aqua lapidem recõdit, & eo ibi relicto manuq; retracta, quomodo eò deuenerit lapis, nescitur: sic quoq; naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrum q; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionibus fit, quæ magis noxia stigmata uulneraq; inferunt. Hęc eius uerba Latinè reddita.

Rationes has admodũ esse ieiunas, quilibet rerũ naturaliũ cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidẽ poros illos natura ex pri-

ma creatione ſtrictiſsimos, à dæmone eouſq; diſtrahi innoxiè poſſe, ut ſtramina, coria, uel cultros trāſmitterēt, deinde cōciderent, emitterēt q; ſuo tēpore ad ſatanę arbitriū libidinēq;, conſeruatā tot diebus uel menſibus ſubſtantiā, prorſus ἀδιάκριτον eſſe, nec ullo modo fieri poſſe affirmo. Pori enim corporis à conditore tam anguſtè conſtricti ab initio ſunt, ut præter tenuiſsimum liquorem, uelut ſudorem uel uaporem craſsius aut ſolidius nihil tranſmittāt: quemadmodum etiam in duris craſsisq; lapidibus, maximè coctilibus, & lignis obſeruamus: quorum pori quidem liquorē tranſmittunt, at nihil durum aut ſolidum ſine inciſione fractione uę. Talia certè phantaſia facilè imaginatur, at in actum non item deducuntur. Similitudo ab illis ſubiuncta, de lapide in aquā manu demiſſo, profectò multum abſona exiſtit: ridiculumq; eſt, conferre hominis corpus ſolidum compactumq; cum humida, tenui & fluitante aqua, omnium capace, quæ naues & quodcūq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille ſubtiliſsimus radius uaginæ poros peruadens, quicquā habet ſimilitudinis cum craſſa & dura re, quam in corpus humanū per poros iliæsè intrudi contendunt aduerſarij. Niſi demonſtrationis uanitatem quilibet palàm cerneret, in confutādo prolixiorem me oſtenderem: probationes uerò non diſsimiles ſparſim in illo Doctoris libello ſunt obuię. Quædam autem naturaliter in corporibus quandoq; reperiri, quæ ad maleficia nonnunquam referuntur, oſtendi fuſiſsimè capite 16. libri 4. de Præſtæm. ubi & cap. 13. admirabilis legitur hiſtoria de puella, è cuius latere cultер fuit exectus: & cap. 9. de quodam, cui uiuo exciſus clauus, & poſt mortem cultri, lignum, ferramenta: & cap. 10. religioſæ adducuntur uirgines dæmoniacæ, quæ Lamiarum maleficio exagitari credebantur: ſimiles cap. 6. enarrantur: atq; omnibus illis locis obſcura lucidè explico.

Similitudo abſona.

ANIMANTIA NATVRALIBVS morbis uariè affligi, qui Lamijs attribuuntur falsò. Cap. XIX.

IVmenta adhæc à Lamijs affligi perdiq; atrociter, uulgaris conſtansq; eſt opinio. At ea numeroſa ſæpius ad internecionem grauiſsima proſterni peſte his peculiari, hominesq; non infeſtante, item præcipitibus alijs morbis in ſuo quæq; genere, partim hominibus quoq; familiaribus, partim pleriſq; pecoribus proprijs, ſubitò tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ ſcriptoribus tam ueteribus quàm recētioribus memoriæ proditum eſt: qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Peſtes iumentorum.

Sæpenumero id contuemur, & ſuperioribus annis proximis contigiſſe meminimus, ut ſolos iugularit boues peſtilentia quædam: ſæuit etiam nonnunquam, quæ ſues, quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes feraſque tollentem pulchrè deſcribit Virgilius: 3. Georg.

Hic quondam morbo cœli miſeranda coorta eſt
Tempeſtas, totoq; autumni incanduit æſtu,
Et genus omne neci pecudū dedit, omne ferarū,
Corrupitq; lacus, infecit pabula tabo.

Diſcrimen uerò paulo antè expreſſerat:

Quàm multæ pecorū peſtes, nec ſingula morbi
Corpora corripiunt.—

Pecudes etiam pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi ſparſis ut deguſtentur uel halitu attrahantur, affrictu item uel applicatione pernicioſe quandoque lædunt perimuntque uenefici. In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga carnifex ueneficij non ignarus,

Venenis tolli pecora.

rus, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimoquarto, in pecoribus hac arte tollendis ſpecimen edidit. Etenim quũ ex pacto huic cederent morticinorum animalium coria, atque alia quæ hinc uſui eſſe poſſent, hic boues, oues & porcos in paſcua ex more deductos, ueneno clàm perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, ſæui item & pinguedinis talentis non paucis Auguſtæ Vindelicorum & Argentinæ uenum expoſitis diſtractisq;, diues breui euaſerit. Proinde & ſuſpicione oborta, ueneficij accuſatur, quęſtionibusq; ipſi familiaribus ſubditus, rem uniuerſam confitetur. Dat & pœnas forcipibus ignitis diſtractus in principio Auguſti. Huc ij quoque pertinent, qui pugiunculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius ſeorſum cute, ut ubi ea remiſſa uulnus impreſſum tegitur, lateat dolus, atque ea ratione mortuum, perijſſe maleficio iudicaretur.

In pecoribus exagitandis dolus.

Pleriq; item agyrtæ ſtudiò lupi ſtercus clàm in pręſepibus condunt, quod olfactu animaduertentia pecora, uoracemq; hoſtem uerita, ob antipathiam quandam, miro exagitantur furore, ut maleficio ea torqueri, firmiſsimè credant ignari, apud huius artifices conſilium inquirentes. Eadem ratione fertur, caudam lupi in boum uel equorum præſepi ſuſpẽſam', eos ab eſu exterrere. Metu etenim ob odorem perculſi, obliuiſcuntur cibi eſurientes: quemadmodum hominibus quoq; in magnis timoribus uſuuenire experimur.

Ob noſtra pec cata peſtẽ pecorum, & frugum ſterilitatem inferri.

Peſtem ſimiliter pecorum, quemadmodum & frugum ſterilitatem, quò & uinearũ pernicies referenda, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obſeruandum eſt. Sic ob Pharaonis duritiem peſtis graſſatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuerſa Ægypto. Luculenta huius teſtimonia apud diuinum uatem Ioelem cap. 1. Aggæũ cap. 1. & 2. item Leuitic. 26. Vide huius libri caput 12.

Exod. 7.

Eiuſcemodi uerò rerum ſuarũ iactu ram quidam fiducia in Deum uiua minus confirmati impatienter tolerant, uniuerſam agriculturæ rationem non ad Dei benedictionẽ in uera fide, ſed ad meras anicularũ uolũtates referentes: ideoq; nõ cum Iobo, quicquid detrimenti accedit, Deo acceptũ ferunt, uerùm ad diuinos & ariolos, ſacrificos, diabolicarũ actionum patronos, quaſi à Lamia, ſatanæ adminiculo, ad eam deuenerint ſtragem iumenta, cõfluũt: qui inde ementitis uotis, & quacunq; poſſunt fallaci perſuaſione, hos dãno & incredulitate bis miſeros, in malitioſa opinione ſemel cõcepta obfirmant, adhibita etiam non ſolùm ſuperſtitioſa, ſed & impia curatione.

EXPERIMENTA IN DIGNOſcendis Lamijs fallaciſſima. Cap. XX.

HInc tanquam ad ſacram anchoram in Lamijs citra hæſitationẽ cognoſcẽdis, & uelut digito cõmonſtrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibusq; colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito ſiniſtri pedis, & uiciſsim pollice ſiniſtrę, digito magno dextri pedis tranſuersè uinculo aſtrictis, Lamias maleficij reas, aquæ iniectas nunquam ſubmergi, at ſupernatare, uelut certũ experimentum, nec fallax indiciũ eſſe, apud magiſtratũ & carnifices in pleriſq; ditionibus obſeruatur: næ illud nimis eſt ridiculum, mirumq; huic inſulſę perſuaſioni ullum hominẽ, uel leuiter rationis ſenſu prædituũ, fidei tantillum apponere. Quandoquidem maleficiũ ſi quod eſt, cumprimis è mente emergit, dum cũ diabolo cõfœderatas Lamias, Deo

renunciasse creditur. Quid hic causſæ cõminiſceris, quo minus in aquis ſubſidere, quàm aliæ, debeant? Natationis ſiquidem causas, uti leuitatẽ, raritatẽ, ſpiritus ſuſtinentis concluſionem, corporis uiui habilitatem, idq; genus reliquas naturales occaſiones, nõ magis ineſſe his corporibus, etiam ſontibus, ut quidem fateor, ita aſſerere audeo, ſiquid eiuſmodi præter naturæ ordinẽ ſpectetur, id fieri ſuffulciente fœminas, de quibus etiã falſa eſt ſuſpicio, diabolo, ne ſubmergantur (conniuente Deo ob incredulitatem magiſtratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in ſententiã iniquam iudicem inducat tandẽ hac fraude impoſtor ille, ab initio ſanguinarius. Corpus nullo pacto immutat, ut rarius aut leuius & natationi conuenientius reddatur, fidei abnegatio, uolũtas mala, uel corrupta phantaſia. Hic profectò credi magis oportet naturali rationi, quàm ementitæ experientiæ, ſtultæ & ineptæ, nulli etiam nixæ rationis baſi, & obſeruatæ ſæpenumero falſæ, propterea quoq; à diabolo inuentæ, & ab homine Chriſtiano profligandæ.

Natationis cauſa.

Similis temeritatis, & ſuperſtitioſæ dæmoniacæq; falſitatis experimentũ eſt, quod in Malleo legitur: Die Dominico ſotularia iuuenũ, axungia ſeu pinguedine porci, ut moris eſt pro reſtauratione fieri, perungunt: & ſi cubi eccleſiam intrant, tamdiu maleficæ eccleſiã egredi nequibũt, donec exploratores aut exeant, aut illis exeundi licentiam expreſsè cõcedant. Nec abſimile erit, quod in hãc dignotionẽ pleriſq; in locis obſeruatur admodũ impiè, ubi ex terra quam terſparta primùm in ſepultura iniiciũt paſtores, portiuncula Miſſæ ſacrificio ſcilicet ſanctificata, calcando templi limini ſupponitur: nec Lamiam, ſi in templo ſit, tum poſſe egredi putatur. Itẽ aſſulas ſume ligni quercini, in quo aliquis fuerit ſuſpẽſus, uel ſe ſtrangularit: inſpergantur illæ aqua luſtrali, collocẽturq; ad templi ingreſſum: nec niſi aſſulis ſummotis, exire ualebit.

2 Secũdæ partis, quæſt. 2. in initio.

Huc ſpectat id quod in libello Coniurationũ Romę & Auinioni impreſſo legitur: Ad corrigendũ & notificandũ maleficam, accipe mulctram nouã, & formulam caſealem nouã, & ſtanneã nouam, & mulge de omnibus uaccis quas habes, tantum lactis, quod poſsit formare uel facere unum caſeũ in nomine illius maleficæ, & forma per prædicta uaſa unũ caſeũ: & quũ factus eſt caſeus, perfora cum armilla acuta totũ caſeũ, & per hoc denudabitur ipſa malefica in facie. Conſidera item maleficam in frõte illius, quia diabolus abradit eam cũ ungula poſt conſenſum ad delendam ſacram unctionẽ baptiſmatis, ita ut ſtigma in frõte gerat: id quod tamen ſemper, quantũ poteſt, cum peplo uelare nititur. Hoc à me dilutum eſt capite ſuperiori ſeptimo.

QVAE IN MALEFICII INQVIſitione ſunt faciendа: nec ſoli confeſsioni ſtandum eſſe. Cap. XXI.

POrrò regulã hanc minimẽ fallacẽ à quæſtionibus obſeruare decuit, ut de ſingulis illis flagitijs iã confeſsis, accuratè cũ iudicio inquiratur: quas alios paſſos dicũt, fatenturq; ærũnas & calamitates à ſe illatas Lamiæ, num ita ſe habeant, uel in rerũ ſint natura: & ſi cõperiatur quoſdã ita læſos, uel morbos aut damnũ perpeſſos eſſe, ut iam ab alijs hæc cõfeſsis, deſignata huiuſmodi mala putẽtur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata ſint, penitius inueſtigetur: & nũ illa media, materies aut inſtrumenta iſtiuſmodi effectibus producẽdis ſint apta cõſonaq;. Vbi naturaliũ rerum & uirtutũ cognitione celebriũ medicorũ iudicia in conſiliũ accerſeãtur, quemadmodum

admodum in alijs quoq; casibus eos spectantibus fieri uolũt leges. Vt enim nõ est alicuius melãcholici aut mente uitiati standũ cõfessioni: ita etiã ex harum confessione nõ est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circũstantijs & demõstrationibus euidentibus indubitatũ constet ueneficiũ uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certò ferire potuit, deposito. Oportet siquidem probationes luce meridiana esse clariores, maximè in actione, quam uocant, criminali, quæ Iurisconsultorum laudabilis est sententia. Nã in hoc maleficij negotio multa turbulétè, uel ex siniſtra opinione aut suspicione: uel malitiosè ex maligno affectu: uel ob morborũ difficultatẽ aut rerũ iacturã, ex incredulitate, quòd nõ satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidã tradant subijciantq;, dicuntur: multa confusè de alijs spargũtur, confessione item illusarum à dæmone uetularum sanciuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauũ fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet facilem, accusationem & confessionem ratas existimans, ita se tandem delusum sentiet, quò tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, res usqueadeò tricis subtilissimis implicare confundereq;, ut nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substitisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateque uitiatam, aperiatur fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, ipsa re & usus obseruatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionem satanæ præcidendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento interdum mixto, ut dolus lateat, criminationum atque accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic suum habere neruum sententiam uerè aureã Iuris Pontificij optarim, 30. q. 5. cap. Nec illud: & sunt uerba Victoris ad Theophilum: Interea nullatenus iudicemus, quousq; ueniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cõsilia cordium. Quamuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis iudicijs cõprobantur; nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Cõfessioni mẽte læsi non esse standum.

In actione enim. oportet probationes esse clariss.

Torturarum tyrannis.

Nec prætereundum fuit quod omnium est iniquissimum, Confessiones hic sępenumerò tormentis exquisitissimis & cruciatibus intolerabilibus extorqueri à tortoribus tyrannidis prærogatiuâ famosis, ut pleręq; uetulę semel momento flammas, quibus à tam enormibus & continuò repetitis acerbius torturis liberentur, sustinere malint, quàm in eiusmodi eculeis & Phalaridis tauris tã inhumana atrocitate perpetuò recludi, extremè rursus ex carnificandæ. Hinc & confessiones si ad ueritatis canonem exigantur, rationum trutina pensiculentur, & inuestigatione iusta discutiantur, adhibita posibilitatis & impossibilitatis cognitione exacta, comperientur dubiæ, non cohærentes, frequenter & insulsæ, futiles, mendaces, & utplurimùm erroneæ, ijs quibus mentis oculi ab affectuum nebulis, & erroris semel pertinaciter concepti præiudicio fuerint absterſi. Ad truculentæ huius tragœdię actus egregiè perficiẽ-

Confessiones torturis expressæ, sæpius erroneæ.

dos, accerſuntur ſanguinarij utplurimũ ſpiculatores, qui flagitiorum inauditorum, & ſæpe in rerum natura non exiſtentium cõfeſsionem potionibus eliciant: quæ profectò nõ ex alijs poſſunt apparari ſubſtãtijs, quàm quæ uel inebrient aut dementent. Ab ijs itaq; quibus mens eiuſcemodi potionũ ui læſa eſt, quomodo ueritatem, cui in re criminali fidendum, inquiſieris? Quũ etiam conſtantia tanta fateantur hæ anus, quæ uaniſsima & mera eſſe mendacia in ſuperiorib. capitibus aliquot demonſtraui, quur in reliquis tantopere confeſsionis certitudo opponitur, quæ ſi in uno erronea fuerit, in alijs quid ſolidioris fidei merebitur? Quinimò hic mihi eximiorum Iuriſperitorum conſilia & decreta ſuffragantur. Ioannes Frãciſcus Ponziuibius de Lamiarum confeſsione ita argumentatur: Cum tales perſonæ ſint illuſæ, ut dictum eſt, ergo dici debet, earum confeſsionem etiam eſſe erroneã, nec admittendam. l. error. No. in l. de ætate. ſ. fin. ff. de interroga. action. Confeſsio enim debet continere uerum uel poſſibile: ut per gl. Bald. & alios in l. 1. C. de Confeſs. per gloſſ. in c. fi. de confeſſ. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. in de Neratius. ſ. fin. Sed iſta reſpuunt ius & naturam: ergo non ſequitur: Iſtæ mulieres ſic confitentur, ergo ſic eſt. Nã confeſsio longè diſtat ab actu (uel actus poſsibilitate:) & quicquid eſt contra naturam, deficit in ſuis principijs, ergo naturaliter eſt impoſsibile. Prẽterea in criminalibus regulariter nõ ſtandum ſoli cõfeſsioni rei, ut per Bald. & Aug. in l. 1. C. de confeſs. Nec obſtat, quod dicit Bald. in d. l. ſiquis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæreſi, in quantum perficitur in ſola mente & cogitatione: quo caſu bene, ut inquit ipſe: quia cogitatio mentis, quam ſolus Deus nouit, nõ poteſt aliter probari, quàm per confeſsionem, ideo ſtatur ſoli confeſsioni. Sed confeſsio, de qua in caſu noſtro, continet actum ab extra, & minus poſsibilem de iure & natura, ac etiam minus ueriſimilem: & ideo poteſt dici, quòd licet, quoad ea quæ credunt, ſit ſtandum confeſsioni eorum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: non autem quoad hoc, ut quia fic ſit, uel ſic fiat, ſicut aſſerunt.

Potionibus dementantibus ueritas nõ elicitur.

Tractatuum uolumine 10. de Lamijs.

In criminalibus nõ eſt ſtãdum ſoli confeſsioni.

Ex ſola confeſsione non iudicatur, niſi in hæreſi.

DE VANITATE CONFESSIONIS *Lamiarum, earundemq; innocentia, inſignium Iuriſconſultorum ſententiæ.*

Cap. XXII.

PRius maturiores illuſtriũ quorundam Iuriſperitorũ ſententias proponere uolui, quàm ad pœnæ formam in mulctandis Lamijs progrederer. Narrat inſigne illud legum lumen Andreas Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocãt) inquiſitorem in ſubalpinis uallibus, aduerſus hęreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquiſiuiſſe, & ſupra centum flammis conſumpſiſſe: quotidieq; ceu noua holocauſta, alias ſuper alias Vulcano obtuliſſe, è quibus nõ paucæ helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec ruſtici arreptis armis uim illam inhiberent, & negociũ ad epiſcopi iudicium deferrent. Inde pòſt: Et quamuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, aſſeuerarent, eo potiſsimùm tempore, quo illæ in ludo & choreis ſub Tellina arbore fuiſſe dicebantur, ſe exploratum habere, in lecto potius ſecum fuiſſe: tamen reſpondebatur, non illas, ſed cacodæmonem potius, uxoris forma aſſumpta, marito illuſiſſe. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacodæmonem cum ſuis dæmonibus, illam uerò cum marito fuiſſe præſumis? Cur uerum corpus in ficto luſu, phantaſticum in uero lecto comminiſceris? Quid hic opus

lib. 8. Parergõn iuris, capite 22.

opus est usque adeò augere miracula, & non tam Theologum quàm τερατόλογον agere, seueriorem q; partẽ in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine Iesu appellato, omnem illum apparatum, omnes saltatrices cum amasijs suis repentè euanuisse: quî fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantali horti? Quod apud Philostratũ lib. 4. etiam Apollonius Tyanæus censuit, & apud Plutarchum in Bruti uita C. Cassius. Nam & medici maximos affectus corruptæ mẽti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furẽtes, imaginosi, lycaones, cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorũ ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraſque curari posse sit uerisimile, nisi quòd pauperes & fœmellę omnes sunt, quibus talis facultas nõ suppetit. Ego certè magis iuri Pontificio communique nostratium Doctorum interpretationi hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à Synodo decisa in Cõcilio Anquirensi ca. 1. ubi talia phantasmata mẽtibus à maligno spiritu irrogari ait. Et rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia lib. 18. de Ciuit. Dei, ca. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonũ conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando seu somniando per rerũ innumerabilia genera uariatur: & quum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant sensibus obseratis. Nec refert, quòd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hactenus Alciatus.

Paulus item Grillandus de Sortil. 10. uolum. Tract. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxorem maleficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solùm erat suspicio, non certa notitia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, nũ eius esset professionis, negabat cõstanter. Crescente porrò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quòd ea familiariter uteretur alijs mulieribus huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare. noctesque circiter duodecim egerat insomnes, attendens studiosè, num illa aliquò ad dæmonum lusum, uel aliud maleficium noctu euagaretur, & num penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset: nihilq; fraudis unquam comperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quũ uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis, in carcerem conijceretur, subderenturq; quæstionibus, cõfessa est demũ, se tali interfuisse lusui unà cũ alijs mulierculis incarceratis, flagitijque huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. idem fatebantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrocinium asserebat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto, & se eam tum studiosè non semel tantùm tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutũ fuisse.

quæst.7. fol. 44.pag.235. Idem ibidem: Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarum duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegãdo reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomẽ sibi superimponit. licet utraq; species sit damnata, prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales, sicut hæretici, ut I. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem Theologi authores Mallei, in tertiæ partis initio, quæst. 35. his uerbis docent: Ex corde uerò apostatæ, si nolunt resilire, ut hæretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem uelint, recipiuntur prout hæretici pœnitentes, iuxta c. ad abolẽdam. §. pœnit. de hæret. lib. 6. Concordat Raymund. tit. de Apostol. c. reuertentes. ubi dicit: Quòd reuertentes ab apostasiæ perfidia, cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi, sunt recipiendi: et hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decret. ca. 26. quæst. 5. Episcopi: Ex præmissis authoritatibus colligitur, quòd arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atq; cæteri eiusmodi sectatores ab ecclesia sunt eliminandi: & nisi resipuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quòd in ultimo Anquirensi ca. ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicũtur, Augustinus in lib. de Ciuit. Dei, idem uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum præstigijs fiunt, nõ uera, sed phantastica esse probãtur. Quare criminali actioni in lamias hic nullus erit locus.

Lamiæ pœnitentes euitãt pœnas corporales.

Et Isido. cap. 9. lib. 8. etym. 26. q. 5. ca. nec mirum.

Qua insuper moderatione, nimirũ certa ignominia & exilio easdem puniat magistratus Bononiensis, descripsi lib. 6. cap. 19. de Præstig. dæm. quæ profectò nõnihil adhuc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, & infinitis præferenda modis aliorũ quorundam tyrannidi, qui ad flammeum illud holocaustum præcipites nimis ferũtur, olim iustam talionem, nisi resipiscant, sensuri.

QVOMODO LAMIAE MENTIS *errore à diabolo affectæ, nec ulli noxiæ, sunt reducendæ, & quæ eis statuenda pœna: nec omnem uoluntatem esse puniendam.* Cap. XXIII.

QVæ ergo lamię errore & phantasia delusæ, & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab eisdem malum reuera, at solùm imaginatione illatũ esse sciatur, saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramentum rursus præstent, atque uti luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitẽtes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti deceret, ut ad Christi ouile reduceretur ouis perdita, nemo nõ nouit. Suum quoq; hic habebunt locum publicæ & communes preces ex animo fusæ. Admodum hic piè D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & cõuerterit quis eũ, sciat quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorũ. Nec hæresis solùm in errore, quòd quis dæmoniorũ doctrinę adhęret, figitur: sed in sui confidentia quoq;, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi nulla admittitur admonitio: errorem etenim seductionem q; mentis cõfessus hæreticus, sem per remissionẽ ueniamq; ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem pœnitet peccasse, penè est innocẽs. Et apud Ecclesiasticũ: Pœnitentibus dedit uiam iustitiæ. Eiusmodi itaq; malè à

Iacob. 5.

In Thyeste.

Eccl. 17.

lè à dæmonio perſuaſæ & reſipiſcenti fœminæ, rectiusq; iam in Chriſtianæ fidei ſanctiſsima baſi confirmatæ, pecuniarum quoque (ſi eius res ferant) mulcta in pauperum ſubſidium impo ni poteſt, & quæcunq; alia arbitraria, non tamen uitæ pœna, pro delicti ratione & magnitudine. Vel ſi iniungere uoles mulctam eiuſmodi fœminæ irrogatam à Romanis Pontificibus in taxa ſacræ pœnitẽtiariæ, ut ipſi uocãt, per me licet. Ibidem legitur: Mulierẽ incantatricem, poſtquam ſuperſtitiones abiurauit, in quolibet ſupradictorum caſuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiam ex uſu ob reipubl. tranquillitatem conſeruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocẽtia uerè ſe conuerſam eſſe, & fidelem, perſiſterequ; comprobet: ac deinde libertate hoſpitij priſtina rurſus donetur, non cõtraierim. Eiuſmodi eſto pœna temeritatis, quòd dæmoniacæ ſuggeſtioni & ludibrijs non ſatis conſtanter reſtiterit, imò etiã conſenſerit fatua. Huc accedit, quòd mulieres minus puniẽdas eſſe uiris in eodem delicti genere, cæteris tamen per omnia paribus, uniuerſus legum conſenſus uelit, nimirum ob animi, mentis & ingenij imbecillitatem, & ſexus infirmitatẽ. l. ſacrilegij pœnã, in princ. D. ad legẽ Iul. pecul. & l. ſi adulteriũ. §. ſtuprum, & §. fratres, & §. inceſtam. D. ad legẽ Iul. de adult. & c. ſicut dignũ, in princip. extrà de homicid. & c. indignantur. 32. q. 6. Et text. in l. quiſquis. §. ad filias. C. ad legem Iul. maieſt. &c. Nec eſt quòd hic lex Corneſia de ſicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ ſuum ſolummodò locũ habet, ubi de ueneficis, aut ijs qui uenenũ malum necãdi hominis cauſa fecerint uel uenidederint uel habuerint, agitur.

Lex Cornelia. ff. lib. 46. tit. 8.

Quòd ſi quis contentiosè uoluntatem ſeuerius puniendam defendat, is primùm diſtinguat inter uoluntatem hominis ſani perfectam, quę in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mentis ſenſum, uel (ſi uoles) corruptam amentis uoluntatem, cui ſuo opere, quaſi alterius eſſet, colludit diabolus, nec alius inſulsè uolentem ſubſequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingi etiam poſsit melancholicis, fatuis & pueris, qui facilè inducuntur, ut uel hæc uel alia ſe deſignaſſe mala falsò imaginentur fateanturque, qui tamen à Deo renes & corda ſcrutante, non æquè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes: multo certè minus ab hominibus id fieri oportuit.

Non omnis uoluntas punienda.

QVARVNDAM OBiectionum confutatio. Cap. XXIIII.

HAud me hic latet, non infimæ doctrinę uiros inueniri, qui prioribus meis de Præſtigijs dæmonum libris, & huius Compendij capitibus aliquot ſuperioribus conſentientes, fatentur quidem mecum, lamias mirifica opera, quæ uulgò facere creduntur, præſtare non poſſe, nec tactu, afflatu, imprecatione, uoce, murmure, uerbis, nutu, uel alijs inſtrumentis corporeis noxię facultatis expertibus aliquem lædere: ac ferè ſuperſtitioſas eſſe fabulas & phantaſmata, quæ de earum uiribus referuntur, quòd nimirum per fornacẽ ſtrictũ uel aliud anguſtius foramẽ in aërem ui cuiuſdam unguenti ferãtur, plerunq; & baculis inſidentes: quòd per clauſas fores ingrediantur: quòd momento in bruta tranſmutentur, & tantillo tempore in homines redeant: quòd tempeſtates cieant: quòd morbos pro ſua libidine immittant quibus uolunt: quòd denique rerum minimè perniciosarũ exhibitione interficiant: quia illa nec ex proprijs naturæ uiribus efficere que-

unt, nec per facultates instrumentorum quibus uti solent, nec opera diaboli, cuius potentia sit limitata, neque excedat aut uires insitæ substantiæ, aut aptitudinem agentis & patientis, aut habilitatem materiæ. Hæc inquã, & plura alia mecũ agnoscunt: at quũ ad postremam instituti mei partẽ peruenitur, in qua lamias non ita temerè supplicio uitæ mactandas ostendo, à me ad opposita deficiunt castra, & fasces ad incendia conclamitant. Opinionem uerò penitius imbibitam sex conantur stabilire argumentis: quorũ primum est, quòd comprehendantur sub lege Dei iubentis apud Moysen Exodi 22. maleficas occidere: secundum, quòd fœdus ineant cum diabolo, abiurent Deum, aliumq; colant: tertium, quòd homicidæ sint: quartum, quòd nefariam libidinẽ cum immundis spiritibus exerceant, & conuiuentur: quintum, quòd seducant alios: postremum, quòd portentosas & uetitas artes ediscant.

Cæterùm quamuis hasce rationes & copiosè & efficaciter in libris meis refutatas speraſſem: quia tamẽ quosdam esse intelligo, qui sibi nondum à me per omnia satisfactum arbitrẽtur, ordine sumam refellenda quàm breuissimè præscripta sex capita. ac quoad primum, satis demonstratum existimaui cum ex etymologia Hebraicæ linguæ, tum ex Septuaginta interpretum suffragio, tum Rabinorũ consensu, tum Iosephi explicatione, legẽ Moysis in cap. 22. Exodi intelligendã de ueneficis: ad hoc obijcitur, Veneficia comprehendi sub titulo talionis & homicidij. Non enim illum homicidã saltẽ esse, qui lapide, fuste, pugno, gladio, securi aliquem interfecit, sed etiã qui puluino, laqueo, manibus quempiam suffocauit, uel ex alto pręcipitauit, uel ueneno sustulit: ac proinde nõ

Obiectionis primæ confutatio. Suprà cap. 4.

fuisse opus peculiarem promulgare legem de ueneficis, & idem diuersis locis repetere. Friuolum omnino istud esse argumentum, is cognoscit, qui nõ admodum ieiunè in Moysis lectione uersatus est. In Leuitico enim quoties non repetũtur leges Talionis? In Deuteronomio quum pleræq; species homicidij cap. 19. recensẽantur, constituta in quamlibet pœna, tamen cap. 27. rursus maledictio in eum pronunciatur, qui clàm percusserit proximum suum. Sic cap. 22. Exodi legitur: Aduenam non contristabis neq; affliges: aduenæ siquidem & ipsi fuistis in terra Ægypti. quod tamen cap. 23. ijsdem uerbis reiteratur. Ita in Leuitico cap. 19. habetur: Nõ attondetis comã, nec radetis barbam. quod cap. 21. repetitur. Et Deuteronomij cap. 27. iubetur, ne accipiat homo uxorem patris sui, aut reuelet operimentũ eius: quod antea cap. 22. etiam pręcipiebatur. Nihil siquidem frequentius apud Moysen, quàm quòd multa aliquoties repetantur: cuius luculentum de hac nostra materia habemus exemplũ apud Leuiticum, in quo tribus diuersis locis prohibentur artes magicæ, quum potuisse uideatur unus sufficere. Enimuerò cap. 19. mandatur: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia, nõ declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scisscitemini. Dein cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra ipsam, & interficiam eam de medio populi sui. Postea sub finem eiusdem capitis: Vir siue mulier, in quibus Pythonicus uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. De causis repetitionum non magnopere laboro: sufficit mihi, ita placuisse Spiritui sancto. Quapropter etsi de lege talionis & homicidij Moises dixerit cap. 21. Exodi: nihil tamen

Lex talionis Exod. 21. Leuit. 24. Deuter. 19.

uetat,

uetat, quò minus peculiari decreto damnaret eam interficiẽdi uel nocendi rationem, quę per uenena patratur, maximè quum multis conditionibus discrepet à cæteris homicidij speciebus. Facinus enim istud cõmittitur & clàm, ut sibi ne fortissimus quidẽ uir ab insidijs imbecillæ mulierculæ uel famuli cauere possit, & sub prætextu salutaris poculi, & plerunque in illos quos aut propter officia aut necessitudinem amare debebas, & ab inferioribus in superiores. Itaq; quum tale scelus sit longè indignius & crudelius simplici homicidio uel noxa, quur nõ eguit proprio articulo? Nec omnis ueneficus uel maleficus mox homicida erit, quum citra hominis necem, iumentis uel frugibus damnũ etiã dare posset. Porrò quũ animaduertãt ex 22. Exodi nihil posse cõtra me firmũ adduci, ad aliud cõfugitur argumentum, quòd magicæ artes sint capitales: & quia sub illarũ complexu contineãtur lamiarũ conatus, eas pari supplicio afficiendas. Antecedens à me nõ negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatã consequutionem nequaquã admitto. magnum etenim discrimen existit inter magos & lamias, uti ca. 1. & 5. explicui. Adhæc, magi à seipsis habent initium discendi artem uetitã conquisitis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: lamię uerò extrinsecus. siquidem non petunt instrui, nec præceptorem habent aut quærunt: sed diabolus sese insinuat apud illas quas suspicatur aut propter credulitatem nimiam, aut ætatis senilis stupore, aut naturæ melancholicæ tristiciam, aut ex paupertate uel perpessa iactura desperationem, fore obsequentia suæ deceptionis illusionisque organa, ut earum phantasiam uarijs possit simulachris præstringere. Et sanè ut differentiam palpes, duo tibi statuo homicidij exempla: unum ex proposito & deliberatione malefaciendi emanãs, alterum ab illecebris aliunde exhibitis profectum. Primi generis internecionem pronunciabis, sat scio, capitalem: posterioris aut excusabilem, aut longè mitiori mulctandam pœna. Quur ita? quia illud homicidium internam habet caussam, & ut cum Euangelista loquar, ἔσωθεν ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐκπορεύεται: hoc autem ab externa irretitione oritur. Eadem ratione Adam & Eua non à seipsis in paradiso comedebant pomum, nec comedere constituerant, quia diuinum obuersabatur mandatum: sed externis dolosi serpentis insidijs ad facinus illiciebãtur. quare lenius etiam à Deo puniebantur. Non enim semper Deus respicit tam factum, quàm animum & uoluntatẽ: & quis asseuerare audebit, aniculas illas miseras grauius quàm magos mulctandas? Præterea quum Mosis ætate non fuerint cognitę eiusmodi, de quibus disputamus, striges, non uideo quomodo cõtineantur sub lege in magos cõstituta. Quin potius, quum satan nunquã ab insidiarũ aucupãda opportunitate ferietur, diuersis prælijs miseram mortalitatẽ uidetur antiquitùs obsedisse, reseruato hoc ludibrij genere, tanquã nouo inescationis supplemento, ad hanc senescentis mundi ultimã ætatem: ut quia nõ sufficiebat aut per falsam religionem, aut per prauas cõcupiscẽtias, aut per alias technas allexisse in errorem homines, hac sua etiam dementatione & credulas anus multiplicium formarum imaginatione confessioneq; imbueret, & magistratus manus effusione innoxij sanguinis contaminaret, & eorum quitum eruditionis tum pietatis tũ professionis Theologicæ nomine clarẽt,

Matth. 15.

aciẽ in animaduertẽdis & dijudicandis impoſturis ſuis præſtringeret obnubilaretq;. Poſtremũ quod adferũt, ſcelera ad mores pertinentia, quæcunque Moſes capitalia fecit, ultimo quoque ſupplicio hodie à magiſtratu puniri debere: quanquã non uerſetur iſthæc quæſtio circa punctũ noſtræ controuerſiæ, tamen non tam facilè mihi perſuaderi poteſt, ut credã. Nam apud Moſem falſum teſtimoniũ mortis uindicta eluitur: ſponſa, ſi non cõperiatur uirgo, lapidatur: is qui furem interdiu in ædes irrumpentẽ occiderit, morte punitur: & multa inueniũtur eiuſdem ſeueritatis exẽpla, quæ tamẽ mitigantur. Fuit tunc tẽpus rigoris, nunc alicuius gratiæ. Quare quũ ſcribę & phariſæi mulierẽ in adulterio deprehẽſam iuxta Moſis mandatũ lapidib. obruere uellent, quod nã ex Chriſti ſeruatoris noſtri ore decretum audiebatur? Qui ſine peccato eſt ueſtrũm, primus in illã iaciat lapidẽ. Ita eam nõ ſolùm in foro Moſaico defendit, ſed ſua etiã beauit miſericordia, commiſerationis documentũ relinquẽs. Item: Audiſtis dictũ eſſe: Oculum pro oculo, dentem pro dente. At ego dico uobis, ne reſiſtatis malo, &c. Proinde quũ in criminali iudicio ne quidem Moſis ueſtigia ſequamur ſemper aut oporteat ſequi, quid eſt, quur in foro cõſcientię & Eccleſiaſtico eius gladium euagines? An nos qui ſub Euangelij libertate uiuimus, reducere uis ad iugũ Iſraeliticũ? Vetulas igitur illas, quas confuſè ueſtris clamoribus, incẽdijs & contumelijs exoſas redditis, cõſtantiſsimè nego indiſcriminatim poſſe morte puniri. Politicũ ſiquidẽ forũ, in quo mille ſophiſmata quotidie perſtrepere dicitis, recuſatis: Moſaicũ oſtendi in hac cõtrouerſia nõ eſſe admittendũ: Eccleſiaſticũ uerò non debet noſtro tẽpore aliũ agnoſcere gladiũ quàm ſpiritualem. Quãto ſanè prudẽtius Gallio Achaiæ procõſul denegabat ſeculare forum Iudęis, qui Paulũ accuſabãt, quòd de cultu Dei docuiſſet cõtra legem? At reſpondet: Si aliquid iniqui patraſſet aut malũ facinus, meritò uos audirẽ: ſi uerò quæſtio ſit de doctrina & nominib. & lege ueſtra, uos uideritis, quia ego horũ nolo eſſe iudex. Et ita Iudæos abegit à tribunali. Cum Diuo igitur Auguſtino cõcludẽre uolo, Hoc in Eccleſia nũc agere excõmunicationem, qd in republica Moſaica interfectio.

Deut. 19. 22. Exod. 22. Ioan. 8. Exodi 21. Leuit. 24. Deut. 19. Matth. 5. Luc. 6. Act. 18

Secundũ aduerſariorũ eſt argumentum, quòd fœdus lamiæ ineant cũ ſatana, & abiurẽt uerum Deũ. Hoc licet antea cap. 7. & 8. copioſè ſit confutatũ, ut tamẽ ad illud ſimul reſpondeã denuò, quæro, unde hoc, quòd pactũ cũ dæmone cõflarint, tibi conſtet? Certè hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propria ſtupidarũ deluſarũq; anicularum confeſsione. At quę fatentur, uel faciunt coactæ, uel ſponte: ſi coactę, cõfeſsio eſt mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torturę intolerabilibus expreſſa. Quid autẽ periculoſius, quàm in diabolicis negotijs ſine maleficij patrati teſtibus, pendẽre ſaltem ex confeſsione anus dementatæ, per uim expulſa? Sileres haud dubiè, ſi uidiſſes oleum tibijs illarum infundi feruẽs, candelis ardentibus torreri axillas, & infinita ſummæ barbariei & immanitatis tormenta exerceri in decrepitas uetulas, ſicut nos in inſontibus, partim etiam dimiſsis ob innocentiã ex noſtro patrocinio, ſpectauimus. Si ſpontè, aut impoſsibilia ſunt quæ fatentur, uti grandines prouocaſſe, per aerem uolaſſe, in beſtias ſe fuiſſe tranſmutatas, cum dæmonibus uenerem exercuiſſe, & ſimilia: aut fatentur quæ factu ſunt poſsibilia, ut uenenum exhibuiſſe alicui, ſed

Secundæ obiectionis refutatio.

Suprà ca. 22. & 22.

tamen

tamen non est factum: aut fatentur quæ facta sunt & uerè acciderunt, sicuti eo in loco aliquem morbo correptum, infantem interijsse, segetes tempestatibus damnum perpessas. Confessio primi generis non potest puniri, quia uersatur circa ἀδύνατον: secũda multò minus, quòd caret effectu: tertia mãca est, quoniã diabolus ex euentu rei statim inculcat miserarum muliercularum phantasiæ, ipsas fecisse, quod naturaliter factũ, aut ipsemet fecit. Et hæc est rupes, ad quã offendunt sua capita pleriq; nimis sanguinarij iudices, ut animaduertere nequeãt dæmonis dialecticũ sophisma, Non caussæ pro caussa, ut cũ barbaris balbutiã. Profectò id satis euincit, illarũ phantasiã uana persuasione imbutam, quòd spõtè & uoluntariè agnoscãt sæpe fœdus & mirabilia quæ faciũt: si etenim saperẽt, non tã promptè aliquãdo faterentur, quũ de earũ uita agatur. Neq; etiã uerum est quod obijcitur, lamias summo studio scelera sua tegere, tantaq; cõstantia negare facta, ut ne quæstionibus quidẽ subditę confiteantur, quãtisper tormẽta ferre possunt. Contrarium ego sæpius deprehendi, quũ citra quæstionũ rigorem ultrò fateantur à se facta, quæ nec facta fuere, imò ne quidem natura rerum passa fuisset, propterea & impossibilia. Vnde mihi nõ inanis suspicio mouetur, aduersarios uel res ignotas proponere, uel quarum admodũ tenuem habent experientiam. Si nanque ipsarum sensus non forẽt effascinati, certè talis nõ cõsequeretur confessio: at multò magis ipsum facinus supprimerẽt, nec de illo gloriarẽtur. Quòd autẽ tam atrocia sæpius sustinent fortiter tormenta, fit quòd eiusmodi flagitiorum confessio expostuletur, quæ in illarum phantasiam nunquã peruenere. Sed antequã hinc abeamus, proprio aduersariũ gladio cõfodere conabor, ut agnoscat fœdus esse imaginariũ & præstigiosum. Fatentur se per aërem uolare, in bruta transformari, tẽpestates excitare, morbos immisisse imprecatione: & hæc quidẽ omnia affirmare uidẽtur tanta cum sensuũ integritate, ut uix possis de ijs dubitare. attamẽ & ego demonstraui, & tu ingenuè fateris mecum, omnia illa esse uana & commentitia, diabolicisq; tincta figmentis. Si illa uana, quur reliqua quæ fatentur, debent esse uera, nempe apostasia à Deo, fœdus cũ diabolo, homicidia, et id genus scelera tũ et deliria? Posteriora enim si fatẽtur sensibus integris, quur in fatendis prioribus sensus erunt corrupti? aut si in prioribus cõfitẽdis errauit uitiata phantasia, quid est quòd minus in posterioribus etiã aberrauerit? Cuncta siquidẽ hæc dicunt agnoscũtq; in una hora coniunctim, separatim eadẽ cõstantia, ijsdẽ moribus. Quid hic philosophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non posse, & propterea mecũ falsa & inania pronunciat: hæc autem quia fieri possunt, & ipsæ Striges fatẽtur fieri, putat hic etiam facta. an non animaduertit nouã diaboli fallaciã, quòd ex possibili cõcludere uelit impossibile? Ast non opus est multa ut adducã ad refellendũ, nosti à posse ad esse nõ procedere argumentum: decebat in defensionibus posteriora cohærere cum antecedentibus.

Ad aliud pergamus argumentum. Quũ ad suppliciũ pertrahũtur lamiæ, aut in fœdere diabolico perseuerant, non implorata Dei misericordia: tunc disertè dico, nõ esse mox occidendas, alioquin non solùm corporis, sed etiã animæ eritis carnifices & interfectores. aut à Deo ueniã poscũt, nec alicuius uitæ nocuerunt. tum multò magis dignæ cõmiseratione & arbitraria pœna. Omnes autẽ ferè lamię, antequam

exuruntur,inuocant æternum Deum, ipſiusq; implorãt miſericordiã, & ſæpe etiã teſtem ſuæ innocentiæ appellant,ſanguinarijs præſidibus ad cœleſte tribunal citatis. Iam rogo,quum ſe iuxta ueſtrũ decretum diabolo emanciparint,unde ulla reſipiſcentia? non à ſathana: aſtutior enim eſt quàm ut ſecũ pugnet: ergo à Deo. Si itaq; Deus agnoſcit & recipit animã,quur tu Prætor uſqueadeò inclementer agis, quũ nulli iniuriã fecerint, ut corpus repudies,maximè quũ in tuo non deliquerit foro, et tibi nullũ in diuino iudicio relinquatur tribunal? quin ex me audi ſapientiſsimum Theologi recentioris conſilium, cuius nomen propter inuidiam prætereo. Is ſtudioſum quendã, qui uarijs deſperationis ex paupertate inſidijs adactus, animã ſuam tradidiſſet ſathanæ, ad præſcriptũ diem ab eo poſsidendã, deduxit in templum, & cum pijs aliquot uiris pro ipſo Deũ orauit, ſeruauitq; afflicti hominis animulã. Ita etiã ſi noſtrę uetulę à uera fide defeciſſent, nõ oportuit eas in illa defectione enecari ſed ſanis admonitionib. in uiam reduci: at in carceribus Deũ æternũ profitẽtur & inuocant, & multò magis in agone. Non diu eſt, q. quędã animã ſuã Deo cõmendabat iuſto iudici, & miſericordi, quia putabat ſe ſubmerſum iri, quũ in Rhenum pręcipitaretur iuxta plebeiũ falſumq; experimẽtũ, num lamia eſſet. Si enim ſupernatet, nec ſubſidat, πειρατήριον creditur eſſe, illam criminis ream. Verùm ſuprà cap. 20. huius experientiæ uanitatem demonſtraui.

Præterea nõ eſt ad hoc cõniuendũ, ut quis difficiliora loca prætergrediatur, & circa faciliora nõnihil uelitare conetur. Quare te uelim ſiſtere, donec paulò limatius examinemus D. Petri exẽplũ, non ſolùm abnegãtis, ſed etiã licet mox prẽmoniti, Chriſtũ Dominũ ſuũ præſentẽ abiurãtis. Nõ etenim Petrũ infirmitate lapſum dicere ſufficit. Ecquæ illa eſt infirmitas? non carnis (ut ſic opinari liceat) imò ex eius nimia uaſtitate & potẽtia peccamus: ergo ſpiritus. Sic & lamias meas excuſabo. At ut Petri tranſgreſsionẽ nõ prorſus fuiſſe leuiorẽ intelligas, elargieris mihi peccata eſſe inẽqualia, unũ altero maius. Suppoſita iã una eadẽq; ſpecie, primùm rogo, an nõ illud grauius, qd homo excelſus & illuminatus cõmittit, q̃ quod uulgaris & infimus peccator? Enimuerò quò altius qs aſcendit, eò decliuiorẽ & periculoſiorẽ patitur ex caſu ruinã, q̃ is paſſurus ſit, qui pauciores abſoluit gradus. Secundò quæro, an non ille magis ſuũ abneget principẽ, quo ipſi uicinior eſt, & ornatus ab eo tũ ſpectabiliori dignitate, tũ plurib. beneficijs? an non abominabilius, ſi legatus deficiat à ſuo Imperatore, q̃ ſi in defectionis crimẽ impegerit gregarius aliqs miles? Tertiò ſciſcitor, an reliquis parib. paſtor nõ delinquat inexcuſabilius tũ ob repræſentationẽ ſublimioris perſonę, tum ob ſcandalũ, q̃ unus aliqs ex grege? Quartò, an nõ peccatũ eò cenſebitur indignius, quò plures & uehemẽtiores cõſpirant illecebræ, quàm ubi minores? Quintò, an non turpior ſit nota peccati in eo qui haud ita dudũ antea præmonitus, nõ tamẽ ſibi cauet à delinquẽdo? Poſtremò, an nõ ad ſimplicẽ ancillarũ & famulorũ interrogationẽ ter negare cũ iuramẽto herũ, ſit peccatũ maius, q̃ ſi qs flexuoſis ſathanę perſuaſionib. excęcatus, ſimile cõmittat? Eiuſmodi ꝓpoſitionib. ſubſcripturũ te arbitror: cõcludas ergo ipſus. At nemo iſta à me adducta exiſtimet ad D. Petri apoſtoli exaggerãdã abnegationẽ: ſed ad caſtigãdũ eos qui ꝓprijs uirib. tantũ aſſcribunt, & nõ diuinæ ſoli gratię, quo minus in ſingulas horas, imò momenta

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 18.

nomen

nomen Christi abiuremus: deinde etiam, quòd sicuti Petrus suæ pœnitentię interuentu consequutus est misericordiam, ita & Lamiæ & nos omnes mortales impetrare queamus à Deo delictorum remissionem, quamuis semel atq; iterum defecerimus.

Tertia obiectio. Tertium erat argumentũ, quòd sint homicidæ. Fateor, si homicidij conuincũtur, interficiendas iuxta legem Mosaicam & ius commune. Atqui agnoscis, Striges exhibere res innoxias: ergo quum illæ ne hilum prorsus noceant, multò minus periment: non igitur criminis reæ sunt. Proinde nec hac ratione de ijs supplicium capitis sumi debet. Si dixeris, in eis necandi esse animum & uoluntatem, quamuis non respondeat successus: etsi hic responsum abundè putarim in fine proximi capitis, tamen hoc præterea tibi obijciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, nõ, nisi in actum cœperit dirigi, à magistratu, cui exteriora saltem commissa sunt: alioquin quotidie eorum aliquot myriades ad carnificinam traherentur, qui aliorum necem desiderarunt & uoluerunt.

Exod. 22.

Quarta obiectio. Quartum argumentum, quòd spurcam libidinem cum immundis spiritibus exerceant, plerunq; & sub forma canis aut hirci aliaúe specie. Quanquam hoc copiosè suprà cap. 13. confutarim, appendicis tamen loco adhuc subiungere uolui, in hoc me non tam uanam illarum confessionem mirari, quàm stultam aduersariorum credulitatem. Quum enim libido coitionis causſam habeat lasciuiam, non potest ea esse in eiusmodi exuccis, exanguibus & stupidis uetulis. deinde mẽbrum diaboli semper fertur frigidum, ex quo nulla accedit uoluptas, quum hinc multò suauius libidinari queant cum proprijs maritis. Denuò concludo, hunc carnalem congressum esse phantasticum, ex inani sathanæ profectum impressione. Dæmones siquidẽ possunt sua subtilissima essentia humores spiritusq; mouere, & per eos uarias formas in organa excitare, perinde ac si extrinsecus occurrerẽt nõ solùm dormientibus, sed etiam uigilantibus, ut extrinsecus & esse & fieri credamus, quæ tamen nec sunt nec fiunt. Ita dæmonum illusionibus seductæ quædam mulieres crediderũt se cum Diana noctu equitasse. Et ut à simili procedam, scio aliquos optimè ratiocinantes, & omnibus sensibus integrè sine læsione utentes, ut ne suspiciũcula esse possit melancholiæ, qui tamen non poterunt cum uxoribus aut alijs coire, eò quòd uirgam uirilem amisisse putarent excantatione magica, quam meretrix, cum qua prius conuersabantur, struxisset. Iam ipse concesseris mẽbrum non ablatum, quum postea restituatur. Interim mille iuramentis adseuerabunt rẽ aliter se non habere, quicquid contrà dixeris. Proinde si hominis fortissimi imaginatio potest imbui tam uana persuasione, quare ab hoc ambitu senticosi labyrinthi segregas miserrimas Lamias? Enimuerò si quod minus uidetur esse, est: erit & illud quod magis. Et ut clarius tibi constet, quantum libidinis impressio ualeat, audias locum ex incerti autoris Epistola de incantatione & adiuratione: Memini, inquit, quendam nobilissimum uirum iurasse, se esse ligatũ ne cum mulieribus coiret, quem adiuuare uolui impugnando ipsius persuasionem uarijs argumentis: sed quum nihil proficere possem, approbare cœpi hominis sententiam, & eandem confirmare, producto Cleopatræ libro de fœminarum speciositate: ex quo quũ legerem, ligatum, si coruinum acciperet mixtum cum sesamelæo, & corpus totum eo ungeretur, iri curatum: ipse

August. de spiritu et an. cap. 28.

Decret. 26. q. 5. episcopi ex concilio.

hoc audito, confisus libri uerbis, exequebatur consilium, & restituebatur cupiditati coeundi. Remedium tantæ potentiæ non erat: sed quia imaginatio erat occupata in falsa caussa, necesse etiam erat ut tolleretur eo remedio, in quo acquiesceret imaginatio. Quapropter & istam superstitioſę credulitatis nebulam à sui iudicij oculis detergant aduersarij.

Quòd porrò uelut inexpugnabile munimentũ opponatur, eum qui cum iumento concumbit, morte ex Mosis decreto mulctari: ideoq; infinitis partibus truculentiorem mortis pœnam mereri, qui dæmonis spurcitiem uenereã pateretur: hoc profectò tibi non negabo, ubi eam libidinem reuera expleri posse, hinc & perfici ostenderis. At quum satis superq; demonstratum sit cap. 13. hic & alibi, congressum hunc non nisi merè esse imaginarium, aliam autem cum bruto coitionem, indubitanter peragi sciamus, explodẽda hoc loco ea oppositio.

Exod. 22.

Quinta oppositio.

Quintũ succedit argumentũ, quòd seducant alios Lamiæ. Quum phantasia sint delusæ, quomodo alios seducere queunt? nisi phantasmata sibi falsò à dæmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quod etiam si fit, esse quàm rarissimum, nemo dubitet: secus licet fateantur, quemadmodum & multa alia quæ solùm per somnia ipsis apparuere, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino diuexatę sunt, nullum uniuersæ huius delusionis agnoscunt alium magistrũ quàm dęmonem, suis illas technis deludentem. Quantum adhęc uirium in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicuntur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam insulsa intelliges, uaria, nec cohærentia, ut utraq; in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitatas obsessasq;, imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facilè agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solum, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iamdudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At Lamias in fœderis contractu diabolo pollicitas esse, quòd in hanc societatem alias quoque traducere satagent, dices. Nimis certè multis diuersisque suprà docui testimonijs, pactionem illam esse phantasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de pręcipiti hominis metamorphosi, tum de reliquis ad nauseam non repetendis, quę ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Sexta obiectio.

Huc sexta simul & postrema pertinet obiectio, quòd mõstrosas uetitasque ediscant artes. Hic mihi easdẽ explicari uelim: nullas siquidem norunt, nec eas decrepita ætas patitur nimis obtusæ mentis: unde & à satana citius delusæ, quibusdã apparitionibus, umbris, præstigijs, & inanibus imaginationibus fisæ, uelut bis pueri senes, quæcunq; ludibria pro ueris amplectũtur. Eo autem pertinacius hoc urgetur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent comprehendi damnariq; decreto promulgato, l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elemẽta turbare, uitam insontium labefactare, non dubitant, & * manibus accitis audent uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat. Lamias autem nostras, ut indoctas, uetulas & deliras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere aut uitiare posse, uti nec ullus

** aliàs, malines accitos*

lus potest mortalium: item neq; omnino dæmones cogere, ut alijs noceant, posse, satis superq; demonstratum est. Quocirca eas decretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominum insidiantur, eiq́ue uim faciunt, ueneno id fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur & sunt: hæ ex hoc edicto puniantur, quas non suscepi patrocinandas. Adhæc quemadmodum nostræ Striges nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mentis doctrinam cũ Magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorũ adminiculo in sua professione instituantur promoueanturq́; nullas etiã præscriptas coniurationũ formulas, quas sequuntur: nullum præterea annulo incarceratũ, aut crystalli soliditate obseptum dęmonẽ in suũ ministeriũ, uelut pleriq; Magi, circumferũt: corruptam multiplicibus imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phantasiã solummodò doctorẽ uenerantur & colunt, cui utplurimũ propensius confisæ, miserè decipiuntur & in pernicię ruunt. Nec quidem præter uulgarẽ morẽ quicquam peculiare ob indolis crassitiẽ & spirituũ inhabilitatẽ ualent: secus aũt diabolus potest ob tenuitatẽ, subtilitatẽ, celeritatẽ, & longum rerũ usum. Non est itaq; quòd ullarũ peculiariũ artiũ prodigiosarũ & inhibitarũ insimulentur nostræ insensatæ anus. At qui curiosas magicasq́; exercuere artes, magi fuerunt prophani, qui & libros habebant flammis postea traditos iurè, ex Pauli doctrina, ca. 19. Act. Quoscunq; huius factionis homines condemnat Moses, & lex Imperatoria.

Supra cap. 3.

Epilogus cũ admonitione.

Hinc tandẽ ex animo omnes cuiuscunq; status, qui in prędictis erroribus adhuc conquiescũt, iniquis incendijs animã aggrauantes, manusq́; innocẽti defœdantes sanguine, præmonitos uolo, ut præiudicio inueteratæ opinionis semoto resipiscãt adhuc: ad quã uocẽ si eorũ ut nimis præfractorũ occalluerint aures, in tam inextricabilẽ diaboli labyrinthũ eos inuolutũ iri præsagio, unde nullũ poterit educere Thesei filũ, sed solius miserentis Dei filius: tam frequẽtes carnificinas architectabitur accumulabitq́; Dei & hominum hostis ut iuratissimus, ita & sanguinis innoxij cædiũq́; impiarum sitientissimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palàm hæc proponet sinister euentus, quod pro ineffabili sua bonitate cleméter auertere dignetur misericordissimus Deus. Falsus enim malo audiri uates: sed me uestigia terrent. Exempla noui cõplura. Quid iam alij cũ magno suo malo & reipublicę detrimẽto experiuntur, ipsi certiores erũt testes. Telã contexere longã & inexplicabilẽ in hominũ ruinã exitiũq́;, millearteficinõ erit difficile, potissimùm apud quos ex uoto succedere institutũ uidet: ubi nimirũ ob peculiare suum ex Dei assensu factũ, in uitã insontẽ porrò sæuiri animaduertit, tũ neruũ cõsequutus, alia similia, uel etiã tetriora molitur, qb. in sua nassa arctius constringit, atq; ex Charybdi in Scyllã propellit, quos suis strophis, pnas offerre aures cõperit. Hic sanè cõniuet sępenumero Deus meritò, ob inuictã eorũ credulitatẽ, qui, licet aliter sacrarũ literarũ lectione, maximè ex Iobo instituti, nõ tã Dei iusti manum uel probantẽ uel castigantẽ agnoscũt in ualetudine afflicta, in segetũ, uinearũ & pecorũ perditione, quàm singularẽ eius misericordis benedictionẽ & gratiã in prospera ualetudine, felicitate & annonæ affluentia amplectũtur. At ipsam uniuersæ huius controuersię ueritatẽ patefaciet extremè iustissimũ Christi tribunal, cuius infallibili cẽsuræ, quicquid à me hic dictum est, libenter submitto.

DE COMMENTITIIS IEIVNIIS.

AB hoc impoſturarum dęmoniacarum, quibus & humanæ ſuffragantur, argumento non erit aliena fraudulenti cuiuſdã ieiunij longioris explicatio. Quum anno ſeptuageſimotertio ſupra milleſimum quingenteſimum,illuſtriſsimã, & tam ob animi quàm corporis dotes nunquàm ſatis laudatam,Mariam Leonoram, Clemẽtiſsimi potentiſsimiq; noſtri principis Gulielmi,ducis Iuliæ,Cliuiæ & Montium,&c. ſeniorem filiam per uarias prouincias in Boruſsiam,eiuſdem duci Alberto Friderico iuniori, comitatu equeſtris nobilitatis admodum inſigni,coniugem deduceremus, de miraculis rerum diuerſis frequens in tam longinquo itinere apud doctos fuit agitatus ſermo. Clariſsimi etenim, & doctrina ac pietate ornatiſſimi uiri ſe nobis cum beneuola hoſpitij oblatione, ex pij eruditiq; alicuius colloquij occaſione non rarò obtulere: cumprimis uerò inter reliqua Boruſsiæ ornamenta minimè uulgaria Doctor Matthias Stoius, Regiomonti ducis illuſtriſsimi medicus digniſsimus:Stetini D.Iacobus Schadius Clementiſs. Pomeraniæ ducibus à medicina, uir profectò cui ſingularis eruditionis teſtimonio, & artis noſtræ uſu eximio,uix parem alat Pomerania. ad hunc numerum referendi quoq; D.Seuerinus Gebelius Dantiſcanus Medicus,Elbingę D.Bartholomęus Calckreuter: identidem Frãcofurti ad Oderam inſignis uir D.Caſparus Hoffmanus, Clementiſs. Marchoniſſæ medicus,D. Ioannes Knoblochius medicinæ Profeſſor, D. Vuolffgangus Iuſtus medicus & mathematicus:Roſtochij, D.Leuinus Battus, Henricus Bruſeus, Petrus Memmius excellentiſsimi medici, Lucas Bacmeiſterus Theologiæ Doctor & uniuerſitatis Rector, Ioannes Borcholt LL.Doctor & Syndicus, Nathan Cytræus poëta minimè uulgaris:Vuiſmariæ Ioãnes Periſterus Theologiæ Doctor, Superintendens: alijs item locis cũ uiris doctiſsimis ſua laude non fraudandis,grauiſsimæ fuerũt inquam habitæ quæſtiones.Inter reliqua uerò de quibus unquam ſtrenuè fuit diſceptatum,argumentum ſuppeditauit multifariam admirabilis illa hiſtoria de quadam puella Vnnenſi, quę circiter annum abſq; ullo cibi aut potus uſu uitam protraxiſſe, & in ea abſtinentia cõtinuò adhuc perdurare incolumis,aſſerebatur.Licet autem narrationi fidem non darem,de ea tamen comperi ueriſsimum quod ille ait:

Maria Leonora Pruſsiæ Ducissa.

Fama malum,quo non aliud uelocius ullum,
Mobilitate uiget,uiresq; acquirit eundo. 4. Aeneid.

quò ſiquidem diutius in itinere perſeueraré, eò uerſibus Latino & Germanico idiomate euulgatis, oratione itẽ ſoluta in cõcilijs,ſympoſijs, colloquijs familiaribus, in principum quoq; aulis res miraculorũ lenocinijs ornatior ſanctiorq; reddebatur. Proinde ut natura in ueritatis abſtruſæ ſacroſanctis myſterijs ſolerter inueſtigandis paulò ſum religioſior, admirabiliũ euentuũ narrationi, ſi lateat ratio, non temerè cõfiſus,Vnnam in Comitatu Marchię, quę noſtri Principis imperio ſubiacet, contendo,quid rei eſſet,coràm exploraturus,die 18 Decẽbris.Puellam accerſo,Barbará nomine, decé annos natã, ex patre Hermanno Kremers & Anna matre,quę iam ad tertias cũ Euerhardo Leidecher tranſierat nuptias.Miraculi

Barbara fabula actrix.

culi hęc ſummã exponit: filiã nimirum ſecundo Februarij, morbo correptam haud uulgari: eodẽq; à 25 Martij ad 12 Maij perdurante, illã pauxillo uini, cereuiſiæ & lactis protraxiſſe uitã: inde ex lethali decubitu redditã mutã uſq; ad 24. Octobris, quo loqui rurſus cœpiſſet, conſtãte ſemper mente: interea tamen ne uel momentũ cibi aut potus aſſumpſiſſe, nec aluũ, nec ueſicã quicquam toto hoc tempore uſq; ad illũ diem excreuiſſe. Prædicat & filiæ pietatem eximiam: & quanto ſtudio à nobilibus, conſulibus, atq; alijs minimè obſcuris hominibus in eam fuiſſet obſeruatum, num quid ſubeſſet fraudis, explicat: & re ipſa compertũ, fuci nihil latere. Puellã inde ſcipionibus ſubalaribus, quorũ adminiculo ad greſſum fulciebatur, innixã contueor, facie uenuſta, colore uiuido, genis roſeo rubore decoris, manibus pedibusq;, quinimò & corpore toto bene habitam & agilem, ſed uentre collapſo, ut mater ſpinę dorſi umbilicum tanquam adnatum, eſſe affixum affirmaret: at eundẽ ubi contrectare tentarẽ, fletu petulanti meas illa effugit manus. Nihil totmenſibus cibi aut potus aſſumptũ ab ea, nihil itẽ per aluũ aut ueſicã redditũ, ſanctiſsimè aſſerit mater. Pulſum arteriæ animaduerto exilem in carpo, utin ea ætate ſolet. De reliquis inquirenti, nihil deſiderari in ſomno, ſputũ cõſueto more eijci, mucum ex deſtillatione nares excernere, aliquãdo & leuẽ è corpore expirare ſudorẽ, reſpondit mater: cuius aſſertioni quũ ab alijs fidei nimiũ tribueretur, huc ob rei inauditę admirabilitatẽ, uelut ad Dianam Epheſianã, religionis ergò, concurrebatur, cui nec infructuoſa oblationis pecuniariæ uſura accedebat. Siſtebatur tunctẽporis quoq; Principi noſtro Clementiſsimo, Conſiliarijs eiuſdẽ & Nobilitati. Sũmus illi delatus honos à Comitibus, generoſisq; matronis: Cõſulibus itẽ ac magiſtratu Vnnenſi, qui & teſtimoniũ publicis codicillis puellæ perhibebãt de ipſiſsima ueritate, nihil ſcilicet doli latere: quod exinduſtria adeoq; oculata obſeruatione nouẽ dierũ, quibus in ipſorũ ædibus ſedulò fuiſſet cuſtodita, idq; aliquoties à diuerſis fuiſſe factũ, ſe teſtari confirmabant.

Ego contrà uarijs iuſtisq; de cauſis motus, merã eſſe impoſturã, ingenuè palàm ac ſeorſum teſtatus ſum, reclamantibus profectò uiris magnificis & eruditis, quos phantaſiarũ mõſtra mihi exprobrare nõ pudebat. Fidẽ porrò ex rationũ archiuis mihi hęc faciebãt, quòd quum ante aliquot menſes ex morbo nõnihil fuiſſet conſumpta, inde conualeſcens, corpulentior habitiorq; indies eſſet reddita: quod omnino fieri nequiuit citra alimenti aſſumptionẽ, in ea potiſsimùm ætate, in qua nõ modò ob caloris magnitudinẽ, & perpetuum per inſenſilẽ tranſpirationẽ effluuiũ, ſed & perditi reſtaurationẽ, uictus requirebatur liberalior. Nã qui creſcunt, inquit noſter Hippocrates, plurimũ habẽt calidi innati: plurimo itaq; egẽt alimẽto, alioqui corpus abſumitur. Voracior ſiquidẽ calor natiuã exhaurit perditq; humiditatẽ, niſi addito familiari effrenis coerceatur. Propterea omnium minimè ieiunium ferunt pueri. Enimuerò pro caloris ratione alimentorũ proportio & menſura, uel nullo alio quàm natura docẽte, conſtituitur. Nec eſt quòd ad craſsi, tenacis glutinoſiq; humoris in ea ætate collecti cõcretiq; aſylũ, hic quis confugiat: is ferè nõ in alio quàm ſenili & frigido coaceruatur corpore: quẽ etiamſi in tenella puella prẽter naturæ ordinẽ nõnihil accreuiſſe donẽ, ea cauſa ieiunium quidem aliquandiu innoxiè ſuſtinere potuiſſet, ſqua'idã tamen & ob longitudinẽ ægritudinis macilentam

Aphor. 14. l. b. 1.

Ieiunij difficulter ferunt pueri.

Aphor. 13. lib. 1.

permanere oportuit: nõ aũt cũ deperditę per uniuersum corpus carnis reparatione & incremẽto, collapsarũq; uiriũ restitutione, multo certè minus cũ singularũ totius corporis partiũ iusta auctione cũctis cõspicua, incolumiorẽ apparere. Adhæc, quomodo excremẽta reddi naribus possent, sputũ proijci, aut sudor excerni, ubi nulla materia nullusúe fomes? unde itẽ somnus suo tenore naturali citra accedentẽ cerebri humectationem subsequetur?

Prẽterea ubi quę diuinitùs extra naturę functionẽ in ieiunio diutino facta cõmemorãtur, ad trutinã pẽsiculatius uocarem (quæ cõmunis est obiectio, quãdo aliò elabẽdi uia præcluditur,) nunquã in ullis hominibus longioris interualli abstinentiã obseruare licuit, quàm in certis, insignibus, & spiritus diuini lumine illustratis personis, imò & selectis Dei organis, per quæ suę uoluntatis mysteriũ, inexplicabilis potentiæ immẽsitatẽ, quinimò seipsum atq; adeò maiestatẽ suã incõprehensibilẽ, incredulis, immorigeris & duræ cerui cis hominibus aperire, ostẽdere & indubitãter testari uoluit. Obuius hic inprimis Elias ille Thesbites, diuinus uates, qui ab angelo cibatus cõfirmatusque, quadraginta noctes & dies perfecit ieiunus in itinere ad Dei montem, Oreb scilicet nuncupatũ. Moses Dei scriba & legatus, spectabili maiestate Dei fretus in mõte Sinai, dũ tabulę legis diuinæ conscribũtur duæ, quadraginta itidẽ dies & noctes ab omni uictus usu perdurat. Tentãdus etiã in carne à satana Christus, totidem dies noctesq; ubi ieiunasset, esurijt. Hæc non uulgò aut cõmuniter usurpata sunt exẽpla, inter quę ne quidẽ mentionem meretur insolẽs hæc puella, nõ Tobiæ angelo ducta, sed mẽdaci spiritu agitata. De tot dierũ abstinẽtia uiri pij historiã postea adiũgere uisum est, ne Lecto ri hic tædium pariat, lõgius interrupta cõmentitij huius ieiunij explicatio. Ciues adhæc Iabes in Gilead ieiunauerũt septẽ diebus. Habet etiã ob ieiuniũ suã laudis notam in Scriptura diua Iudith. Iudęi tres dies ieiunãt hortatu Iudę. Paulus resipiscẽs, tribus diebus nec comedit, nec bibit, & accepto pòst cibo corroboratus est. Cornelius centurio, religiosus ac timẽs Deũ, dies quatuor ieiuniũ tulit. Ioãnes baptista in deserto prędicãs, uestitus pilis camelorũ, & zona pellicea circa lũbos suos, uescebatur locustis & melle syluestri.

1. Reg. 31. *Iudith ca. 8.* *2. Macha. 13.* *Act. 9.* *Act. 10.* *Matth. 3.* *Marc. 1.*

Si qui alij in historijs ob ieiunij opinionẽ celebrẽtur, horũ nõnullos certis quibusdã diebus, at nõ continuò ieiunasse, plerosq; parco cibo uictitasse legitur: tales fuere Antonius Ægyptius abbas, Seuerus abbas natione Syrus, D. Hieronymus, & aliquot alij uiri pij ac eremitę cõtinentissimi, tũ alibi, tum in remotissimo Ægypti deserto commorantes: item sanctæ aliquot uirgines, uelut Euphraxia, Paula, Cecilia, atq; aliæ similis continentię uirgines. Sic etiam illum eremitã, fratrem Nicolaum Vnderualdensem Heluetium, ex radicum esu aliquot uixisse annos quidam fatentur: tametsi sint qui religiosius de eo sentiẽtes, secus uelint, at mea quidẽ sentẽtia, temerè: quod non obscurè intelliget, qui ad lucis aciẽ singula quę in ipsius uita describũtur, oculatius expẽderit: sua laude interim ob nõ uulgarẽ pietatẽ & incõparabilẽ cõtinentiã sanctus ille uir dignissimus & perpetuò celebrandus. Alios insup hic claros reddidit ieiunij simulatio: tales etiã absoluta hac nostra narratiõe subiungã, ut rerũ similitudine docti mortales, nõ tã faciles propositis eiusmodi exemplis aures posthac offerant.

Marul. li. 4. cap. 1. 2. *Rauisius.* *Volater. li. 21.* *Hieron. ad Eustoch.* *Nicolaus eremita Vnderualdensis.*

Si quid hic calor natiuus, humidi substãtifici cõseruatio, tenacis humoris copia, pororum dẽsitas ualẽt, uti profectò

ualere

Ieiunium longum qui perferunt.

3. Reg. 34. *Exod. 34.* *Matth. 4.* *Luc. 4.*

ualere diffitebitur nemo: pręcidi tamẽ lõgiꝰ tẽporis ieiunij filũ oportet: alioqui sanè subtrahitur historiæ fidei fulcimentũ, etiãsi uiri inueniãtur nõ indocti, qui aliter demõstrare ex dictis causis cõtendãt, fortasis etiã seducti scriptorũ uariorũ authoritatis pręiudicio, qui etiã falsis narrationibus uel fraudulẽtis lõgioribus ieiunijs falli potuere. Dictis uel scriptis extra rationis limites non perpetuò fidendum existimarim: fidei nostræ Christianæ mysterium hic exceptum uolo.

Calor uitalis. Humidum substantificum.

Vita extra omnẽ cõtrouersiã calore unico cõsistit, quem alit sustinetq; tenax, pinguis, oleosus & aëreus humor, qui in partiũ similariũ substantiã diffusus, omnẽ effugit oculorũ aciẽ. In horũ duorũ cõsensu, calidi nimirũ & humidi, uita perdurat: illud cunctarũ actionũ opifex habetur, hoc illi substernitur, ut durabilius permaneat. Quãdiu ergo uitalẽ calorẽ fouere potest iucunda ea humiditas natiua, tãdiu in uiuis permanet animal: quæ si multa, crassior, & dissipationi cõtumacior fuerit, tardius à calore uitali, qui ea inuolutus, paulatim portiũculas dissperdit cõsumitq;, absorbetur. Cæterùm quũ animantiũ moles ea ratione semper diffluat & minuatur, nisi altera similis substantia pro ea quæ perijt, substituatur, sensim profectò exhalabit atq; dissipabitur uniuersa. At in absumpti humidi huius natiui, ex semine & primis nostræ generationis initijs orti, locũ qđ reponas, inueneris nihil. Deficiẽte itaque pabulo substãtifico (ut dicũt) uitalis caloris, hũc extingui necesse est, & exitiũ subsequi pręceps. Huic porrò ut obuiã eatur, alimentorũ necessariò accersetur opera, ut nimirũ gratæ cuiusdã humiditatis accessione, ea quę natiua est, irroretur, sicq; cõstantius sui caloris uoracitati obsistere queat: qui licet de humore primigenio semp aliqd depascat, attamen minus, ubi accessorij aliměti suppetit copia: quo prorsus sublato, caloris natiui qualitas redditur acrior, humorẽ natiuũ citius absumẽs, potissimũ ubi corpus mouetur exerceturq;: quocirca absq; aliměti accessione corpus humanũ tẽpore lõgo cõsistere nequit. Hic certè alia erit hominis rationalis ad actiones qualescũq; nati, nec superfluo uictu saburrati cõsideratio: alia exanguis alicuius torpidæ & irrationalis bestiolæ, scintilla caloris afflatæ, & multo frigido glutinosoq; humore perfusę inspectio. Huiusmodi chamęleon est, qui à me aliàs irritatus uariè, admota etiam ardente cãdela ipsius oculis & rostro, uix quicquam dimouebatur uiuus. Vt quidem in frigido corpore tantam humoris crassi & tenacis abundantiã nonnunquam coaceruari, quem non nisi longiori tempore deuoret calor insitus, dono: non tamen constitutione tali mortalium corpora quis mihi facilè ostendet, quę multorũ annorũ ieiunia sustinuere, qualia ab authoribus prędicantur nõnulla, quos potius aliorũ relatu, quàm oculata ueritatis animaduersione, illa tradidisse, dubitare nolo.

Chamæleon.

Interea tamen nec Hippocrati hic subscribendum sentio, qui hebdomada homini letalem inediam præscribit: nisi fortè ad excusationem illius adducatur diuersa Gręcorum à nostratibus constitutio. Atqui Plinius non utique septimo letalem esse scribit, quum & ultra diem undecimum pleriq; durauerint. Ego profectò (quod citra ullam fateor iactantiam) illæsè dies quatuor ab omni cibo & potu sanus uixi: at frequentius lotiũ reddere oportuit, quod inedia redditur acrius. Potuissem & longius ferre ieiunium, nisi quid grauius mihi ex continuis uigilijs fuissem ueritus. Frater meus Arnoldus ad octiduum pertulit

lib. de carnibus.

li. ii. cap. 54.

innoxiè,ſumpta exigua carnis cidoniorũ buccella. Familiaria eiuſmodi exẽpla poſſem adducere plura. Talis profectò abſtinentia inordinatorũ affectuum coercendorũ efficax frenũ,ſubminiſtrãs & peculiarẽ ardentioribus precibus uirtutẽ. Hoc modo Sara Rague-
Tobiæ 3. lis filia, Heſther item alloquutura regẽ
Heſt. 3. Aſſuerũ, cum ancillis & Iudæis, tribus diebus & noctibus nec manducarunt nec biberunt: quemadmodum & Ni-
Ion. 3. niuitæ, intellecto à Iona ſui exitij nuncio, ad preces continuo ieiunio confugiunt reſipiſcuntq;.

Vt porrò illud impoſturarum genus omnium oculis clarius appareat, hiſtoriam cœptam proſequar, fictitia inde
Fictil. et detecti ieiunij enarratio. ieiunia aliquot enarraturus. Vſuræ ergo amplioris faciendæ, uti opinor, gratia, in Aprili proximo, uitricus & mater unà cum ſua Barbara atq; eius ſorore Elſa duobus annis ætate maiori, acceptis à Magiſtratu Vnnẽſi literis in eundem uſum ad illuſtriſsimum noſtrum Principem commendatitijs, ex Marcæ Comitatu Cliuiam uerſus iter ingrediuntur, ubi tunc temporis cum aula Princeps ſubſiſtebat: cui libellus ab illis ſupplex exhibebatur, quo facti teſtimonium, ipſius Clementię ſigillo communitũ, nimirũ puellam hanc toto anno & mẽſe integro ab omni cibo & potu abſtinuiſſe, nec aluo excremẽta depoſuiſſe, uti nec ueſicã ab urina leuaſſe, ſuppliciter rogabatur. Interim ſolito honore excepta, mira celebratur obſeruantia à cũctis tam ſpectatæ nobilitatis, eruditionis ac prudẽtiæ hominibus, quàm etiã obſcuro plebeioq; loco natis. In itinere quilibet rei nouitatẽ illectus accurrebat, mun. rib. quoq; nõ illiberaliter oblatis, datis acceptiſque. Iã ſanè hoc loco ab hominũ oculis faſcinum abſtergi uoluit ille unicus omnis ueritatis author benigniſsimus Deus noſter, qui ad certũ tẽpus quandoq; ad eiuſmodi pręſtigias conniuet ob noſtrã incredulitatẽ, uel ut nos puniat, caſtiget aut probet. Oblata mihi palàm cõmonſtrãdę huius fraudis occaſione, quũ familiã Cliuiæ alã, apud Clementiſsimũ noſtrũ Principẽ inſto ſuppliciter, ut illa meo examini aliquot dies in meis ædibus, ipſius Clemẽtiæ decreto cõmitteretur. Quid fit? Annuit Princeps. Accerſita denuò à me, amicè habetur contrectaturq;: crepũdia adhęc offero, ut eã mihi beneuolẽtia cõciliarẽ: dehinc moraturã apud me tres ſeptimanas ex Principis iuſſu, propono. Hic mira oratione modeſtiã, ſanctimoniã quietãq; indolẽ prædicat uitricus: ſuadetq; eã ſuæ libertati relinquendã, nec ullo modo turbandã: alioquitã acerbis querelis, eiulatibus & lachrymis domũ cõmoturã, ut lõgiſsimè ad aliquot etiã milliaria ſublatã optarẽ: ꝓpterea & Elſa ſoror ſenior ei ſemp fuiſſet admiſſa ſocia, ſiquãdo ad ueritatis inueſtigationẽ, Cõſulis Vnnenſis & quorundã aliorũ fidei traderetur. Me ſuauiter & benignè acturũ cum ea, nec opus fore ſororis præſentia aut ſocietate reſpõdi: quum uerò cõſtantius urgeret alter, eos ſimul cũ Barbara poſtridie Vnnã remittẽdos ſimulãter dixi, ne illã in aliquot dierũ ieiunij tolerantiã prius ſaburrarent, quàm in meã fidẽ domi reciperetur. Elſam permitti comitẽ, diligẽtioriq; obſeruatione utrique attẽdi iubet Princeps. Poſtridie ſimul omnes inopinatò ad meũ domicilium reuoco, quaſi dimiſſurus: adeſt & Princeps: cõmõſtro faciẽ, manus & pedes: uentrẽ denudo, qui cõtractior apparuit. Dolũ ſubeſſe incũctanter ex uenuſto faciei plenioris rubore, illuſtriſsimus etiã Princeps ſuſpicabatur. Meæ hinc fidei totũ creditur nẽgotiũ. Parẽtes accepto à Principe uiatico, ꝓtenus Vnnã reuerti, & poſt tres ſeptimanas repetere filias uolui. Seriò rem actũ iri

ocula-

oculatiusq; ſubuerita,meo quidem iudicio,mater,lachrymas profundit largas,abit tamen.

Ad primum progredior actum, inſtructis prius domeſticis, quo ad omnia conniuere,nihilq; in utraque puella obſeruare uiderentur: libertatem per uniuerſam domum ſusq; deq; uagandi & in hortũ excurrendi permitto: nec diu moratus, conſcenſo equo ægrotum longius uiſito,redeoq; hora ueſpertina. In hac licentia hilares puellæ, optimè ſecũ agi, cæcutire meos, & hunc fabulæ actum ſe pulchrè peracturas,quemadmodũ aliquoties antea,in animũ inducebãt. Interea quoquò ſe uerterent, & quicquid tractarent,à meis uelut aliud agentibus gnauiter & dextrè,ſimulatè tamen, aduertebatur.Prandiũ ſumit Elſa cum meis familiaribus:eo finito,cõiunx mea altera Henrica, mulier pia ac mirè cordata,ſe inſomnẽ peregiſſe noctẽ,& ea propter ſibi in culina ſedẽti dormiendum nõnihil eſſe ſimulat, uelata facie raræ texturæ tela, per quam contueri quicquid ageretur,poſſet. Quid multis? Barbara dormire uxorẽ rata,ingẽs poculum cum generoſa cereuiſia fortè ibi repoſitum arripit, liberaliterq; bibit. Repẽtè tela abiecta cõiunx eam intuetur ſilẽs.ſic poculo Elſæ clàm tradito,Barbara abit pudore nõnihil ſuffuſa: id tamen ab uxore non fuiſſe uiſum,quòd nihil dixiſſet,confiſa. Non multo pòſt Elſæ pomum donat ancilla, cuius portionem illa Barbarę ſeorſum inſinuat, quã poſtea ab hac comedi occultè, ſpectarunt mei domeſtici: inde & ſtantẽ apud puteum urinæ tantum reddere obſeruauit famula, ut ſi quando aſsideret foco, lotij fœtorem expiraret ueſtis:nec longè pòſt in hortum expatiata, durum aluo depoſuiſſe excrementum, per feneſtrã à meis uiſum.. Hic primi diei actus. Veſperi domũ reuerſus, myſteriũ ſanctimonię huius puellę reuelatum gaudeo, interim dextrè adhuc diſsimulandũ ſuadẽs. Callida etenim erat puella,& obficti ieiunij cõfidentiam audacula nimis, quam familiam meã inſimulare palàm mendacij,puduiſſet minimè.

Poſtero die à famulo per tabulati culinarij rimã,facto prandio, quid rerum Barbara ageret, animaduertitur. Ipſa circumquaq; conuerſo oculo, atque omnia eſſe ſecura arbitrata,in idẽ rurſus poculum manus conijcit, cereuiſiæq; potentioris hauſtus liberaliores ingurgitat.

Tertio die ſimiliter conſpecta, obicem penarij paulo altiorẽ ſcipione adgreſſum parato amouet,et panis ſecalini purioris comedit partẽ, inde & cereuiſiã denuò largius potat. Hinc & integrum panẽ magnitudine pugni in ampliores recõdit loculos,quos & inter femora ſub ueſte continuò abſtruſit. Sic à fame nõnihil recreata,ad ancillã prodit læta. at quũ me inſcio,ancillæ rem aperuiſſet miniſter,illa confeſtim cõmutandos ſuos cum Barbaræ loculis proponit: qua tergiuerſante,manum inijcit uiolentã famula,panemq; è loculis extrahit.Pro ſorore illum conſeruari,mox fingit ipſa,cui uictus abundè ſemper fuerat ſuppeditatus. Hic eiulatus multus. Vxor detegit,quid ab ipſa,famulo,& ancilla tribus diebus fuiſſet oculis conſpectum: negat omnia. Quid facias? Accedens ego, ſilentium impero, Barbaramque bono animo eſſe iubeo, alia tum uia procedendũ ratus. Penariũ panariũq; omnino occludi,pocula ſemoueri, & omnem commeatui aditum reſcindi mando. Sic die ſequenti è lecto hora pomeridiana ſurgens, nihilq; alimoniæ dolo cõſequuta, facie uſqueadeò collapſa & lingua aridà in hortum uenit,ut ægrotam eſſe dixiſſes.Hic dies,

qui postremus Aprilis, ieiunio illi sacer erat.

Postridie cum mea cõiuge & famulo in nostrum expatiaturus prædium, cõmiseratione affectus, rursus cereuisiæ integræ cantharũ consueto reponi loco iubeo, nec longè panẽ butyro illitum, coctos itẽ pisces relinqui: ad tabulati culinarij, cuius paulo antè memini, foramen nepote in insidijs collocato. Cuncta iam fore libera existimans Barbara (quòd famula hinc inde domi, quæ sui essent ministerij, tractaret, hocq; studij semper etiam Elsæ cumprimis incũberet, ut circumquaq; loca prius uiciniora occultioraque lustraret, quàm geniũ nutrimẽto recreare tentaret soror,) positum panẽ tam butyro impinguatum quàm siccũ uorat cum pisciculo integro & maioris piscis portione, ingens adhæc cereuisiæ poculũ ter repetito tractu ferè exhaurit. Sic cuticula probè curata, ieiunium cõtinuò adhuc simulare pergit.

Quum rursus eam sequentibus potare diebus, per consuetã spectaret rimã minister: Heu Barbara, tibi benedicat Deus, acclamat euestigiò. Descendentem inde famulum rogat, quid dixisset? Tibi bene precatus sum inter bibendum, inquit. Me bibisse, mentiris, respondit illa. Tantæ erat impudẽtiæ & insolentiæ, ut à mea familia tolerare tur difficulter. Quicquid etenim alicubi multa inuestigatione furtim consequeretur esui commodum, cuiusmodi erant secundarum mensarũ & conuiuiorum solennium confectiones ex saccharo apparatæ, auellanę, arto crearum crustæ, idq; genus reliqua, seorsum abliguriebat.

Cum uxore igitur extremæ huius pertinaciæ & impudentissimi mendacij pertæsa statuo, post tam frequentes conspicuosq; fabulæ actus, ad catastrophen seriò progrediendũ. Quare claustris penum omnẽ summa industria secludi mando, ut ad ieiunij ueram obseruationẽ nihil esset reliqui: oblata tamen comedendi bibendiq; libertate, si quãdo posceret. Ab unius diei ieiunio, hora matutina, à coniuge mea audiũtur occultæ querelæ, disceptationes & iurgia inter puellas. Barbara sibi nihil à sorore uictus suppeditari occultè, quẽadmodũ apud alios, quorum inquisitioni antea itidem fuisset commissa, fidelem suam nauasset operam, expostulat: se cõtrà nimis curiosè obseruari, queritur Elsa (quæ ob officium sorori eiusmodi cibatione occulta præstitum Abacuc nobis nuncupabatur, quòd Danieli cibum asportasset uates ille) sororẽ lachrymabunda orãs, ut uictu palàm frueretur, alioqui uitrico, matri, ipsisque periculum creatũ iri. Controuersiã accedẽs uxor dirimit, exprobrato Barbaræ cõmento & impostura, singulos tam protasios quàm epitasios comœdiæ actus, & quicquid à se, famulo & ancilla uisum fuisset aliquoties, explicitè demõstrãs: inde ut ab huiusmodi dolo, mendacijs & præstigijs porrò se contineret, piè ac sollicitè hortatur: alioqui Deum iustum tanti sceleris fore ultorem minitata, & Principẽ natura certè clementissimum, de parẽtibus flagitij cõscijs, atque adeò ipsis, dignũ meritò sumpturum suppliciũ. docet, Barbaram hactenus à dæmone mẽdaciorum patre fuisse agitatam: cõmenticiũ illam finxisse angelũ, à quo sępenumerò cõfirmaretur esculo, ut aiebat: talẽ in mea domo nullum sortiri locum, at longius exulare potius à mei domicilij limitibus: resipiscentiæ horã adesse, delictum ætati remissum iri, pro parentibus & ipsis apud optimũ Principem intercessurum fide bona maritũ: si uerò præfractius in flagitio multis documentis cognito perduraret, Principẽ

Daniel.14.

&

& qui à consilijs sunt, citius nobis credituros, quorum cognitioni causa uniuersa fuisset cõmissa, quàm dubiæ lubricæq; fidei puellis: ex gustato ante biduum cerasorũ condito, quòd tantopere se cruciari finxisset, hoc genus dæmonij haud dubiè profligaturum fuisse maritum, si adfuisset.

Hac admonitione finita, discedit coniunx. res interea in deliberationẽ uocatur à puellis: inde lac requirendũ sumẽdumq; cõuenitur, quasi solidiora uentriculus non toleraret. Offertur medius cantharus, duarũ uidelicet librarũ medicarũ quantitas, quẽ sine noxa exhaurit: postridie integer cantharus intrito pane tritico absumitur, uti & reliquis diebus, quibus & halecem & alia uorauit.

Hæc omnia licet à meis palàm suppeditarẽtur, seorsum tamen comedit: tã difficulter à furtiui uictus sumptione solita abduci potuit, donec porrò cibum omnẽ subministrari seriò uetarem, nisi quẽ in publica mẽsa cum reliqua familia palàm in cunctorũ cõspectu ederet. Hic etsi nõnihil etiamnum tergiuersaretur, & me absente coram alijs comedere detrectaret: id quod hactenus in occulto fecerat, domũ reuersus, publicè fieri uolo. Proinde cũ illa strenuè ago præter morẽ: fucũ & impostura exprobro: me ex ædibus illam eiecturũ, nec apud illustrissimum Principẽ pro delicto intercessurum minitatus. Ad hanc cantilenã incunctanter mensam accedens, quibuscunq; cibis unà cum meis familiaribus in omnium conspectu uescebatur citra noxam, quẽadmodũ & reliquis quibus apud me adhuc morabatur, diebus. Elsa quoque uxori clàm fatebatur, se frequentius uapulasse, quòd quum parentes mercium quarumcunq; essent institores, portionesq; liborum & rerum esui gratarũ frequentius desiderarentur, sibi imputaretur: licet illa furtim abligurijsset in alimentũ Barbara.

Quũ uerò hic dolus apud me detectus esset, qui ueritatis adyta aperire studeo & neminẽ lędere, Clementiss. Principi supplico, ne quid acerbius in Barbaram, Elsam & parẽtes statueret, quòd illæ essent iuuenculę, quibus publica punitio, scortationis in posterũ occasionem, uel grauius perditionis damnum dare posset: uitricum adhęc excusassent illæ, uti impostura ignarum: erga matrẽ uerò, uelut fœminam, exornaret clementia principem. Tametsi autem ob sceleris magnitudinẽ uariæ agitarentur sententiæ, & quidẽ pœnã arbitrariã merita fuisset mater cũ filiabus: cõnatæ tamẽ suæ cõmiserationis argumentũ hic quoq; ostẽdit Clementissimus noster Princeps, remissoque flagitio suis sumptibus illas Vnnã relegari iussit, traditis ad magistratũ literis, quibus cum illo expostulat seriò, quòd tam stupidè sibi à puella siuissent illudi: monetq;, ut in posterum maiori prudentia cauerent, puellasq; curarẽt uigilantius in Dei timore institui educariq́ue: & quicquid de Barbaræ abstinẽtia antea fuisset typis euulgatũ Latinè & Germanicè, cõquisitum studiosè collatũq;, palàm in foro combureretur. Hoc edicto munitæ iuuenculæ à meis auehuntur ædibus, 13 Maij, anno 1574. Hæc læta comœdiæ huius catastrophe.

Vnnam reuersa Barbara, pelle & ingenio non prorsus mutato, cunctis persuadet, se quidem antea ieiunium tam multis pertulisse mensibus, sed à doctoris Vuieri efficacibus potionibus restitutam, ut iam per Dei gratiã appeteret comederetq;: se etiam sine ullo scipionum adminiculo, gressu incedere firmissimo ex inunctionibus præstantissimis per eundem Vuierum adhibitis.

Hic profectò prætermittendũ erat minimè, quòd à curatione Generosi Comitis à Niuwenar, &c. Adolphi, eiusdemq; pietatis eximię cõiugis Vualburgæ, domum reuersus, ubi Barbarã lac petijsse potasseq; intellexissem, in mandatis mihi ab illustrisimo Principe datũ esse, puellis persuadeo, ut dorsum Barbaræ consueto meo inungerẽ liniměto, quo in nosodochijs & alibi claudi mutiliq; illiti, suis mox abiectis sustentaculis, liberè sine ullo fulcimento abire solent. Ad hanc illinitionem annuit Barbara: itaq; postridie bis soror Elsa illã fecibus olei uulgaris, cui ob fragrantiam olei spicæ guttam admiscueram, inungit: quæ postero die scipionibus neglectis prosilit, perq; ciuitatẽ hinc inde currit, quasi à me restituta, & hoc nomine sibi pulchra. Hoc modo uoluntarios claudos mutilosq; sanari noui.

VIVA BARBARAE VNNENSIS
puellæ 12. annorum effigies.

Prius uerò quàm similium impostrarũ explicare catalogum pergam, memorabilem ueri ieiunij historiam, cuius antea memini, adiunctis breuiter quibusdam alijs, interserere uisum fuit: ut exemplorũ analogia in hoc argumenti genere, quilibet mentis non omnino prefractæ, nec præiudicio scriptorum effascinatus, promptior in nostram possit transire sententiam.

Henricus ab Hasselt, natus quidem Hasseldæ, at in Norwegię oppido Berga degens, eximiæ pietatis uir, tũc inculpati cœlibatus, tam erga pauperes profusus, ut quũ in diuendendis pannis suam exerceret mercaturã, multò libentius pannum integrũ aperuerit, secueritq; gratis, ut nudi pauperes uestirentur, quàm ut cum fœnore alijs diuenderet. Quum autẽ religio Romana com-

na commutaretur,transiretq; in Saxonicam, & Norwegiæ incolas crapulæ nimium mãcipatos cerneret hic Henricus,nec suæ functioni hic respondere ecclesiarum ministros intelligeret, à quibus in concionibus palàm audiebatur,ieiunio imitandum & Mosen & Heliam, uidelicet quadraginta dierũ abstinentia: at Deum nunc tam diutini ieiunij tolerantiam in hominibus minimè operari. Hic se Henricus,uti omnis uitæ dissolutioris, & potissimùm crapulæ iuratus hostis, concionatoribus quasi Deo honorem derogantibus,& potentiam eiusdem extenuantibus nimis,opposuit,reipsa testatum uolens, omnipotentiam eius nequaquam imminutam aut concisam, sed parem nunc & in æuum,quemadmodum ab initio,perdurare. In nomine itaq; Domini,ad eiusdem gloriam, gratia ipsius fretus,ieiunium tentat:in quo ubi triduum perstitisset, tantùm non fame opprimitur.quare panis triticei buccam & liquoris haustum ubi sumpsisset, utroque in ipso œsophago siue gula sensibiliter permanẽte, dies inde quadraginta & totidem noctes absq; ullius cibi & potus usu perseuerauit. Exacto autem hoc tẽpore,illam panis & potus antea assumpti portionem crudam rursus per os reiecit. Cæterùm ex tam diutina abstinentia mirè fuerunt uires labefactatæ, ut lacte refocillari corpus oportuerit. Detecto hoc miraculo, ab illius prouinciæ gubernatore regio accitus, num tot dies sine ullius alimenti subsidio uixisset, rogatur: huic ueritatem confesso adhuc non credens, rem nouo experimento cõfirmari mauult gubernator. Quapropter Hẽricum cubiculo inclusum, dies quadraginta asseruari iubet uigilãter absq; ullo uictu:qui constanter hoc tulit sine noxa,læsione uirium minore quàm antea. Nihil hic sibi aut proprijs tribuebat uiribus: sed quicquid id esset,soli Deo acceptum ferebat,cuius solius hoc erat opus, potentia & honor. Ob hanc raram & plusquam humanam abstinentiam, atque etiam uitæ innocentiam,Numen Norwegicum à multis nũcupabatur.Nulli erat addictus sectæ. Negociorum uerò suorum causa profectus Bruxellam in Brabantiam,ob hęresios suspicionẽ ex debitoris sui accusatione captus,in carcere denuò continenter uiuit ieiunatq;.Inde lata mortis sententia,ut scilicet combureretur uiuus (cõfessione tamen populo,præter morẽ non prælecta)hic intrepidè sine ulla faciei immutatione, supplicij locum petit: ubi catena alligatus palo,fascibus circumcirca horribili aspectu incensis, putabatur circum palũ uelut in theatro ad extremum halitum discursurus. Sed quid fit? In genua prouolutus, oculis in cœlũ leuatis,feruẽter suas ad Deum fundit preces: hinc surgens, in ipsas progreditur forti animo sine ullius tremoris indicio flammas,in eisdemq; sedemittit tam sedatè,ut ab ipso moueri membrum uel articulum,dum flammis crudelissimè deuoratur, uiderit nemo. Ex ossibus reliquiæ inuentæ nullæ, & supplicij locus à multis religiosè habitus. Schorio Brabãtiæ præside id contigit circa annum millesimum quadragesimum quintũ.Ex ore dignissimorum fide uirorũ,qui Henrico coniunctius usi fuere,hæc refero.

Henrici ab Hasselt ieiunium 40. dierum.

Numen Norwegicum.

Canonicus quidã Leodiensis haud ita pridem dierũ totidem continuum ieiunium experiri conatus,ubi ad decimumseptimũ peruenisset diem,tantam omnium uirium sensit iacturam, ut nisi incunctanter restaurante uictu fuisset subuẽtũ,haud dubiè interijsset.

Canonici Leodiensis ieiunium.

Puella quædã Nicolaa nomine, Bucholdię in Monasteriẽsi prouincia degens, conscientię morbo ita diuinitùs

Nicolaæ Bucholdianæ abstinentia.

affecta, ut hominum auersaretur conspectum, à matre cædebatur, quòd egredi recusaret. Proinde ait: Me Deus percusſit: ſi mater adhæc me uerberare pergat, quid tum factura ſum? Inſomnis diu permãſit, nec octodecim ſeptimanis aliud guſtauit quàm pauca poma toſta, ptiſanę uerò cremorem bibit. Siquis inopinatò accedens, ei loqueretur, nihil reſpondebat. Tanta erat macies, ut ceruicis ſpina pelle ſolũ tecta conſpiceretur. Ex cõmiſeratione tandem diuina, animi trãquillitatem aſſequuta, paulatim conualuit, Deum timens & mirè modeſta, qualis adhuc iam permanet ſuperſtes.

Ieiunium ſex dierum coactum.

Nec prætermittendum hic ſilentio, quendã in thoro coniugali apud uxorem ab Hungaro nobili deprehẽſum, & in carcerem eapropter cõiectum, ut fame enecaretur. Quo autem pœnę citiorem reus conſequeretur finem, gallina toſta per oſtium ſubinde ad ipſius demittebatur nares, ut eiuſdem odore allectus, appetitu incitaretur maiori: re ipſa uerò rurſus deſtitutus, acerbiores daret pœnas, non ſecus ac

Tantalus à labris ſitientes appetit aquas:

atque eo cruciatu uelocius interiret. Hanc ſupplicij formã quum ſex perpeſſus fuiſſet dies, ſeptimo inquiſitione facta, deprehenſus fuit ſuperiorem brachiorũ ſuorum portionẽ exediſſe.

Ad commentitia redeo ieiunia, quòd referendam ſentio hiſtoriam de puella quadam nomine Margarita in uilla Roëd prope Spiram commoráte, circa annum 1542. ob ieiunium pluſquam biẽnale celebri, eiuſdem ferè cum noſtra Barbara ætatis: quã prius omnem auerſatã cibum, poſtea & potum ſcribunt, nec tum urinã reddidiſſe. Quanquam uerò Regis Ferdinandi iuſſu circiter dies duodecim fuiſſet obſeruata: fucum tamẽ latuiſſe, teſtimonio mihi erunt, quæ ſequuntur documẽta. Primùm, quòd circa ætatis annum decimum inchoarit abſtinentiam, atq; in decimumtertium continuò perſeueraſſe narretur, pro ea ætate tamen, ſtatura & habitudine iuſta, & pro ruſtica, uultu non illiberali, potiſsimùm poſt diutinum capitis & uentris dolorem, qui corpus & uires magis conſumere debuit, & remorari inde iuſtum ſtaturæ incrementum, & faciei uenuſtatem. Hæc profectò nequaquam cohærere, ſuprà ex Hippocrate demõſtraui. qui enim creſcunt, calidi innati habẽt plurimum: plurimo igitur indigẽt nutrimento, corpus alioqui conſumitur. Humidũ ſiquidem natiuum ab edaci calore exhauritur perdituráq;, niſi is efrenis coerceatur adiuncto familiari. Hinc omnium minimè ieiunium ſuſtinent eiuſcemodi ætatis pueri. Proportio & quantitas, nullo alio quàm natura monſtrante, cõſtituitur. Secundò habet hiſtoria, è naribus & oculis copiosè (cum interdum fleret) humores profluxiſſe. quod omnino fieri nequit: ubi etenim nullum alimentum, nulla materia, ibi neceſſariò nulla conſequuntur excrementa, qualia habeo narium mucum & oculorum lachrymas. Eodem pertinet & tertium argumentum, quòd toto corpore ſcabie & puſtulis phlegmaticis laboraſſe ſcribatur. Et hoc malum excrementitium eſt, in quo corpus paulatim magis abſumitur: originemq; ducit ex pituita ſalſa, craſſa ac lẽta, aut etiam bile atra, Galeno teſte. Quomodo autem eiuſmodi ſordes ex corpore expelli queunt continuò, ſi earũdem deſit fomes ex aſſumpto alimento? Quinimò ex Hippocratis noſtri ſententia, cõteſtante & ipſa experientia, morbi quicunq; ulcera ſunt, & ſuper reliquum corpus eminent, eos ſimul cũ medicamentis, etiam fame curare oportet: ſiquidem

Aphor. 18. lib. 1. uide ſuprà.

Pueri difficulter ieiunium ferunt.

Margaritæ 13. dierum ieiunium.

Lib. 2. de ſympt. cauſis, cap. 10.

De locis in homine.

7. Aph. 60.

fames

fames exiccat, ulcera autẽ exiccatione egent. Accedit quartò, quòd eam somnũ cœpisse naturalem & quietum addatur. Nec hoc fieri potuisse, ut citra cerebri ex assumpto alimento irrorationem, talis consequeretur somnus, mecum asserent cuncti naturalium rerum periti, qui ex benigno alimẽti uapore ad caput delato, & à cerebri temperie condensato, somnum gigni natu ralem sentiunt. Si itaq; oculatius illa fuisset obseruata, aut in ipsam uigilantius inquisitum, quin impostura fuisset manifestata, dubitare nolo. Nec desunt, qui in uestimenti fimbrijs libũ ad famem tollendã dextrè consutum, fuisse uisum, dicant.

Puella 12. annorum ieiunium.

Celebratur similiter puella quædã annos nata duodecim, quę in Tullien sis territorij uilla Cõmerciaco, tempo re Lotharij Imperatoris circa annum 822. post sacram communionem in Pa schali solennitate à sacerdote susceptam, primùm per decem menses à pa ne, deinde ab omni cibo & potu per triennium abstinuisse narratur. Idem hic respõsum uolo, quod in proximis ieiunijs cõmentitijs: quemadmodum & ad illud non absimile, quod Pogius Florentinus Romæ sub Nicolao octauo pontifice in Gallo quodam sacerdote accidisse refert.

Hoc argumentũ, fraudulentæ absti nentię exemplo, raraq; impostura me moratu dignissima exornare uolui, ne tam facilè posthac omni credatur spiritui, nec prodigiosarum rerum narrationibus tam pronæ semper offerãtur aures. Circa annum 1546. Eslingæ in ducatu Vvirtẽburgico puella nomine Margareta, Ioannis Vlmeri filia, ex gra ui morbo & uehemẽtioribus uentris cruciatibus adeò se intumuisse finxit, ut uẽtris moles uniuersam faciem obtegere, ac in circũferentia decem palmas excedere, à multis uisa sit. Diuersi autem generis animalia se querebatur alere suo sanguine in uentre: cum tamen se nec comedere, nec bibere quicquam, sed tantùm pharmacopolarum cõfectis & fructuum odoribus interdum recreari assereret. Ab ijs qui lecto adstabant, auditæ sunt multiplicium animantium uoces, gallorũ can tus, gallinarum coccyzationes, anserũ strepitus, latratus canum, ouium balatus, porcorum grunnitus, ac quod admirabilius est, boum mugitus hinnitusq; equorũ, atq; animalium multorum homines magnitudine superantium clamores: à quorũ motionibus uexationibusq; intolerabilibus mirũ in modum se torqueri, doléter referebat. Eduxit admirandę magnitudinis uermes atq; serpentes ex latere circiter cẽtum quinquaginta, ut miraculo fidem faceret. Rei igitur inauditæ rumor quum non modò per urbẽ & loca uicina, sed etiam per totã ferè Germaniam increbuisset, ab exteris quoti die confluentib. ob prodigiũ, & commiseratione affectis tanta uirginis mo le conspecta, amplis frequẽtibusq; est ditata muneribus. Consiliũ à medicis & chirurgis quæsitum: ad eam quoq; Caroli quinti Imperatoris & Ferdinãdi Rom. regis medici cum aliquot nobilibus accessere, qui tamen nihil deprehendere fuci potuere. Verùm ubi iam circiter quadrienniũ huius tragœdiæ spectaculũ durasset, ac dolores intendi indies uiderentur, magistratus (num cõmiseratione, an siniſtra suspicione motus, me latet) accitis puellæ parẽtibus sciscitatur, num ex medicorum consilio filiam sectione uentris à tam diris cruciatibus liberari cuperẽt? Cui pater uir bonus ac innocẽs respõdit, filiam diuinæ bonitati & legitimis medicorum remedijs committẽdam. At omnibus modis restitit mater mali conscia, diuinam ultionẽ illi minitata,

Margareta Eslingensis impostura.

si filia adhuc iuuencula enecaretur. ad quam etiam missi, qui admonerent, eam sæpenumero medicorum desiderasse operam: hos nũc adesse, ut morbi inclementiam quibuscunq; modis auspicio diuino, aut tollerẽt, aut certè lenirent. Verùm illa à matre instituta, respondit, se morbum & crucem à Deo sibi impositã, ex diuina gratia pari constantia citra ullam medicorum opem laturam, qua iam quadrienniũ fortiter pertulisset. Cæterùm magistratus, accepta patris responsione, Doctori medico & tribus chirurgis cũ obstetrice, ut puellæ uentrẽ sectione tentent examinentq;, seriò mandat. Quare hi dicto: obsequuti, cubiculum q; ingressi, puellæ tumidę fascijsq; linteis ligatæ, ac clamãti, detraxere tegmina: ferroq; adhibito, uentrem miro artificio fabricatum cum uarijs arcubus, quibus tentris rotunditas cõseruabatur, & puluinaribus ac reliqua leui materia suffultum deprehenderunt. Hoc per obstetricẽ detracto, apparuit puella omnino nuda, corpore optimè cõpacto, & supra modum formoso. Fraude cognita, parentes & filia cum alijs doli conscijs (quibuscum noctu comessatum erat, ac munera ab exteris oblata, egregiè dilapidata) in carcerẽ ducti, quæstionibus subditi sunt. Venter in prætorium ad rei memoriã delatus, asseruatur. Mater ad ueritatis confessionẽ torturis adacta, instinctu sathanæ & auxilio, quicquid id esset doli, se annos quatuor construxisse causa lucri, fassa est. Condẽnata igitur, fracto prius collo, palàm est flammis absumpta: Filia autem, perforatis prius ignito ferro genis, muro inclusa, ad perpetuos damnata carceres: Pater, qui se ab uxore & filia ad illum diem quo flagitium manifestaretur, deceptum fuisse, sanctè affirmabat, liberè dimissus, quemadmodum & ex reliquis captiuis pleriq; insontes inuenti: alij uerò pro delicti grauitate puniti.

Huc nõ immeritò accedat id quod de quadã uirgine Anglicana refertur, quæ ob continui ieiunij famam, numinis loco habita obseruataq;, est, ut Angli non alio nomine illam nuncuparint, quàm Holi met de Kent, hoc est, sacram uirginem Cantuariẽsem. Hæc siquando cibãda esset, ante summum altare in templo prouoluta in genua, panem missalem ex alto quasi cœlitùs descendentem ad ipsius os in alimoniam sumebat, alijs in templi parte postica miraculum reuerentia singulari, imò ad stuporẽ spectantibus. Hac sola spirituali esca sustẽtari se, & bona frui ualetudine, citra ullius uictus accessionem, gloriabatur: interim & insignem quoq; uitæ innocentiam sanctitatẽq; præ se ferebat, ut tam à Rege & regni primoribus, quàm ab alijs cuiusuis ordinis hominibus religiosè uisitaretur. Nec exigui temporis, actus huius fuit epitasis. At quid fit? Quemadmodum iustissimus Deus ad quarũcunq; illusionum sacrarũ præstigias non perpetuò cõniuere solet, sic tandem & huic fabulæ catastrophen statuit. Quapropter sinistra suspitione Regi iniecta, ex eiusdem mandato in illam inquiritur. Legati regij monasterium, ubi illa tunc temporis morabatur, ingressi, religionis ergò eò peruenisse putabantur. Verùm ab ijs secluſa mox, custodita q;, famem ne triduum quidem perpeti ualuit: sed quę infirma est mulierculari conditio, dolum haud difficulter est cõfessa: panem nimirum missalem per fornicẽ templi demissum, capillis fœminarum tenuissimis alligatum, eosq; nõ potuisse obseruari ab ijs qui longinquè panem spectabant: adhæc, se interea semper lautè seorsum uixisse cum abbatibus ad quos diuertebat, quibus etiã familiarius, coniunctius,

Anglicanæ uirginis ieiunium commentitium

ctius, uel potius carnalius fruebatur. Circiter tres etenim fuere (nisi memoria fallar, uel is falsus fuerit, qui rẽ uerè gestam retulit) in diuersis cœnobijs, ac in unoquoq; menses aliquot hisce lųdibrijs dementabat illa quoscunq;. Tandem dira morte pœnas dedit, ueluti & abbates, ac monasteria diruta.

Venetianæ uetulæ abstinentia.

Hic locum meretur quoq; famosa quædam uetula, quæ ut peculiari angelicæ sanctitatis opinione Perfectionis Regulam recenter institutam confirmaret Venetijs, duo sibi ampla comparauit eiusdẽ formæ uolumina: quorum alterum Bibliorum erat, alterum cistula clausulis uelut liber adornata, quam depressis lagunculis uino maluatico plenis, tum & martijs panibus ab ipsa ex caponum perdicumq; pulpamentis, saccharo & amigdalis ritè apparatis, infarciebat. Hisce duobus libris pulchrè instructa, in cellulam se recipiebat abdebatq;, religiosam scilicet agens uitam plerunq; dies quinq; aut sex contemplatione uaria, & alteris illis Biblijs uigilanter lectitandis, donec quicquid in ijs delitesceret mysterij euacuasset: nec sanè interea temporis quicquam aliud cibi aut potus gustabat. O dignum memoria miraculum, ô mystica abstinẽtia. Quid tandem? In hoc religionis arcanæ exercitio perdurat, donec mysterio reuelato, multisq; inuentis literis amatorijs, palàm à magistratu exilio puniretur.

Trium puellarum ficta ieiunia.

Vianæ adhæc sub Brederadio circa Traiectum inferius puellam perpetui ieiunij opinio nobilitauit: at commentitium fuisse, postea cunctis innotuit. Similiter menses aliquot fraudulẽter ieiunium simulauit Gorcomij in Hollandia puella nomine Margaretha, circa Belgicorum motuũ initia. Ita quoque mulier quædam Leodiensis ab omni cibi & potus usu filiam iuuencu lam annos septẽdecim abstinuisse affirmabat, deinde ad pristinam uictus rationem redijsse. At nulla fuit inquisitio facta, nec quidem de falsitate dubito.

Cæterũ hæc à me scripta esse, quòd ieiunio aliquid derogatum uelim, nemo suspicetur: quum hoc solum mihi studio fuerit, ut quemadmodũ in sathanæ præstigias sex in lucem editis libris inquisierim, ita & nũc sacris hominum imposturis oculatius attẽdere uoluerim. Ieiunium etenim uerũ, sum *Ieiunij potentia.* mo à me loco, si ab ullo alio, habetur, uti certè debet. Nam, Athanasio teste, morbos sanat, destillationes exiccat, dęmones fugat, malasq; cogitationes expellit, & mẽtem nitidiorem reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius, & ad thronum Dei sistit. Colophonis autem uice auream Cypriani sententiam subiungere uolui: Ieiunium, in- *D. ieiunio & tentationibus Christi* quit ille, si discretione regatur, omnẽ carnis rebellionẽ edomat, & tyrannidem gulæ spoliat & exarmat. Ieiuniũ extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus uagos distringit & ligat. Ieiunium si humilitate ornetur, seruos Dei cõtemptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mundat & solidat, & putredines quę ex adipe prodeunt, consumit & siccat. Ieiunium scripturarũ delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorum reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moses in monte quadraginta diebus ieiunus cum Domino perseuerans, & Dei familiaritatem, colloquium, & legis ministerium promeretur.

FINIS.

RERVM ET VERBORVM HOC LIBRO memorabilium INDEX.

Prior numerus paginam, alter lineam denotat.

A.

ABdiæ locus de Hermogene mago 22.18 de Simone Mago 20.40
abnegãtium quot sint species 87.2
abnegatis an sit uia resipiscentiæ 36.13
Achabus Israelitarum rex ad idolorum cultus perductus 28.43
actionum criminalium probationes oportet esse clarissimas 81.10
acum æneam mulier quædam deglutit 72.36
acus & aciculæ ore eiectæ, an in corpore fuerint 69.27
Adam & Eua cur leuius à Deo puniti sint 94.20
Aegyptij idololatræ & organa satanæ 12.1 miserè uexati à ranis & pediculis 14.2
Aegyptiorum incantatorum nomina 15.5
aerem nullo modo à Lamijs turbari posse 49.10
in Aere concitando quomodo à dæmone illudantur Lamiæ 49.16
Alciati sententia de Lamiarũ confessione 84.15
Alexandri Traliani locus 70.37
Ambrosij locus de Simone mago 20.45
amore furentes quales sint 85.16
Anglicanæ uirginis ieiunium commentitium 132.37
animantia an naturalibus morbis uariè affligi possint à Lamijs 76.10
Anquirensis concilij decreta de Lamiarum confessione 85.31.& 87.35
Antonij Aegyptij ieiunium 112.19
Antonij Beniuenij locus 70.36
Apostatarũ quot sint species 87.2
Apulei metamorphosis 58.4
Aquarum Aegyptiacarum transformatio 11.36
Arioli cur ab ecclesia sint eliminandi 87.30
Aristotelis locus 43.40.& 57.2
Arnoldi Vuieri ieiunium 114.46
arteria aspera 70.16
aruspices cur ab ecclesia sint eliminandi 87.30
Athanasij locus de Hermogene mago 22.22
Augustini sententia de Lamiarum confessione 85.38 de ceremonijs Lamiarum 40.31 de Samuelis apparitione 20.8
Auiti Alcimi locus 14.46
auuetenamento quid significet 27.19

B.

BAbylonis casus & interitus causa 21.30
Baldi sententia de confessione 83.40
baptisma in homine abnegato an extinguatur 35.40
baptismatis uim non posse externa exemptione tolli. ibid.32
Barbara Vnnensis 108.37
Barbaræ Vnnensis ieiunium detectum 121.20 imago & uiua effigies 124.10
Bartholomæus Calckreuter medicus 107.36
βασκάνιδαι & βασκάνια quid significet 27.22
Bassiani Landi locus 26.22
Beatorum animæ magorum carminibus non obediunt 16.21
Bernensium in terra tredecim infantes à Lamijs deuorati 32.10
Bononiensis magistratus quo pacto lamias puniat 87.44
Brisiaci saga inuenta, quæ miris modis iuuenculam instituit 31.40

C.

CAecus quidam à diabolo factus 67.35
calculus ore reiectus 70.41
calor uitalis 113.13
canonici Leodiensis ieiunium 126.& 127
capitalia quæcunq; Moses fecit, an à magistratu ultimo quoq; supplicio puniri debeant 95.7
carnibus uesci diebus à pontificibus Rom. uetitis quando liceat 39.3
carnifex quidam in Vuirtenbergico ducatu pabula pecorum inficit 76.45
Casparus Hoffman medicus celebris 107.37
Cassali in urbe ueneficium horrendum accidit 24.35
Celare crimina in confessione, an sit contra fidem 40.5
ceremonijs non posse occidi pueros 36.30
Chamæleon 114.14
Chasaph quid significet 26.8
cholera morbus unde oriatur 71.30
eholerico ex uapore qualia somnia exoriantur 44.3.13
chrismatis uim non posse externa exemptione tolli 35.32
Christi ieiunium in deserto 111.39
Christianismi abnegatio à Lamijs & ueneficis quo pacto fiat 32.15
Chrysostomi locus 16.44.& 57.6
Ciceronis locus 57.1
Cinops magus 21.6
Circes omnipotentia 58.2
Clementis locus de Simone mago 20.44

clauus cuidam uiro uiuo excisus 75.44
claui ferrei ore reiecti an in corpore fuerint 69.25
Concilij Anquirēsis decreta de Lamiarum confessione 85.31
concubitus dæmonis & Lamiarū an & quo pacto fiat 53.9 & 107.2
concumbentes cum iumento, Mosis lege esse puniendos 103.11
confessio debet cōtinere uerum uel possibile 83.26
confessioni soli maleficorum standum non esse 80.30 mente læsi non esse standum 81.3 in criminalibus non est standum 83.37 quatenus sit standum 84.7
confessione ex sola non iudicatur, nisi in hæresi 83.40
confessiones torturis expressæ sæpius erroneæ 82.34
Constantini lex de Mathematicis & maleficis 52.3
Cornelia lex de sicarijs & ueneficis 27.8.& 89.40
Cornelia patritiæ gentis Romæ uenefica 23.44
Cornelij centurionis ieiuniū 112.9
corpus humanum cur absq; alimenti accessione tempore longo consistere nequeat 114.8
in Corpus Lamias non posse res duras ingerere 74.13
corpoream materiam dæmonis potentiæ non subijci 11.15
Creare solius Dei est 13.10.& 59.10
crescentes cur plurimo egeant alimento 110.29.& 128.15
criminali in iudicio an Moises semper sit imitandus 95.1.30
crucem calcare secretò, an sit abnegatio fidei 40.22
culter è cuiusdam puellæ latere exectus 75.42
curatores cur ex lege mulieribus dentur 41.25
Cynanthropi quales sint 85.18
Cypriani sententia de ieiunio 134.27
Cyrus Babylonem sub Persarum imperium redegit 21.32

D.

Daemon an manum uerè in stipulatione extendat 31.25 cur aliquando futura prædicat 46.10 cui qualitati & humori se libentius insinuet 44.13 quam miris & uarijs modis maleficio homines afficiat 65.5 quibus rationibus uim imaginatiuam uitiet 42.20 quibus artibus muliebrem sexum decipiat 41.30 quomodo se in choreis transformet 54.40 quomodo in corrūpenda phantasia naturalibus quandoq; pharmacis soporiferis utatur 46.25 quo pacto lamias & magos deludat ibid.10 quo pacto se in formam Samuelis tam ex improuiso transformārit 17.18 unde Sauli futura prædixerit 18.33
dæmonis astutia quanta sit 81.34 & Lamiarum concubitus quo pacto fiat 53.9
dæmonem per se operari maleficia 68.17
dæmonum digitus quid sit 14.11 illusionibus qui homines maximè expositi sint 41.5 præstigiæ quo tempore cessare cœperint 4.14. item quales & unde oriantur 14.11
dæmones non carnea, sed spirituali concretione constare 34.6
dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus 66.27
Danielis ieiunium 134.37
Dei potentia & digitus qualis sit 14.6
Demarchi fabulæ 58.3
Dies dominicus quib. rebus sit consecratus 38.26
die Dominico utiliter ieiunari 38.
Dioscoridis locus 27.24

E.

Egesippi locus de Simone mago 20.45
Elias Thesbites ab angelo cibatus 118.30
Eliæ Leuitæ translationi quæ fides sit adhibenda 26.22
in Endor maleficā an una ex Lamijs fuerit 15.26
Ephialtici quales sint 85.16
Ἐνόδιος magus 9.33
Equos quid ab esu exterreat 77.33
Eslingensis uirginis impostura 129.30
Eusebij locus de Simone mago 21.1

F.

Fanorum ludibria 85.10
Fidem Christianam abnegantes 34.36
filij Dei qui dicantur 53.45
Fœcunditatem quid impediat 61.2
fœminæ cur maximè dæmonum illusionibus expositæ sint 41.15
Fruges nullo modo excantari posse 49.11.& 53.39
frugum sterilitatem ob nostra peccata inferri 77.40
Fulgosij locus de Simone mago 21.2

G.

Gallinarum pestes 76.28
Galli cuiusdam abstinentia 129.25
Geneuæ uiri & fœminæ uenefica spargentes, supplicio afficiuntur 25.17
Germanorum uitiosa tralatio uocabuli γερμανῶ 27.18
Gorgouiensis cuiusdam puellæ fictum ieiunium 133.40
Grillandi iurisconsl. opinio de incubo & succubo 54.40 de Lamiarum confessione 86.5
grandines an Lamiæ excitare possint 49.30
Guilielmi ducis Iuliæ filia, Alberto Friderico duci Borussiæ nupta 107.10

Gulielmi principis clementia 122.5

H.

Habar & Hartumim quid Hebraicè significet 15.11
Hæreseos in confessione quomodo sit agendum 83.40
hæretici quomodo sint reducendi 88.35
Henricus Brusevs medicus celebris Rostochij 108.1
Henrici ab Hasselt ieiunium quadraginta dierum 125 interitus 126
Henrici Institoris opinio de concubitu dæmonis 54.30
Hermogenes magus 22.20
Hester ieiunium 115.8
Hieronymus quid testetur de Iesu Syrach scriptis 19.12
D. Hieronymi ieiunium 112.21
Hippocratis sententia de ieiunijs 114.30
Homicida qui sit dicendus 91.41
homicidiũ à Lamijs quomodo fiat 94.5
homicidij duo genera 94.5
homines cur ex dijs ac uirginibus nasci fingantur 56.4 quatenus lædi possint à Lamijs 60.30 qui maximè illusionibus artibusq; dæmonum sint expositi 40.41.& 41.1
homines quàm miris & uarijs modis dæmon afficiat 65.5 ullius rei potentia in bestias transformari nequire 56.25
Horatij locus 38.10
Humidum substantificum 113.14

I.

Iabesium ciuium ieiunium 112.3
Iacobus dominus in Lichtẽberg suggillatus 74.15
Iacobus Schadius Pomeraniæ ducum medicus 107.28
Iacobi Sprengeri opinio de concubitu dæmonis 54.30
Ieiunari utiliter die Dominico 38.25
ieiunium ad quid utile 134.16 sex dierum cuiusdam 127.12 ieiunij exemplum horrẽdum. ibid. ficti & detecti puellæ Vnnensis enarratio 115.13 potentia & commendatio 134.12
ieiunium ij qui crescunt, cur difficulter ferant 110.30 longum qui perferunt 111.20 quot diebus homo ferre possit, secundum Hippocratem, Plinium & alios 114.30
ieiuniorum commentitiorum exempla 127.29 longorum uaria exempla 111.29 uerorum aliquot exempla 125
Iesu Syrach authoritas quantum ualeat in scripturis sacris 19.11
Imaginatio quid sit 43.36
imagines somnorinæ 45.1
imaginosi quales sint 85.18
Imperatorum constitutiones de magicis libris 22.23
impotentiam quid adferat 61.9
impotentes quomodo fiant arte magica, & qua ratione curari possint 102.20
imprecationes malæ inefficaces 63.20
Incantamenta an ualeant aliquid 21.46
incantare quid Hebraicè significet 15.10
incantatores cur ab Ecclesia sint eliminandi 87.30 infames magos dici omnes 29.41 senatusconsulto Italia pulsi 22.7
incantatorum quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.20
incubus unde fiat 54.36
infantes tredecim à Lamijs deuorati 32.10
infantes ceremonijs occidi non posse: nec mortuos infantes ex sepulchris effodi 36.30
Ioannes Baroholt legum doctor 108.4
Ioannes Cimisces Orientis imp. ueneno sublatus 24.30
Ioannes Knoblochius medicus 107.40
Ioannes Peristerus Theologiæ doctor 108.7
Ioannes Vlmerus pater Margaretæ Eslingensis 129.30
Ioannis Baptistæ ieiunium 112.11
Ioan. Francisci Ponziuibij sententia de Lamiarum cõfessione 83.20
Iob quantis maleficijs à diabolo sit affectus 65.31
Fl. Iosephi locus de ueneficis 26.43
Irenæi locus de Simone mago 21.1
Isiodori sententia de Lamiarum confessione 87.35
Iudæorum ieiunium 112.6
Iudithæ ieiunium 112.5
iumento qui cõcumbunt, morte esse plectendos ex Mosis decreto 103.11
iumentorum pestes unde 10.76
iuris Pontificij sententia de iudicijs 82.10
Iustini martyris locus de Samuelis apparitione 20.6 de magorum Pharaonis miraculis 14.39

K.

Kimbi opinio de Samuelis apparitione 19.44

L.

Lac glutinosum an à Lamijs reddatur 63.2 è iuncis non emulgetur 62.29
Lahas quid significet 15.23
lapillus ore reiectus auellanæ magnitudine 70.35
lamia quid sit 30.5
lamia innocens aquis submergitur 99.30
lamiæ cuiusdam confessio falsa deprehensa 86.40 cuiusdam memorabilis historia 3.48
lamiæ quæ uulgò attribuantur 30.25
lamiæ quæ in sacris scriptis uocentur 8.4 plus centum combustæ 84.25 in terra Bernensium tredecim infantes deuorant 32.10 an aliquid sua sponte faciant 29.30 an sint secundum legem Mosis, tanquã homicidæ interficiendæ 101.10

an

an lac uitiare & glutinosum reddere possint 63.2 an spurecam libidinem cum immundis spiritibus exerceant 101.30 an aerem turbare possint 49.10 an in bestias uerè & substantialiter transmutentur 56.28 an carmine testes adimere possint 61.9 an per fornacem strictum in aerem ui cuiusdam unguenti ferantur 90.36 an imprecatione aliquid nocere possint 63.20 an propter artem magicam sint puniẽdæ 93.25 an Moisis ætate cognitæ fuerint 94.25 an ob id puiendæ sint, quòd seducãt alios 103.26 an sint ob id morte plectendæ, quòd monstrosis uetitisq; ediscant artes 104.24 an sint homicidæ 101.10 an in fronte stigmata gerant 80.22 an sint puniendæ ob id, quòd ineant fœdus cum satana, & abiurent uerum Deum 96.14 an sint potionibus dementantibus inquirendæ 83.5 circa quas res uersentur 30.10 cur credantur, quòd aerem & tempestatem excitare possint 51.32 cur non mox sint occidendæ 98.40 cur minus sint puniendæ uiris 89.25 cur non grauius magis sint mulctandæ 94.25 cur sint occidendæ, quot modis & argumentis comprobetur 91.17 & magi ut differant 93.32 maleficio affectæ 68.45 nulli noxiæ quomodo sint reducendæ, & quæ eis sit statuenda pœna 88.10 pœnitentes euitant pœnas corporales 87.11 pœnitentiam agẽtes cur non sint puniendæ 99.10 quæ sint puniendæ 87.15 quas ceremonias contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare 38.15 quibus rebus lædere creduntur, ridiculas esse 59.20 quo pacto à diabolo per phantasiam uexentur 48.30 quo pacto homicidia committant 94.5 quo unguento se illiniant 47.10 quomodo sint dignoscendæ 78.& 79 quomodo à dæmone illudãtur in aere concitando 49.16 quomodo per fornacem ac per aerem longè lateq; euagentur 46.35 quomodo nocte per aera deferri uideantur 47.32 quomodo in templis retineri possint, & unde discernantur, quòd lamiæ sint 79.35 unde sua unguenta conficiãt, & per quæ omnia sua instituta explere possint 31.35 unde suam artem petant 93.33

lamiarum actiones ferè omnes imaginarias esse 37.30 appellatio in quantum se extendat 9.8 cõcubitus cum dæmone quo pacto fiat 53.9.& 102.2 confessioni soli non esse standum 81.3 confessiones quomodo sint censendæ secundum Iurisconsultorum decreta 83.20 confessiones torturis expressæ sæpius erroneæ 82.34 fœdus cum dæmone imaginarium & præstigiosum 98.2 maleficia quibus rationibus euitentur 60.5 professionis modus & fœdus 30.42 professionem & fœdus esse præstigiosum 33.1 quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.20 quot sint species 87.2 stipulatio cum dæmone quo pacto fiat 31.20 unguentum terribile 32.39 unguentum ex quib. conficiatur 47.10

lamijs quæ sit pœna statuẽda 89.4

lamias artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere, aut uiciare posse 104.43 dæmones cogere non posse, ut alijs noceant 105.2 non posse opere diaboli in corpus materias duras ingerere 74.13 non posse cere monijs infantes occidere, nec mortuos ex sepulchris effodere 36.30

in Lamijs dignoscendis experimenta falsissima esse 78.30

larynx ex quib. cõponatur 70.17

Leodiensis canonici ieiunium 126.32 cuiusdam puellæ fictum ieiunium 133.40

Leuinus uir celebris 108.1

lex Cornelia de sicarijs & ueneficis 27.8.& 89.40 duodecim Tabularum suggillatur 53.32 de mathematicis & maleficis quomodo sit intelligenda 52.3 talionis de ueneficis 92.6

legis talionis quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 92.45

Lucas Bacmeisterus Theologiæ doctor 108.3

Luciani transformatio 58.4

Ludouicus Milichius reprehenditur 74.22

lupi stercus & caudam animantia ab esu exterrere 77.25

lupi in Liuonia an ueri sint lupi 58.10

luporum in formam quo pacto homines credant se esse formatos 58.35

Lycaones quales sint 85.18

M.

MAgia uenefica quæ dicatur 22.43

magica ars quomodo comprehendatur 32.46 eius finis 11.31

magicæ artes quibus in locis sacræ scripturæ prohibeantur 92.29 an sint capitales 93.23

magicis cum libris quomodo agendum sit 22.2

magus circa quas res uersetur 9.20 Græcis quomodo dicatur 9.33 infamis quis dicatur 9.3

magi sub nomine qui comprehendantur 9.28

magi qui damnandi sint 29.35 & Lamiæ ut differant 93.32

Pharaonis cuius factionis fuerint 10.5 quo pacto Nilum fluuium in sanguinem transformarint

marint 12.12 unde ſuam artem petant 93.33
magorum ars & opera quibus in locis tam ſacræ, quàm profanæ ſcripturæ damnentur 21.10 carminibus non obediunt beatorum animæ 16.21 Pharaonis miracula qualia fuerint 14. 42 libri comburuntur 105.39 quibus in locis ſacræ ſcripturæ mentio fiat 8.20
magos qua ratione dæmon deludat 46.10 nocendi aut perficiendi potentiam nullam habere 13. 29 quoſdam in Lauſanenſi ducatu proprios infantes coxiſſe atq; comediſſe 31.43
maledicendi conſuetudo uulgaris 64.5
maleficio lamiarũ qui affecti ſunt, unde euenerit 65.5
maleficia quomodo ſint inquirenda 80.30 lamiarum quibus rebus euitentur 60.5 perſe operari diabolum 68.17
Margaretæ Eslingenſis impoſtura 129.30 figmentum detectum 131.1
Margarethæ in Roedt ieiunium 127.29
Maria Leonora Pruſſiæ ducissa 107.10
Martini de Arles opinio de concubitu dæmonis cum lamijs 54.31
mathematici ſenatuſconſulto Italia pulſi 22.7
Matthias Stoius, Regiomonti ducis medicus 107.27
Mechaſſepha quàm uariè interpretetur 26.25 quid ſignificet, & unde deriuetur 25.40
mechaſſephim ad diuerſa in biblijs uſurpari flagitia 29.2 quibus in locis ſacræ ſcripturæ ponatur 28.25
melancholico uapori cur dæmon ſe libentius inſinuet 41.6. & 44.12
melancholicorum actiones quales ſierunt ſint 42.25 cõfeſſioni non eſſe ſtandum 81.3
melancholicis quæ uſueniant 12. 30
menti corruptæ quos affectus medici attribuant 85.14
metamorphoſis lamiarum an uerè fiat 57.14
miracula per incantationes quomodo fiant 15.18
monachus quidam Patauij uenefi cus ſupplicio capitali afficitur 25.23
mortis cauſa quæ ſit 113.35
à Mortuis ueritatem non eſſe quærendam 16.7
Moſes qua potentia aquas Aegypti in ſanguinem transformârit 11. 36
Moſis ieiunium 111.33. & 134.37 & magorum Pharaonis præſtigiarum diſcrimen 10.20
muliebrem ſexum quibus artibus diabolus decipiat 41.30
mulieres cur maximè dæmonum illuſionibus expoſitæ ſint 41.15 cur minus uiris ſint puniendæ 89.25
mulieribus cur tutores & curatores ex legibus dati ſint 41.25
mutus quidam à diabolo factus 67.34

N.

NAbuchadonezar rex maleficio læſus 66.19
Natan Cytræus poeta celebris 108.6
natationis cauſæ lamiarum 79.3
Νεκυομαντεία & σκιομαντεία ut differant 16.41
Nicolaæ Bucholdianæ abſtinẽtia 126.39
Nicolai eremitæ Vnderualdenſis ieiunium & laus 112.27
Niniuitarum ieiunium 115.11

O.

OEſophagus 71.4 ore res mõſtroſas eiectas non fuiſſe in corpore 69.19
Origenis opinio de Samuelis apparitione 20.20
Otto imperator chirothecis ueneno infectis necatus 24.12
Ouidij dictum 25.30
ouium peſtes 76.28
ouum integrum deglutiẽs quidam, ſtatim ſuffocatur 70.3

P.

PArẽtis imprecatione filijs nihil periculoſius eſſe 64.43
Patauij monachus quidam, & alij uenefici ſupplicio capitali afficiuntur 25.23
Pauli poſt conuerſionem ieiunium 112.7
Peccata eſſe inæqualia 100.9
pecora qua ratione dolo tollantur 77.25
pecora quid ab eſu exterreat. ibid. uenenis tolli poſſe 76.40
peſtes iumentorum 76.10
Petrus Memmius excellẽs medicus 108.1
Petri abnegatio cum lamiarũ abnegatione comparatur 100.1
Petri de Palude opinio de concubitu dæmonis cum lamijs 54.31
phantaſiam quomodo diabolus corrumpat 45.3. & 46.30
Pharaon ſuum errorem agnoſcens Deum uerum inuocat 14.42
Pharaonis pertinacia unde 18.15
pharmaca in locis ſemotis ſepulta non poſſe nocere 60.13
φάρμακα quid ſignificet Hebraicè 27.14
φαρμακεύειν uel φαρμακοὶ qui dicantur 26.32
φάρμακον nomen quando in malam partem accipitur, quid ſignificet 26.25
φαρμακοποιοὶ, &c. qui dicantur 22. 40
Pluuiæ an cieri poſſint carminibus in perniciem à maleficis 51.43
Pœnitentes quomodo ſint reſtituendi 88.20
Pogij Florentini locus 129.24
pori an innoxiè à dæmone diſtrahi poſſint 75.2
potionibus dementantibus ueritas non

non elicitur 83.4
potus tartareus 32.43
Probationes in actione criminali oportet esse clarissimas 81.10
præstigiatores quomodo Hebraicè & Græcè dicantur 15.10 per quod uocabulum Hebraicũ designentur 28.14 qui damnandi sint 29.35
præstigiatorum opera quibus in locis tam sacræ, quàm profanæ scripturæ damnentur 21.10 quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.20
Pudenda carmine non adimi 61.9
puellæ cuiusdam Bucholdianæ abstinentia 126.39 cuiusdam prope Spiram in Roed ieiuniũ 127.29
puellæ Vnnensis historia 108.37 ieiunium detectum 121.20
puellarum trium ficta ieiunia 133.37
pueri cur ieiunium difficulter ferant 110.33.& 128.12
Pythia fœmina Samuelem à mortuis excitans an una ex Lamijs fuerit 16.5

R.

RAbani locus de Samuelis apparitione 20.17
Raymundi sententia de Lamiarum confessione 87.22
Regio morbo laborantibus cur omnia lutea & flauescentia uideantur 12.40
Romæ ueneficæ mulieres complures se uenenis interficiunt, & ad centum septuaginta capitali supplicio afficiuntur 24.4
Romanus Argyrus Imp. Orientis ab uxore Zoe ueneno sublatus 24.23
Rostochensis Academiæ celebriores professores 108.1

S.

SAbellici locus de ueneficijs horrendis 23.18
sacerdotis cuiusdam abstinentia 129.25
sagarum species quot sint 87.2 99.20
Samuel an uere à mortuis per Pythiã sit excitatus 16.3.& 19.28
Samuelis exuscitationis à mortuis uera interpretatio 18.20
Saræ Raguelis filiæ ieiunium 115.8
Saul cur meritò à Deo sit punitus 18.2 Samuelis manes consulit 18.20
Saulis contumacia 17.31 interitus causa 19.3
Sauli unde dæmon futura prædixerit 18.33
Schorius Brabantiæ præses 126.
seminis effusio in somnis unde accidat 55.35
Senecæ dictum de pœnitẽtibus 88.43
Septuaginta interpretum translationi quanta fides sit adhibenda 26.15
serpentes quatenus dæmones efficere possint 11.21
Seruilia patritiæ gentis Romæ uenefica 23.44
Seueri abbatis Syri ieiuniũ 112.19
Seuerinus Gebelius Dantiscanus medicus 107.35
Simon magus 20.30
Σκιομαντία & Νεκυομαντία quid differant 16.43
Somnia quæ ex quatuor humoribus oriantur 44.5
somniorum imagines quo pacto figuras diuersas capiant 43.46
somnorinæ imagines 45.1
somnus naturalis unde gignatur 128.37
sortilegi cur ab Ecclesia sint eliminandi 87.30
Spiritus boni magicis artibus non obediunt 16.30.& 20.18
spiritus qua ratione cum mulieribus coeant 56.6
spirituum immundorum subtilitas 42.14
Striges 48.4 an Moisis ætate fuerint cognitæ 94.25
studiosus quidam à dæmone insidijs adactus, precibus liberatur 99.20
de Succubo & incubo Theologorum argumentum 54.35
superstitiosi quales sint 85.16
suum pestes 76.28

T.

TAtiani locus de Dæmonum natura 34.4
Tempestates an Lamiæ excitare possint 49.29
Tertulliani locus de Samuelis apparitione 20.5 de ieiunio in die Dominico 38.44
testiculos carmine non adimi 61.22.& 102.19
Theodosij constitutio de magicis libris 22.24
Theophrasti Paracelsi sectatores reprehensi 74.18
Thomæ opinio de incubo & succubo 55.1
Torturarum tyrannis 82.22

V.

VEnenis tolli pecora 76.40 ueneficæ cur sint puniendæ 105.10 complures uno ferè tempore uarijs in locis, supplicio capitali afficiuntur 25.10
ueneficarum nomen in quantum se extendat 9.8
ueneficus qui dicatur 29.30
uenefici & ueneficæ qui & quæ dicantur 23.1 quomodo Græcis dicantur 22.40 capite plectendi uarijs modis ex sacris scripturis probantur 25.36
ueneficorum quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.20
ueneficia horrenda Romæ 23.20
uenefieijs qui interfecti sunt, aliquot exempla 23.20
Venetianæ uetulæ abstinentia & commentitium ieiunium 133.7
uentriculi dolores ex flatibus & humoribus 71.16
Vianensium trium puellarum ficta ieiunia 133.37
Virgilij locus de peste iumentorum 76.30
uirgines dæmoniacæ 75.46

uirginum aliquot sanctarum ieiunia 112.25
uiri uenefici cur maiori pœna quã mulieres sint afficiendi 89.26
uirorum quorundam ieiunia 112.1
doctorum aliquot laus & commendatio 107.30
uita in quibus consistat 113.14
Vlpiani iurisc. sententia de magicis libris 22.30
unguentum Lamiarum ex quibus conficiatur 47.10 ex infantibus an à Lamijs confici possit 36.40 terribile lamiarum 32. 39
Vnnensis puellæ ieiunij ficti & detecti enarratio 115.13 dolus detectus à Vuiero 110.10 uiua effigies 124
Voluntas quomodo sit distinguenda 90.2
uoluntatis delictum tantùm à Deo puniri 101.22
uolũtatem omnem non esse punien dam 89.45
Vueruuolf qui sint 58.12
Vuieri ieiunium per quatuor dies 114.40
Vuolfgangus Iustus medicus 107. 42

Z.

Zauberer qui in genere dicantur, & qui sint puniendi 29.20
Zauberinn quomodo Hebraicè appellentur 26.25

INDICIS FINIS.